Հ.Մ.Ը.Մ.

ՀԱՅ ՄԱՐՄՆԱԿՐԹԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ
ՄԻՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՍԿԱՒՈՒՏՆԵՐ

ՍԿԱՒՈՒՏԱԿԱՆ
Բ. ԿԱՐԳԻ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ

Պատրաստեց՝
ԾՐՋԱՆԱՅԻՆ ՍԿԱՒՈՒՏԱԿԱՆ
ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԿԱԶՄ

Հրատարակութիւն՝
Հ.Մ.Ը.Մ.-ի Արեւմտեան Միացեալ Նահանգներու
Շրջանային Վարչութեան

Լոս Անճելըս
1987

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԿԱԶՄ

Շրջանային Ընդհանուր Խմբապետ	*Վարուժ Միրզայեան*
Միաւորի Խմբապետ	*Ռուբինա Յովնանեան*
Միաւորի Խմբապետ	*Արմէն Աբրահամեան*
Միաւորի Խմբապետ	*Դաւիթ Շիրիկեան*
Խմբապետ	*Էդիսոն Հովակիմեան*
Վարիչ Առաջնորդ	*Նարիս Խալաթեան*
Գծանկարիչ	*Ալֆրեդ Տէր Յակոբեան*
Կողքի Նկար	*Մհեր Դաւիթեան*
Խմբագրեց՝	*Հրազդան*

ԱՌԱՋԻՆ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ 1987

Copyright© by Homenetmen Regional Executive Committee 1986.

Printed By ALCO PRINTING CO.
(818) 240-1412
Glendale, California

ՀԱՅ ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆԸ

Շնորհակալ գնահատումով
յանձն առաւ
Հ.Մ.Ը.Մ.ի Սկաուտական
Նորընծայի, Բ. Կարգի եւ Ա. Կարգի
գիտելիքներու պատկերազարդ գիրքերու
հրատարակութեան ամբողջ ծախքը:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մեր Խօսքը 7
Բանակավայրի պահակութիւն 9
Արշաւ-Բանակում 13
Ցանկ՝ Սկաուտներու անձնական գոյքերու 18
Սղոց, կացին եւ դանակ գործածելու ձեւերը 19
Կրակ վառել եւ օճախ շինել 23
Հեռաւորութիւն եւ բարձրութիւն չափել 26
Կողմնաճանաչութիւն 30
Փաթթուածքներ, կապեր եւ հանգոյցներ 32
Հետախուզական նշաններ եւ պայմաններ 34
Անուանի ծառեր 37
Հաղորդակցութիւն 39
Կարգապահական հրահանգներ 43
~~*Մարզանք*~~ ..... ~~51~~
Կենսանիութեր 58
Նախնական օգնութիւն 62
Խմբակային դրութիւն 67
Խմբակային պաշտօններ 70
Արխիւ 74
Քրիստոնէական Կրօնքի մուտքը Հայաստան եւ պետականացումը 76
Հայ տառերու գիւտը 80
Վարդանանց Պատերազմը 83

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Հոգիով եւ մարմնով առողջ եւ ուժեղ սերունդներ պատրաստելու ուղիղ ճամբան մարմնակրթանքն է եւ սկաուտիզմը:

Հ.Մ.Ը.Մ.ի համար սկաուտութիւնը դաստիարակչական շարժում մըն է, որ կը ձգտի՝

Հասցնելու մարդկային ու ազգային վեհ գաղափարներով, ֆիզիքական բարձր կարողութիւններով եւ ազնիւ զգացումներով օժտուած հայ նոր սերունդներ.

Սերունդներ, որոնք ատակ են տոկալու հոգեկան եւ ֆիզիքական ամենադժուարին պայմաններուն, բայց եւ երբեք չընկճուիլ.

Սերունդներ, որոնք զուարթ են ու խանդավառ, բայց եւ պարտականութեան հանդէպ լուրջ ու գիտակից.

Սերունդներ, որոնք ունին նախաձեռնող ոգի եւ ստեղծագործ միտք, բայց եւ ճնազանդ են ու կարգապահ.

Ընկերասէր են, բայց եւ ուղղամիտ ու անաչառ:

Հ.Մ.Ը.Մ.ի սկաուտական գիտելիքներու Նորընծայի, Բ. Կարգի եւ Ա. Կարգի պատկերազարդ գիրքերու հրատարակութիւնը անյետաձգելի պահանջ մըն էր, որուն պատրաստութեան համար անվերապահ գնահատանքի արժանի, երկարատեւ, լուրջ ու բծախնդիր աշխատանք տարին մեր շրջանի սկաուտ խմբապետները:

Յատուկ շնորհակալութիւն նաեւ եղբայր Պարգեւ Շիրինեանին (Հրազդան), որ գիտելիքները խմբագրելու աշխատանքները կատարեց մեծ համբերութեամբ:

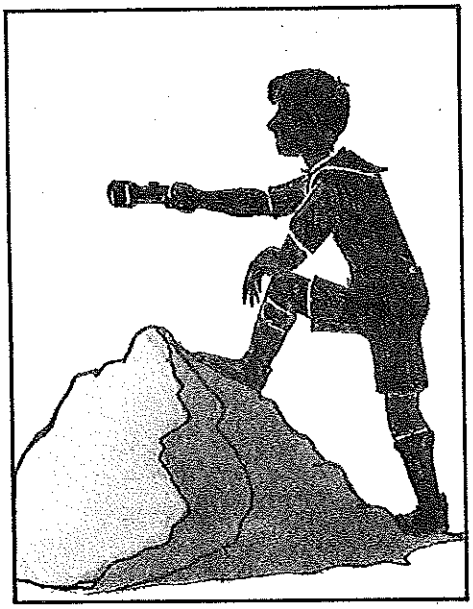
Սոյն գրքոյկին մէջ երբ կը նշուի սկաուտ բառը, պէտք է հասկնալ 12էն 16 տարեկան պատանին եւ պարմանուհին, որոնք Հ.Մ.Ը.Մ.ի մէջ կը կոչուին արի եւ արեւոյշ:

Վստահաբար տարուած շնորհակալ աշխատանքները պիտի օժանդակեն այս պատանիներուն ու պարմանուհիներուն տրուելիք դաստիարակութեան գործին եւ հասնին իրենց կէտ նպատակին:

Հ.Մ.Ը.Մ.Ի ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՄԻԱՑԵԱԼ
ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ԾՐԶԱՆԱՑԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

1.— ԲԱՆԱԿԱՎԱՅԻՆ ՊԱՀԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա.– Պահակութեան իմաստը

Պահակ կենալ կը նշանակէ, իր պարզ ձեւին մէջ, ուրոյ պահու մը որոշ վայր մը պահպանել, այսինքն՝ պատասխանատուութիւն ստանձնել յանձնուած վայրը կամ գոյքը որեւէ վտանգի դէմ պաշտպանելու:

Բանակումի, արշաւի կամ պտոյտի ընթացքին, անհրաժեշտ կը դառնայ, որ խումբէն մէկ կամ երկու հոգի, հերթով, հրաժարին ընդհանուրի զբաղումէն եւ կոչուին պահակ կենալու:

Դուրսէն դիտուած սովորական պարտականութիւն մը կը թուի պահակութիւնը, տափակ եւ ձանձրացուցիչ, բայց եթէ թափանցենք պահակի հոգիին մէջ, հոն պիտի գտնենք, տեսնենք ու զգանք հպարտութիւն պատճառող բազմաթիւ զգացումներ՝ գոհողութիւն, գիտակցութիւն եւ նուիրում:

Երբ բոլոր խումբը քնացած կամ պտոյտի եւ արշաւի երթայ, պահակը կը հսկէ բանակավայրին: Իր խմբակիցներուն հանգիստն ու ապահովութիւնը եւ անոնց վայելք պատճառելը՝ մոռցնել կու տայ պահակին իր զրկանքն ու յոգնութիւնը եւ հաճելի պարտականութիւն մը կատարած ըլլալու գոհունակութիւնը կ'ապրի:

Գոհունակութեան այս ապրումէն բացի, սկաուտին համար պահակութիւնը ունի աւելի խորունկ իմաստ մը, նոյնիսկ կարելի է ըսել, որ սկաուտը տարագ հագած օրէն սկսեալ կը մտնէ տեւական պահակի դերին մէջ:

Սկաուտը միշտ եւ ամէն տեղ արթուն պահակն է իր դաւանանքին, գեղեցիկ իրագործումներուն եւ բարի գործերուն:

Պահակն է տկարներուն, փոքրերուն եւ ծերերուն:

Պահակն է կեանքի բոլոր ազնիւ երեւոյթներուն եւ մարդկային բարձր սկզբունքներուն:

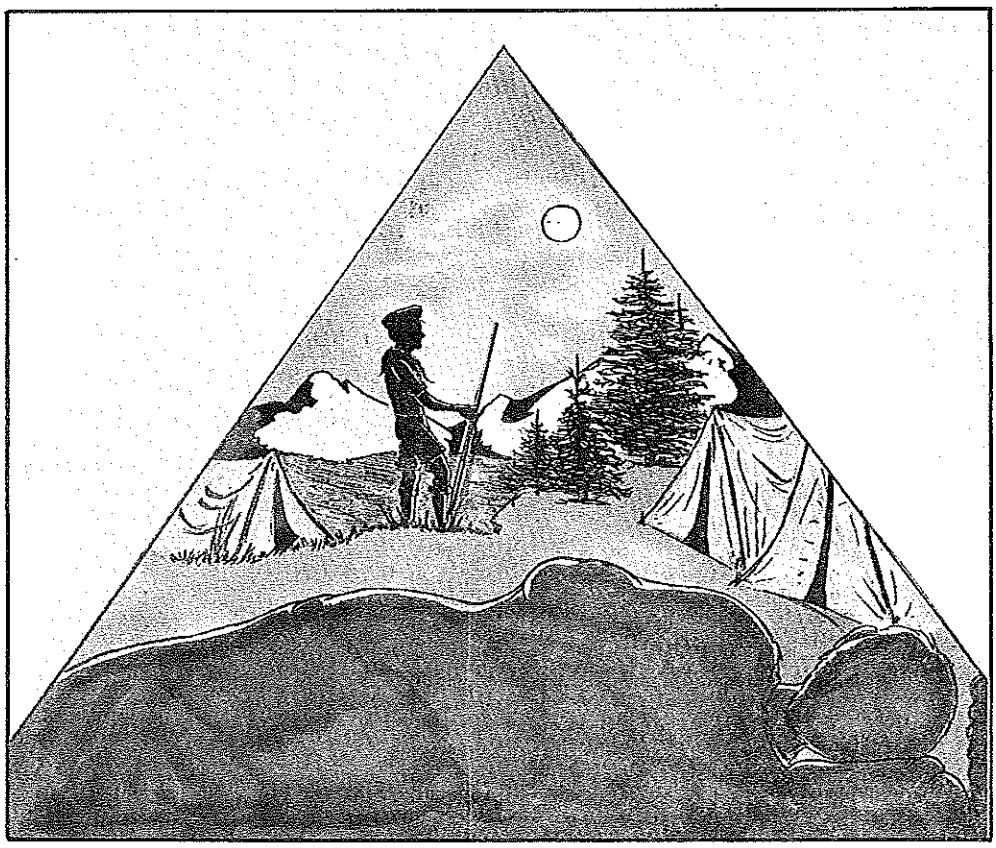
Արդարեւ, իբրեւ պաշտօն ու պարտականութիւն կատարուած պահակութիւնը վերջ կը գտնէ որոշուած ժամանակէն անմիջապէս եաք, մինչդեռ սկաուտի կոչումէն բխող պահակութիւնը կը չարունակուի մինչեւ կեանքին վերջը:

Բ.– Պահակին պարտականութիւնը

• *Պահակը չի խօսիր իր խմբակիցներուն հետ, չի հեռանար բանակավայրէն, չ'ուտեր, չի խմեր կամ ուրիշ աչխատանքի չի լծուիր:*

• *Պահակը աչքն ու ականջը սրած, կը չրջագայի բանակավայրի անմիջական սահմաններէն ներս, երբեմն քննական պտոյտ կատարելով բանակավայրին մէջ:*

• *Պահակը լուսարձակ կը գործածէ միայն յատակ կասկածի մը պարագային, այլապէս ծառի մը եռին կամ այլ յարմար վայր մը պահուըտելով՝ լրջօրէն կը հետեւի կասկածելի չչուկի մը տեղափոխութիւններուն, միչտ խուսափելով կրակ կամ լապտեր վառելէ:*

• Պահակը զաւազանը կը գործածէ իբրեւ ինքնապաշտպանութեան գէնք:

• Պահակը պարտականութեանը աւարտին կ'արձանագրէ կասկածելի դիրքերը եւ կը յանձնէ յաջորդ պահակին ուշադրութեան:

• Պահակը տրուած հրահանգը կէտ առ կէտ կը գործադրէ, երբեք չի չեղիր որոշուած ուղիէն, ի հարկին իր կեանքը վտանգելու գնով:

Պահակութիւնը միշտ զիտակից նուիրումով կը կատարուի, առանց նկատի առնելու պահպանուելիք առարկաներուն արժէքը:

Պահակներուն փոխանցումը կ'ըլլայ հետեւեալ ձեւով.

Պահակ կեցողը՝ թիւ 1:

Նոր եկողը՝ թիւ 2:

• Հերթապահին հետ թիւ 2 պահակը կու գայ թիւ 1 պահակին մօտ:

• Պահակները կը բարեւեն իրարու, ապա թիւ 1 պահակը կ'երկարէ ձեռնափայտը թիւ 2 պահակին, ըսելով. «Կը յանձնեմ պահակութեան պարտականութիւնս»:

• Թիւ 2 պահակը ձեռնափայտը ստանձնած պահուն, կ'ըսէ. «Կը ստանձնեմ պահակութեան պարտականութիւնս»:

• Այնուհետեւ հերթապահը կու տայ իր հրահանգը՝ պատուի ա'ռ. որմէ ետք պահակները կը բաժնուին իրարմէ:

Գ.– Կարգախօսը

• Կարգախօսը բանալի խօսք մըն է, որ կը տրուի հերթապահին կողմէ:

• Կարգախօսը կ'օգնէ պահակին, ճշդելու համար բանակավայր մտնել ուզող օտար անձերը:

• Պահակը երբ կասկածի անձէ մը, որ մինչեւ 5 մեթր մօտեցած է բանակավայրին, կ'ազդարարէ՝ «Տէ՛ղդ կեցիր»· ապա կը պահանջէ կարգախօսը: Եթէ ան արտասանէ կարգախօսը, կը մտնէ բանակավայր, բայց եթէ պատասխան չտայ կամ փորձէ խոյս տալ, առանց անոր հետքը կորսնցնելու կը տեղեկացնէ հերթապահին, սուլիչի •••• եղանակով: Հերթապահը անմիջապէս կը հասնի ու կը գործադրէ ինչ որ անհրաժեշտ է:

• Կարգախօսը կ'օգնէ ըսկաուտի կարգապահութեան եւ գաղտնապահութեան:

Խմբապետը, իբրեւ օրինակ, յաճախ նուիրեալ ու պարտաճանաչ պահակներէ իրական մանրավէպեր կը պատմէ:

Դ.– Հերթապահի պարտականութիւնները

• *Խմբապետը կը նշանակէ օրուան հերթապահները, իւրաքանչիւրին տալով 12 ժամուայ պարտականութիւն:*

• *Հերթապահ կրնան ըլլալ առաջնորդը եւ աւելի բարձր աստիճանաւորները:*

• *Հերթապահը 12 ժամ արթուն կը մնայ եւ մօտէն հսկողութիւն կը կատարէ, ապահովելու համար բանակավայրին անդորրութիւնն ու անվտանգութիւնը:*

• *Կը ճշդէ գիշերային կամ ցերեկային պահակութեան ձեւը, ինչպէս նաեւ վայրերն ու դիրքերը:*

• *Քննական այցելութեան կու գայ պահակին մօտ, տեղեկութիւններ կը հաւաքէ եւ առիթ չի տար որ ան ձանձրոյթ զգայ պահակութենէ:*

• *Կը լսէ պահակին գանգատները եւ տրամաբանական թելադրանքներ կու տայ:*

• *Պահակութեան իւրաքանչիւր շրջանին, տարբեր կարգախօսներ կու տայ, որոնք նախապէս ճշդուած կ'ըլլան խմբապետին գիտակցութեամբ:*

• *Կը զգուշացնէ սկաուտները, որ առանց պահակի արտօնութեան, չփորձեն իրենց վրաններէն դուրս գալ:*

Ե.– Գիշերային խաղը

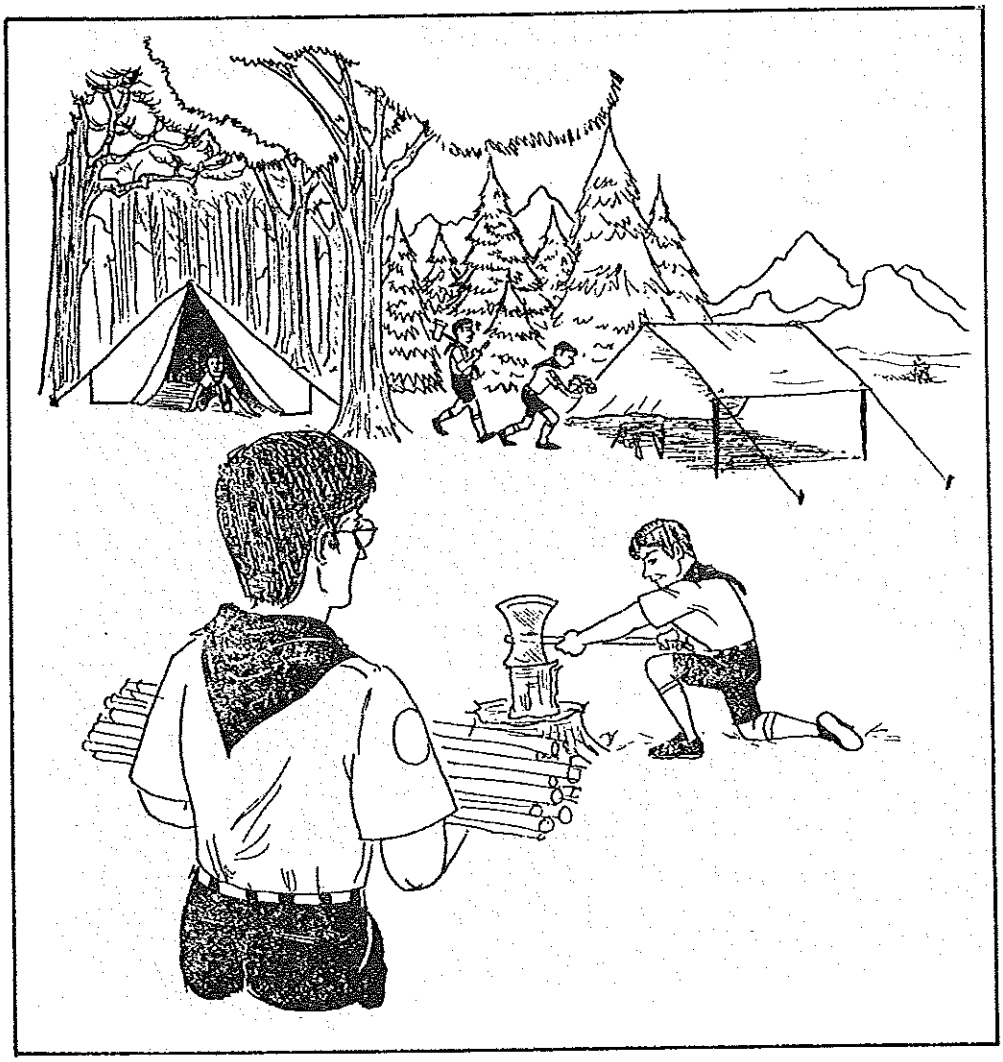
Գիշերային խաղը չատ օգտակար է սկաուտին համար: Կը ներշնչէ խիզախութիւն, անվախութիւն եւ ինքնավստահութիւն:

Խաղը գործադրելու համար, նախապէս խմբապետը կը համաձայնի միւս խմբապետներուն հետ, միասնաբար կ'որոշեն խաղին ծրագիրը եւ կը ճշդեն օրն ու ժամը:

Խաղին մասնակցող սկաուտները գաղտագողի բանակավայրի սահմաններէն ներս կը մտնեն, կը վերցնեն կարգ մը գոյքեր եւ դուրս կ'ելլեն:

Եթէ նշմարուին պահակէն, առանց դիմադրութեան կամ փախուստի փորձի, կը յանձնուին անոր: Պահակը անվարան հերթապահին կը յայտնէ: Հերթապահը կու գայ եւ յանձն կ'առնէ բերուածները:

Խաղը յաջողութեամբ իրագործողները, յաջորդ առաւօտ, դրօշակի արարողութենէն առաջ, իրենց վերցուցած գոյքերը կը յանձնեն խմբապետին:

2.— ԱՐՇԱՒ-ԲԱՆԱԿՈՒՄ

Արշաւ-բանակումին նպատակը

Սկաուտական հաւաքոյթները, ակումբէն ներս, գլխաւոր նպատակ կը հետապնդեն՝ սկաուտին սորվեցընել գիտելիքներ զանազան նիւթերու շուրջ, որոնք ապագային՝ մեծ օգտակարութիւն կ'ունենան։

Սկաուտը դասախօսութեամբ սորված գիտելիքները անհրաժեշտ է որ գործնապէս կիրարկէ նաեւ ակումբէն դուրս, բնութեան մէջ։ Որովհետեւ, որքան ալ սորված ըլլայ գիտելիքները գործադրելու ձեւերն ու օրէնքները, լաւագոյն չի կլլնար հասկնալ եւ իւրացնել,

եթէ անձնապէս չգործադրէ եւ փորձառութիւն ձեռք չբերէ:

որոնք միշտ կ'ունենան ակառուտական բնոյթ:

ա.– Բնութեան մասին տեղեկութիւններ ստանալ, ծանօթանալ եւ ընտելանալ:

բ.– Սկաուտական գիտելիքները գործադրել:

Արշաւ–բանակումին իմաստը

Արշաւ–բանակումը իր բառացի իմաստով իսկ կը նշանակէ արշաւել ու բանակիլ, ապա կրկին արշաւել ու բանակիլ, զանազան հանգրըուաններով, որ նուազագոյնը կրնայ տեւել գիշեր մը դուրսը անցընելով:

Արշաւ–բանակումը նպատակի մը համար քալել է: Ուստի, կարելի է զայն օգտագործել զանազան ձեւերով,

գ.– Բանակած չրջանի բնակչութեան ծանօթանալ. անոր ապրելակերպին, սովորութեան, եւայլն:

դ.– Մարզուիլ երկար քալելու եւ վարժուիլ չարքաշութեան:

ե.– Բանակած չրջանին մէջ հաւաքական գործունէութիւն տանիլ, սկաուտական սկզբունքները տարածելու համար:

Արշաւ–բանակումի պատրաստութիւն

ա.– Բանակումին նպատակը կ'որոշէ աստիճանաւորական ժողովը:

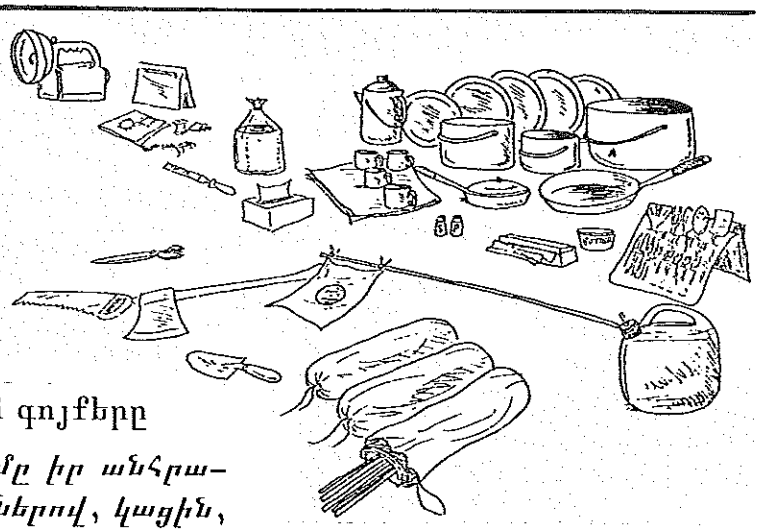
բ.– Նպատակին յաջողութեան համար կը պատրաստէ յարմարագոյն յայտագիրը:

գ.– Կ'որոշէ բանակավայրը եւ կեցութեան օրերն ու ժամերը:

դ.– Ստուգումի համար պատասխանատուն կ'այցելէ բանակումի որոշուած վայրը, ու եթէ հարկ ըլլայ, կը տեղեկացնէ չրջանի պետական իշխանութեան եւ բանակելու արտօնութիւն կը ստանայ իր Վարչութեան խորհուրդակով:

ե.– Կը պատրաստէ արշաւին յայտագիրը, թէ ուրկէ պիտի սկսի, որ ճամբէն պիտի անցնի եւ ուր կանգ պիտի առնէ:

զ.– Արշաւ–բանակումին տեսակը, վայրը եւ պայմանները նկատի ունենալով, կը պատրաստէ տարուելիք գոյքերուն ցանկը, որքան կարելի է նուազագոյն քանակով եւ թեթեւ, որպէսզի փոխադրութիւնը դժուարութիւն չստեղծէ:

Խմբակին գոյքերը

Մեծ վրան մը իր անհրաժեշտ կազմածներով, կացին, բահ, լապտեր կամ լուսարձակ, որոշ քանակութեամբ պարան, քարտէս, կողմնացոյց, դրօշակախօսութեան դրօշակ, յուշատետր, գրիչ կամ մատիտ, օճառ, լուցկի, նախնական դարմանումի դեղեր պարունակող փոքր պայուսակ մը, ինչպէս նաեւ խոհանոցի համար, ճաշերու ցանկին համաձայն, անհրաժեշտ առարկաներ:

Անհատական գոյքեր

Անհատական գոյքերու համար նկատի կ'առնուին արշաւին յայտագիրը եւ բանակավայրին միջավայրն ու կլիման եւ ըստ կարիքի բանակողը հեռը գոյք կը տանի:

Քալելու կերպը

Իբրեւ հիմնական օրէնք, պէտք է ըսել որ արշաւը մրցում չէ: Իւրաքանչիւր սկաուտ պէտք է տեղեկութիւն ունենայ արշաւի յայտագրին մասին: Պէտք չէ մեծ ճիգ գործածէ, վազէ, չարքէն առաջ անցնի կամ ետ մնայ:

Իբրեւ արագութիւն, ընդունուած է ժամական 4 քլմ. ճամբայ քալել: Քալուածքը պէտք է ըլլայ միօրինակ, հաստատ քայլերով, նախ կրունկը գետին դնելով, ապա մատներուն վրայ թեթեւ մը օրօրուելով, մանաւանդ եթէ ծանր պայուսակ մը ունինք մեր կռնակին:

Քալելու ժամանակ պէտք է ուշադրութիւն ընել չհեռանալու համար: Հեռացողը կը սկսի դժուար չունչ առնել. այն ատեն պէտք է դանդաղեցնել երթը, ինչպէս նաեւ երբեմն հանգստանալ, գետին նստելով կամ պառկելով ոտքերը քիչ մը բարձր:

Քալելու ժամանակ պէտք է նկատի առնել տկարները եւ ջանալ քաջալերել զանոնք: Իսկ քալել սկսելէ առաջ, պատասխանատուին պարտականութիւնն է քաջալերական խօսքեր ըսել:

Ապահովութեան միջոցներ

Ապահովութիւնը հիմնական պայմաններէն մէկն է: Իւրաքանչիւր սկաուտ պէտք է զգոյշ ըլլայ իր անձին նկատմամբ, որպէսզի արգելք չդառնայ հաւաքական գործունէութեան:

Նկատի առնելու է ապահովութեան հետեւեալ միջոցները.

ա.– Զքալել ճամբուն վրայէն:

բ.– Պարտաւորուելու պարագային, քալել ճամբուն ձախ կողմէն, դիմացէն եկող ինքնաշարժները տեսնելու համար:

գ.– Գիշեր ատեն ալ ծունկին վրայ ճերմակ թաշկինակ մը կապել:

դ.– Միշտ պահել չարքը, հետեւելով առաջնորդին:

ե.– Զփորձել ցատկել քարերու վրայէն:

զ.– Արշաւի ընթացքին յարգել երթեւեկի նշանները, չանցնիլ ցանկապատ-

ներէն եւ մշակուած հողերու վրայէն, պաշտպանել կենդանիները եւ հեռու մնալ ճամբաներէն:

Կորսուելու պարագային

Սկաուտը երբեք պէտք չէ առանձինը արշաւի ելլէ:

Արշաւի մը ընթացքին, խմբակի անդամ մը եթէ կորսուի՝

ա.– Խմբակին իւրաքանչիւր անդամը պէտք է գիտնայ թէ ինչ պիտի ընէ կորսուողը գտնելու համար:

բ.– Խմբակին պարտականութիւնն է միատեղ ըլլալ եւ ոչ թէ կորսուողը փնտռելու պատրուակով ցրուիլ, այլապէս բաժնուողները եւս կրնան կորսուիլ:

գ.– Խմբակին պարտականութիւնն է նախ գտնել չըրջանին ամէնէն բարձր դիրքը եւ անկէ դիտել չրջակայքը:

դ.– Խմբակէն երկու հոգի միասնաբար կ'երթան, հետազօտելու համար չրջանը:

ե.– Կորսուողը երբեք պէտք չէ վախնայ եւ չփոթի մատնուի, որովհետեւ պէտք է ունենայ ա՛յն համոզումը, որ ուշ կամ կանուխ պիտի միանայ իր խմբակիցներուն:

զ.– Անապատի մը կամ մչուչոտ անտառի մը մէջ կորսուողը երբեք պէտք չէ յառաջանայ ենթադրութեան վրայ հիմնուելով, այլապէս կրնայ կլոր-կլոր դառնալ եւ եղած տեղը մնալ: Այդ պարագային երբեք պէտք չէ վախնայ, որովհետեւ անպայման խմբակիցի մը ըսած ըլլալու է թէ որ ուղղութեամբ կ'երթայ:

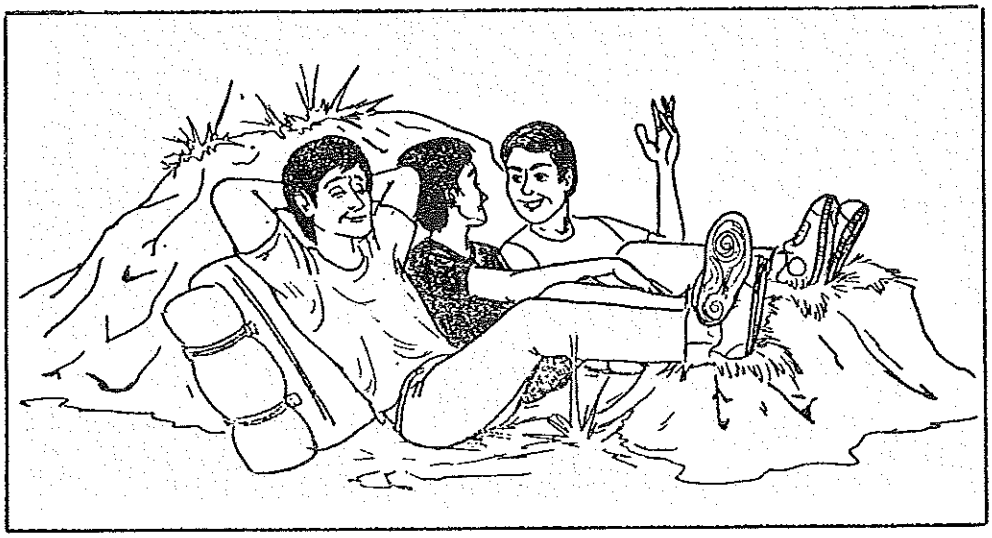
է.– Կորսուողը իր գըտնուած վայրէն զանազան ձեւերով նշան կու տայ, ինչպէս պոռալով, սուլելով եւ ծուխով:

ը.– Կորսուողը եթէ չգըտնուի, պէտք է նամակ մը գրէ եւ ձգէ գտնուած տեղը, յայտնելով այն վայրը կամ ուղղութիւնը որ պիտի երթայ:

Սկաուտական ոգին

Երկար քալելը, մարմնական յոգնութիւնը եւ արշաւի ծանր պայմանները կը մոռցուին ու տանելի կը դառնան միայն այն աեն, երբ սկաուտը գուարթ սրա-

մարդուվեամբ բարձր կը պահէ սկաուտական ոգին, որովհետեւ քալելը, յոգնիլը եւ արշաւը սկաուտի կենցաղին մաս կը կազմեն։

3.— ՅԱՆԿ՝ ՍԿԱՈՒՏՆԵՐՈՒ ԱՆՁՆԱԿԱՆ ԳՈՅՔԵՐՈՒ

Հագուստ – *Սկաուտական լրիւ տարազ, չապիկ, ներքնազգեստ, անձրեւանոց, լողալու զգեստ, անձեռոց, կօչիկ, գուլպայ, տաք հագուստ, օրինակ՝ բուրդէ չապիկ։*

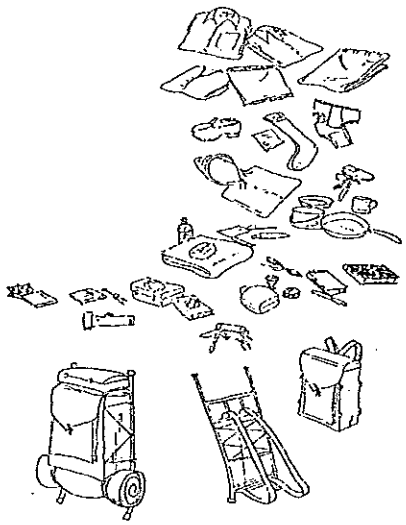
Կարելու յատուկ – *Դերձան, ասեղ, կոճակ, մկրատ։*

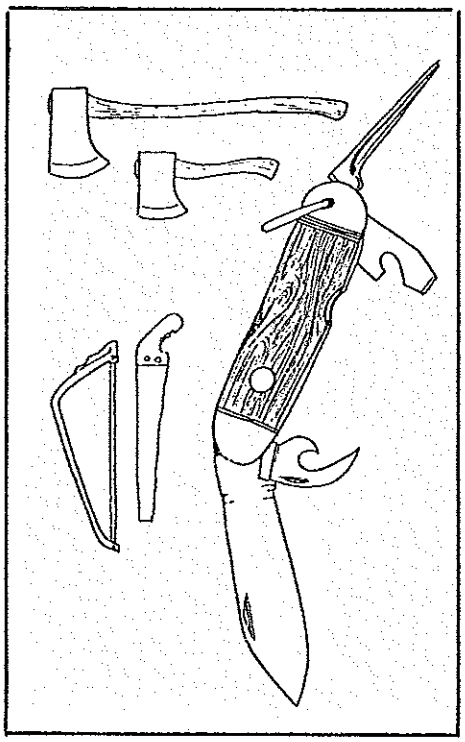
Մաքրութեան յատուկ – *Օճառ, սկռայի վրձին, սանտրը, սրբիչ, եղունգ կտրող, հայելի։*

Ուտելու յատուկ – *Դանակ, պատառաքաղ, դգալ, պնակ, բաժակ։*

Քնանալու յատուկ – *Պառկելու պարկ եւ կամ 2–3 բուրդէ ծածկոց։*

Այլ գոյքեր – *Գրենական պիտոյքները, ընթերցանութեան գիրքեր, սկաուտական դանակ եւ կացին, լուսարձակ, որեւէ նուագարան, լուսանկարչական գործիք։*

4.— ՍՂՈՑ, ԿԱՑԻՆ ԵՒ ԴԱՆԱԿ ԳՈՐԾԱԾԵԼՈՒ ՁԵՒԵՐԸ

Ա.– Սղոց

Սղոցը կը ծառայէ փայտ կտրելու։

Կան փոքր ու մեծ ակռաներով եւ ծալուող ու ապահով սղոցներ։

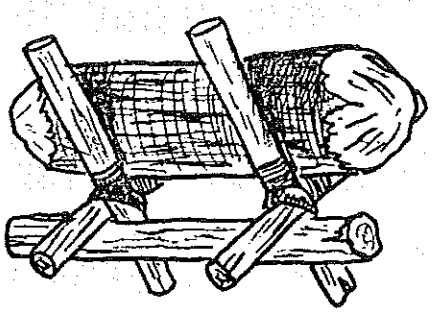
Բանակումներուն ընդհանրապէս օգտակար է թեթեւ եւ ակռաները կոթին ծալուող սղոցը։

Ընդհանուր առմամբ, կտրուելիք փայտը ամրօրէն կը զետեղուի գետինը եւ սղոցը, առանց ուժ տալու վրան, հանդարտօրէն կը քաշուի ետ ու առաջ։

Խարոյկի համար կտրուելիք փայտը կը դրուի կոճղի մը վրայ։ Կտրողը մէկ ծունկը կը դնէ գետին, իսկ միւս ոտքը կտրուելիք փայտին մէկ ծայրը, ու կը կտրէ փայտին միւս կողմէն, որ կոճղէն վար կ'իյնայ։

Աւելի մեծ փայտեր կտրելու համար, կը չինուի յենակ։ Իքս ձեւով երկու փայտեր փաթթուած կը խրուին գետինը։ Կտրուելիք փայտը կը դրուի երկու փաթթուած փայտերուն վրայ, ինչպէս կը տեսնուի նկարին մէջ։

Բանակավայրը թեւատ ծառերէ մաքրելու համար, գեանին հատապար կտրելու է, որպէսզի արդիլքի որեւէ վտանգ չսպառնայ:

Ծալուող եւ ապահով սղոցները ունին արագ կըտրող ակռաներ: Իւրաքանչիւր ակռայ ունի հակառակ ուղղութիւն, դէպի դուրս, յաջորդ ակռային հետ համեմատած ու այսպէս կտրուածքին լայնութիւնը կըրկնապատիկ կը դառնայ. հետեւաբար սղոցը հեշտութեամբ ետ ու առաջ կ'երթայ:

Երբ սղոցին ակռաները բութ դառնան, կարելի է զանոնք սրել խարտոցով: Նախ մէկ կողմը նայող ակռաները խարտոցելով, յետոյ միւս կողմը նայող ակռաները, որպէսզի սղոցը իր ունեցած յատկութիւնը չկորսնցնէ:

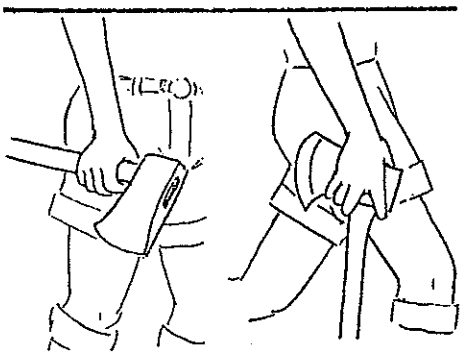
Բ.– Կացին

Երկու տեսակ կացին կայ. փոքր ու մեծ:

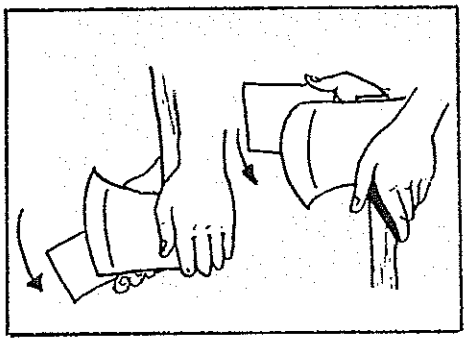
Փոքր կացինը կը գործածուի մէկ ձեռքով, իսկ մեծ կացինը՝ երկու ձեռքով:

Փոքր կացինը կ'օգտագործուի բանակումի ընթացքին, օրուայ սովորական գործերու, մանաւանդ խարոյկի փայտ պատրաստելու համար, իսկ մեծ կացինը՝ ընդհանրապէս մեծ ծառեր կամ կոճղեր կտրելու համար:

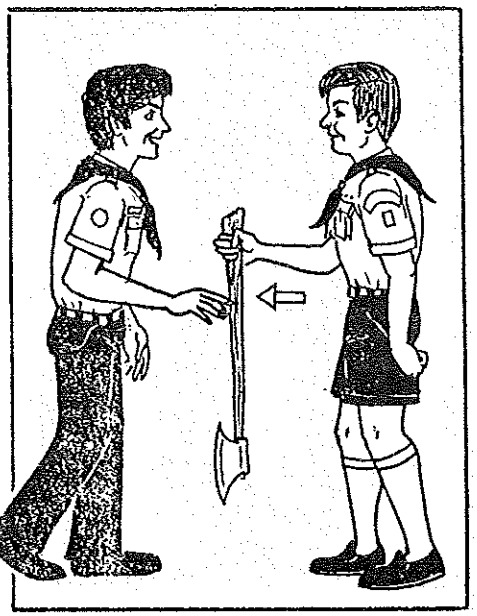
Փոքր կացինը իր պատեանով կարելի է կրել տոպրակի մը մէջ, իսկ մեծ կացինը կրելու համար կարելի է կապել մէջքի տոպրակին մէջ, սակայն, կացինին գլուխը, այսինքն երկաթէ մասը պէտք է դէպի վեր ըլլայ եւ

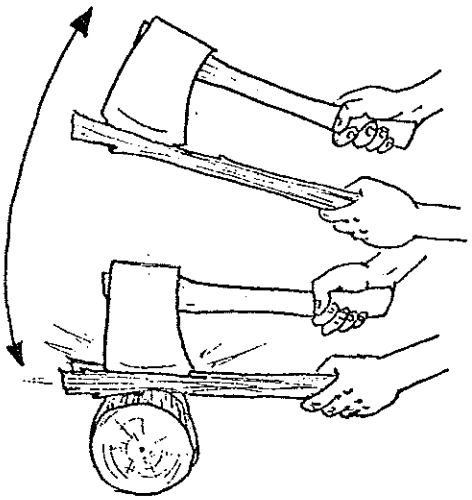
ոչ սուր մասը դէպի կրողին գլուխին կողմը. ի հարկէ, մեծ կացինը եւս պէտք է իր պատեանին մէջ ըլլայ:

բացուած դրութեան մէջ: Սրելու ատեն, սրիչը կացինի միայն ներսի մասէն դէպի եզրը պիտի քաշուի:

Նկարը պարզապէս կը բացատրէ կացինին փոխանցումը:

Կացինը սրելու համար պէտք է դրուի անշարժ տեղ մը, իսկ սրիչը կացինին վրայ, միշտ 90 աստիճան

Կացինը գործածողին համար կարեւոր են հետեւեալ զգուշացումները.

1.– Պէտք է զգուշանալ, չվնասելու համար չրջապատի առարկաներուն կամ անցորդներուն:

2.– Երբեք պէտք չէ նետել դէպի ծառ կամ որեւէ տեղ:

3.– Հեռու պահել խոնա-

ւոլթենէ եւ կրակէ։

4.– Փայտ կոտրելու կամ ճեղքելու առեն պէտք չէ բաժնուի իր կոթէն։

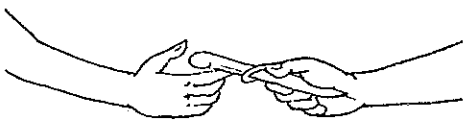
5.– Գործածելէ ետք մաքրել եւ իր պատեանին մէջ դնել։

Գ.– Դանակ

Դանակը իբրեւ նախնական եւ օգտակար գործիք, դեռ եւս ամէնէն աւելի կը գործածուի, յատկապէս գաշտային աշխատանքներու եւ բանակումներու ընթացքին։

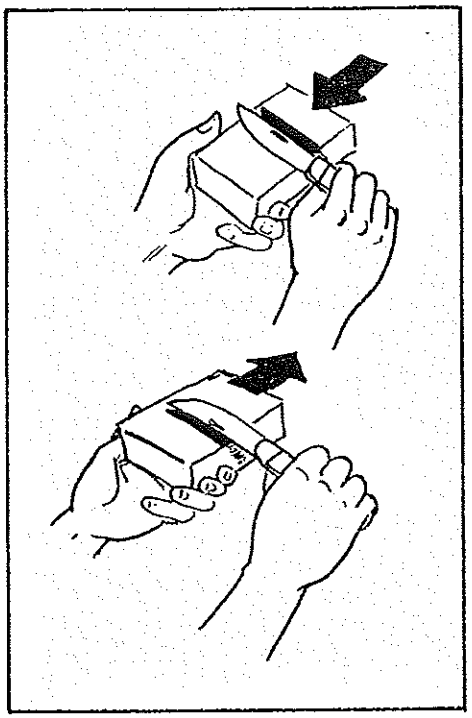
Դանակը կը գործածուի կրակ եւ կերակուր պատրաստելու, թոկեր կտրելու, տաշելու, կեղուելու եւ ձեռքով իրեր պատրաստելու համար։

Դանակը կրելու համար պէտք է դնուի իր պատեանին մէջ եւ փակցուի գօտիին, տաբատի եռեւի գրպանին վրայ։

Դանակը փոխանցելու առեն սուր չեղող մասը պէտք է թաթին մէջ ըլլայ, չորս մատերը դանակին տակ, իսկ բթամատը՝ վրան։ Այսպէս, սուր մասը որեւէ չփում չունենար ձեռքի հետ։

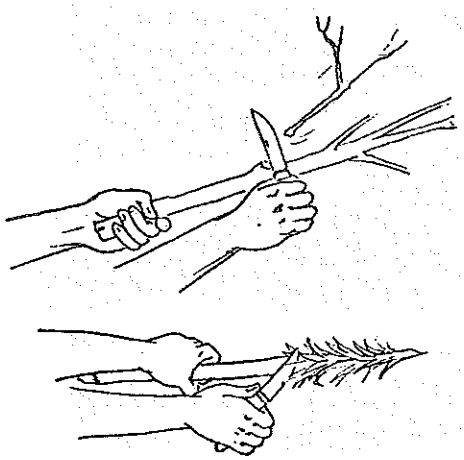
Դանակը սրելու համար

պէտք է մէկ ձեռքով բռնել դանակը եւ միւս ձեռքով՝ սրելու քարը։ Յետոյ, դանակի սուր մասին մէկ կողմը դնել սրելու քարին վրայ եւ դանակը հրել դէպի առաջ, սուր չեղող մասը քիչ մը բարձր պահելով, այնպէս որ, միայն դանակին սուր մասը չփում ունենայ սրելու քարին հետ։ Նոյն գործողութիւնը կը կատարուի դանակի սուր մասին միւս կողմը սրելու համար։

Դանակը գործածողին համար կարեւոր են հետեւեալ զգուշացումները.–

1.– Գործածելու առեն սուր մասը մարմնին ուղ-

դուխեամբ պէտք չէ ըլլայ, այլ միշտ դէպի դուրս:

2.– Տաչուող փայտը պէտք չէ գամ ունենայ:

3.– Խոնաւութենէ եւ կրակէ պէտք է հեռու պահել:

4.– Գործածելէ ետք մաքրել, երբեք բաց չձգել, այլ անմիջապէս դոցել:

5.— ԿՐԱԿ ՎԱՌԵԼ ԵՒ ՕՃԱԽ ՇԻՆԵԼ

Ա.– Կրակ վառել

Սկաուտները պէտք է գիտնան կրակ պատրաստել ու վառել: Նաեւ պէտք է գիտնան կրակը պահել բաց օդին, հակառակ հովին ու անձրեւին:

Այրելի ցիւթեր.– *Բաց օդին մէջ այրելու յարմար են չոր փայտերը: Սակայն, չոր փայտերուն մէջէն հարկ է ընտրութիւն կատարել:*

Կան կարծր, սեղմ ջիղերով յարմարօրէն եւ դիւրին վառող տեսակները, ինչպէս՝ կաղնին, կնճնին եւ ընկուզենին:

Միջակ տեսակէն են՝ ծիներկարին եւ փեկոնը:

Մայրին, եղեւինը եւ ուռին փափուկ եւ դիւրավառ են, բայց չուտ կը սպառին:

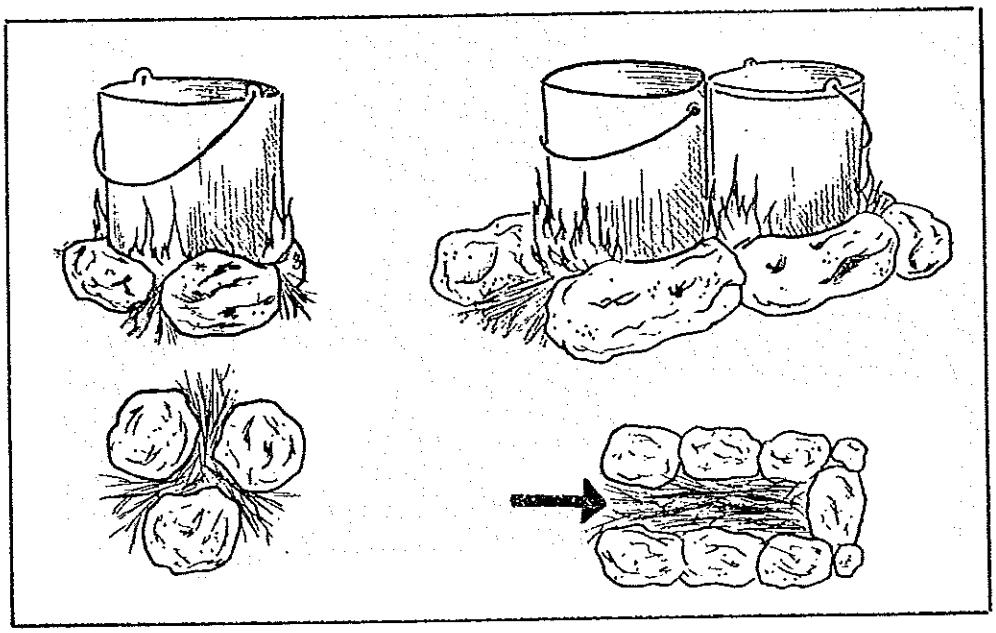
Կան նաեւ փայտեր, որոնք դանդաղօրէն կը սպառին, ուրիշներ ահագին բոց կ'արձակեն եւ չուտով կը սպառին ու կը մարին:

Կրակ վառել.– *Կրակ վառելու համար նախ հարկ է ունենալ կրակ առաջ բերելու միջոց: Ամէնէն գործածականը լուցկին է, որ պէտք է պահել թիթեղէ յատուկ տուփի մը մէջ:*

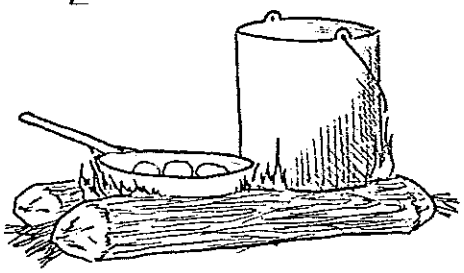
Կարելի է գործածել նաեւ հրահան, կայծքարով բռընկող պատրոյգի ման կամ նոյնիսկ զօրաւոր ոսպնեակ: Կարելի է օգտագործել նաեւ ակնոցի ապակին, որուն միջոցով դիւրավառ նիւթի մը վրայ կը կեդրոնացուի արեւին ջերմութիւնը, կրակ արտադրելու համար:

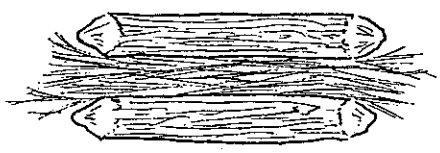
Բ.– Օճախ շինել

Քարով.– *Կանոնաւոր քանի մը քարեր, որոնց գոնէ մէկ կողմը պէտք է հարթ*

ըլլայ եւ նոյն մեծութիւնը ունենան: Քով-քովի կը դրուին քարերը, որոնց հարթ կողմին վրայ կը դրուի կաթսան եւ կերակուրի ամանը:

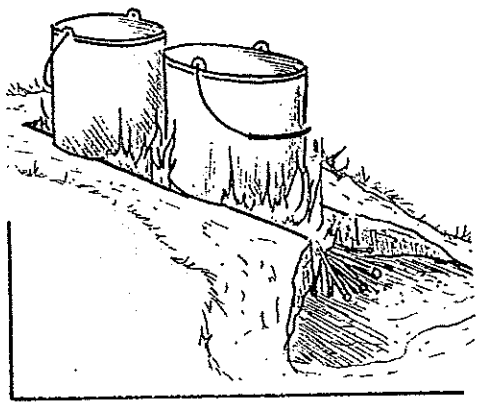

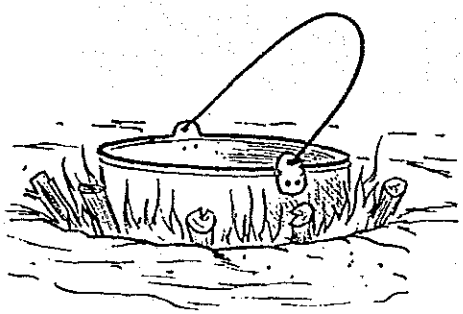
Փայտով.– Երկու խոշոր փայտեր (կոճղ), ամանի լայնքի մը չափ բացուածքով իրարմէ հեռու: Երկու փայտերուն ալ այն մասերը, որոնց վրայ պիտի դրուի ամանը, պէտք է տաշել ու հարթեցնել: Երբեմն բացուածքը կը նեղցուի, եթէ կրակը չատ վառած ըլլայ:

Հողի մէջ փորուած օճախներ

ա.– Մէկ մեթր երկարութեամբ եւ 70 սանտիմեթր խորութեամբ ակօս մը պէտք է

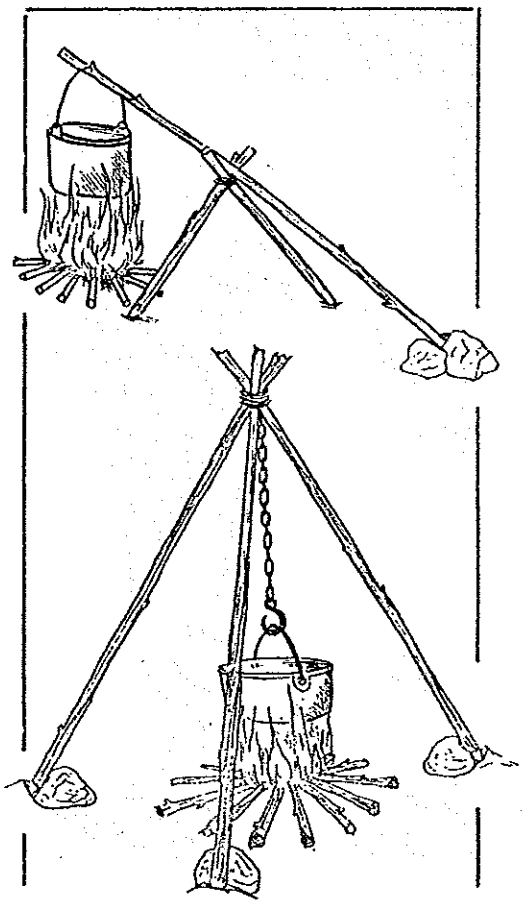

փորել: Խորութեան երկարութիւնը 50 սանդիմեթր պէտք է ըլլայ, իսկ մնացեալ խորութիւնը երթալով պէտք է բարձրանայ եւ հաւասարի հողի մակերեսին: Այսինքն, բերնէն դէպի ներս պէտք է զառիվայր մը կազմէ: Բացուածքը պէտք է նայի դէպի հովու ուղղութեամբ:

բ.– Կերակուրի ամանին կլորութեան չափէն 10 սանդիմեթր լայն եւ 80 սանդիմեթր չափով խորունկ կլոր փոս մը բանալ, մէջը լեցընել կրակ, որ մինչեւ 10 սանդիմեթր բարձրանայ: Փոսին եզերքէն դէպի վար երկարող փայտերը կարելի է քովէ քով չարել եւ ամբողջ շրջանակը ըրաւել: Ամանը, որ թեթեւ կերպով պէտք է ըրուած ըլլայ վար երկարած ճիւղերուն վրայ, կրնայ կախուած ըլլալ եռոտանիէ մը:

գ.– Երեք փայտով կազմել եռոտանի մը, որմէ կը կախուի ամանը, հողէն կէս մեթր

բարձր, որուն տակ ուղղակի կը վառուին փայտերը: Ասիկա կարելի է ընել հով չեղած տեղերը: Հով ըլլալու պարագային, փչող կողմը պէտք է դնել հողմարգել մը:

Եռոտանիին ոտքերուն առջեւ պէտք է դնել խոշոր քար մը, կամ բաւականաչափ թաց հող, որպէսզի եռոտանիին փայտերը չսահին եւ չայրին:

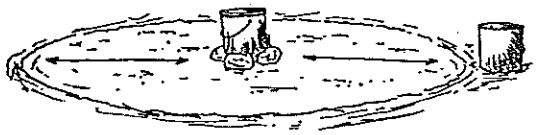
Ուշադրութիւն պէտք է ընել, որ պարզ կանեփով կամ չուտ այրելի նիւթէ մը չկախուի կաթսան:

Կարեւոր թելադրանք

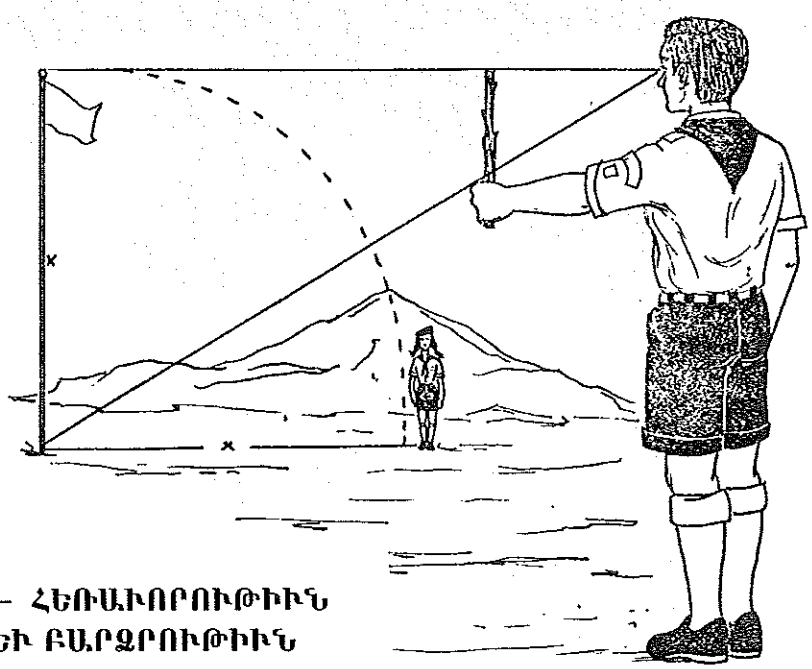
Եթէ խոհանոցը ձորի մէջ է, օճախին բերանը պէտք է բանալ ձորին այն կողմը, ուրկէ չաո աւելի հովի հոսանք կու գայ: Շաո հով ըլլալու պարագային, բացուածքէն քիչ հեռու կարելի է հողմարգել մը հաստատել:

Որովհետեւ սկաուտը մաքրասէր է, օճախին վրայ կաթսան դնելէ առաջ, հողով կը ծեփէ կաթսային տակն ու կողերը, այսինքն դուրսի կողմը, որպէսզի չսեւնայ:

Մաքրասէր սկաուտը կամ խոհարարը աղտոտ կաթսայով եւ ամաններով ճամբայ չ'ելլեր:

Ապահով կրակի համար, դեմինը պէտք է մաքրուի 3 մեթր տրամագիծով:

6.— ՀԵՌԱԽՈՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԲԱՐՁՐՈՒԹԻՒՆ ՉԱՓԵԼ

Բ. կարգի սկաուտ մը առանց որեւէ գործիքի պէտք է կարենայ գնահատել բարձրութիւնը եւ հեռաւորութիւնը:

Ա. Չեւ.— *Չափուելիք առարկային կը հեռանայ այնքան, որ հանգիստ կերպով կարենայ տեսնել անոր բարձրութիւնը:*

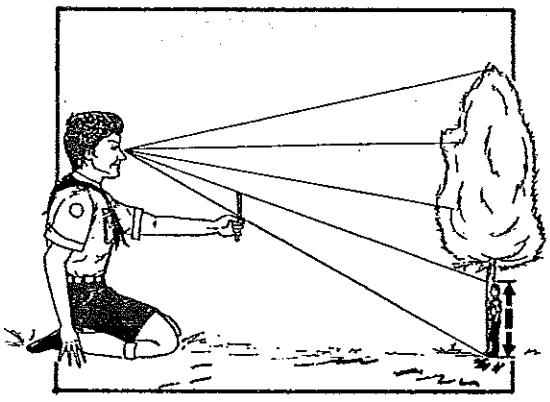
Կ'երկարէ թեւը եւ կը բռնէ

մատիտ մը վարի նկարին ձեւով: Կը գոցէ մէկ աչքը եւ բթամատով մատիտին վրայ կը նշանակէ առարկային բարձրութիւնը: Մատիտը, որ մինչ այդ ուղղաձիգ դիրք ունէր, կը դարձնէ եւ գետնին հետ զուգահեռ դիրք կու տայ, ու այս բոլորը առանց չարժելու բթամատը:

Միտքը կը պահէ առարկայի բարձրութեան բռնած դիրքը գետնին վրայ: Կը չափէ զայն: Գտած կ'ըլլայ առարկային բարձրութիւնը:

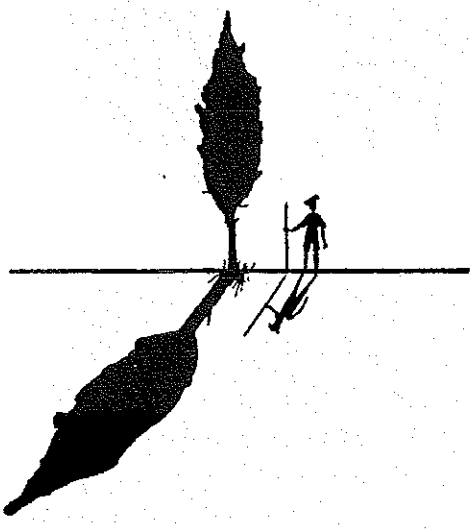
Բ. Ձեւ.– Չափուելիք բարձրութեան վրայ կ'առնէ որոշ չափ մը. օրինակի համար մէկ մեթր: Մատիտին վրայ կը նշանակէ հեռուէն որոշած չափին գրաւած միջոցը եւ կը նայի թէ բարձրութիւնը ասոր քանի անգամն է:

Այս երկու ձեւերուն մէջ պայման է որ չփոխէ դիրքը, մինչեւ որ չվերջացնէ բազդատութիւնը:

Գ. Շուքի ձեւ.– Կ'առնէ գաւազան մը, որուն երկարութիւնը գիտէ: Կը դնէ զայն գետնին ուղղահայեաց: Կը չափէ գաւազանին չուքը: Կը չափէ նաեւ առարկային չուքը:

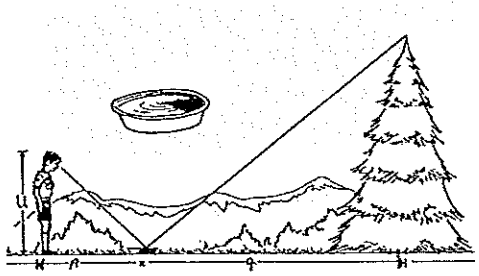
Առարկային չուքին չափը կը բաժնէ գաւազանի չուքին չափով: Քանորդը կը բազմապատկէ գաւազանի չափով ու կը գտնէ առարկային բարձրութիւնը:

Դ.– Ցոլացումի ձեւ.– Պնակ մը ջուր կը դնէ առարկային քանի մը մեթր հեռու: Կը հեռանայ պնակէն այնքան, որ ջուրին մէջ կարենայ տեսնել առարկային գագաթը: Կը չափէ իր աչքին գետնէն ունեցած բարձրութիւնը: Կը չափէ իր ոտքին եւ պնակին կեդրոնին

միջեւ գտնուող հեռաւորութիւնը:

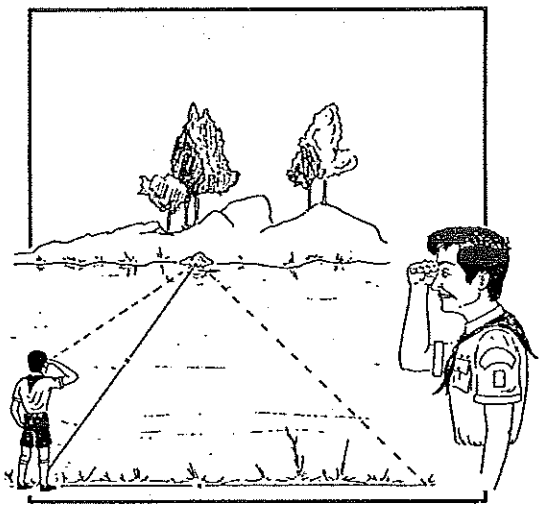
Այս գործողութիւնը կըրնայ ներկայացնել հետեւեալ տարազով.

Առարկայի բարձրութիւնը հաւասար է՝ պնակէն առարկայի հեռաւորութիւնը, բազմապատկած աչքի բարձրութեան, բաժանած ոտքէն պնակի հեռաւորութեանը:

Չափել գետերու լայնքը

Ե. Ձեւ.– Գետի մը լայնքը չափելու համար կ'առնէ սկաուտական կամ այլ եզերք ունեցող գլխարկ մը ու կը դնէ գետին ճիշդ եզերքը:

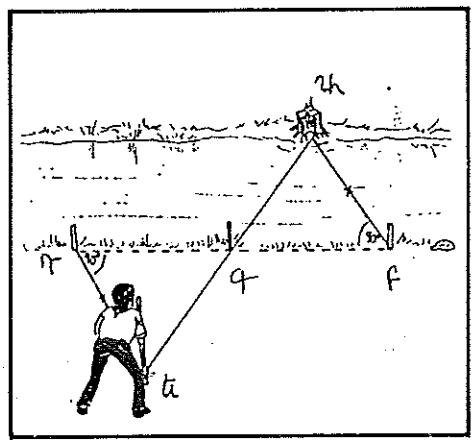

Կը ծռէ կամ կը բարձրացնէ գլուխը այնպէս, որ կարենայ նոյն ուղղութեան վրայ տեսնել գլխարկին եզերքն ու գետին դիմացի եզերքը: Կը դառնայ, առանց փոխելու իր ոտքին կամ գլուխին դիրքը: Կը նչանակէ գետին իր կողմի եզերքին վրայ իր աչքին ու գլխարկի եզերքին հետ նոյնացող կէտը: Կը չափէ ոտքէն մինչեւ այդ կէտը ու կը գտնէ գետին լայնքը:

Զ. Ձեւ.– Եռանկիւններով:

1.– Ծառ մը կամ որեւէ մնայուն առարկայ մը կ'ընտրէ գետին միւս եզերքը – Ա.: Կը կենայ այդ առարկային դիմացը – Բ.:

2.– Կը քալէ գետեզերքէն հեռաւորութիւն մը, որ իր առաջուան դիրքին հետ – Ա. եւ Բ. – ուղղանկիւն մը

կազմէ եւ կը տնկէ սիւն մը կամ նշան մը – Գ.։

3.– Կը չարունակէ քալել նոյն ուղղութեամբ – Բ. եւ Գ. – հեռաւորութեան չափ եւ իր հասած կէտին վրայ կը տնկէ նշան մը եւս – Դ.։

4.– Կը քալէ Բ.Գ.Դ. կէտէն ներս այնպէս, որ ուղղանկիւն մը կարենայ կազմել Բ.Գ.Դ. ուղիղին հետ եւ կը հասնի այնպիսի կէտ մը – Ե. – որ Ե. եւ Գ.ը եւ գետին միւս կողմը գտնուող առարկան – Ա. – նոյն ուղղութեան վրայ գտնուին։

5.– Կը չափէ Դ.–էն Ե. եւ կը գտնէ գետին լայնքը։

Արդիւնքը ճիշդ կ'ըլլայ, եթէ հաւասար եղած են իր կազմած եռանկիւնները։

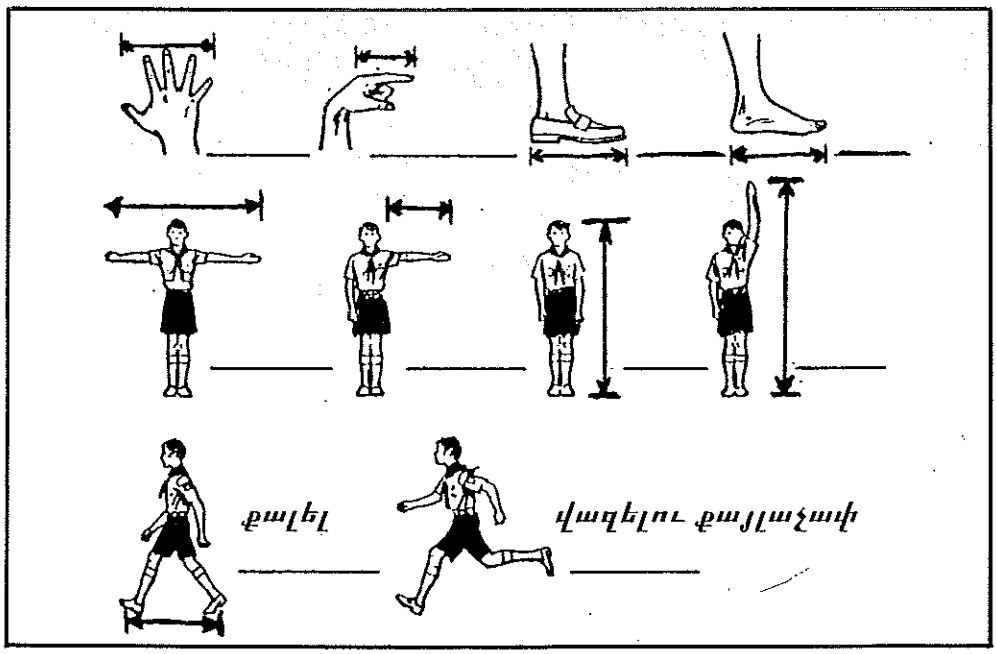
Անձնական չափեր

Արշաւներու եւ բանակումներու ընթացքին, յաճախ անհրաժեշտ կ'ըլլայ բարձրութիւն, տարածութիւն եւ լայնութիւն չափել։

Այս միջոցները չափելու համար կրնանք օգտագործել նաեւ մեր մարմինը։

Կը չափենք մեր մարմնին տարբեր մասերը – ոտք, ձեռք, բազուկ, հասակ, քալուածք, վազելու քայլաչափ եւ այլն եւ կը նշանակենք պատրաստուած աղիւսակի մը մէջ։

Այս տուեալներով կրնանք չափել եւ գիտնալ բարձրութիւնը, տարածութիւնը եւ լայնութիւնը։ Օրինակ՝ քանի՞ ոտք է տարածութիւնը, եւ այլն։

7.— ԿՈՂՄՆԱՃԱՆԱՉՈՒԹԻՒՆ

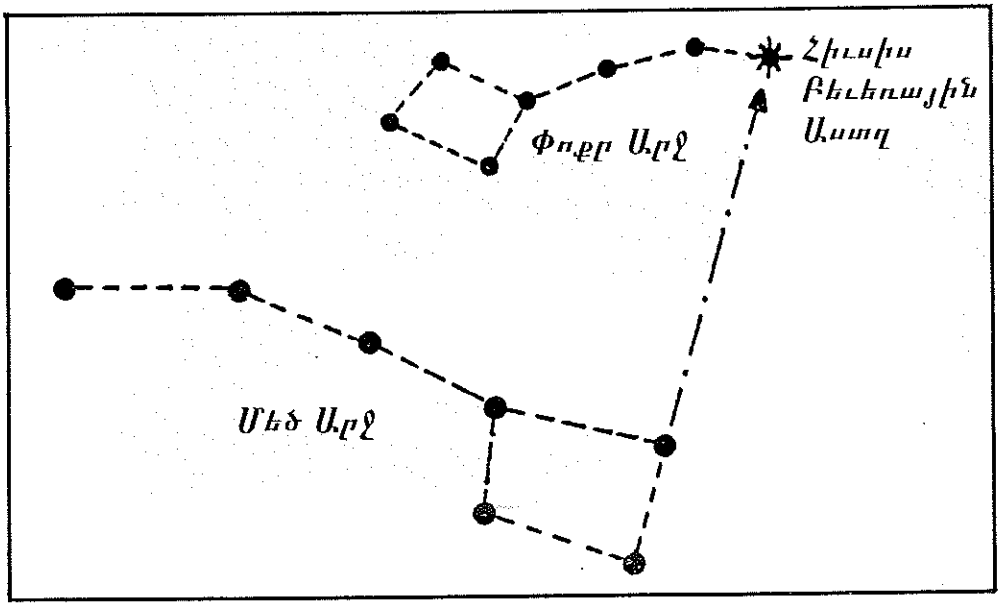
Բեւեռային կամ Հիւսիսային աստղը

Սկաուտը պարտաւոր է ճանչնալ Բեւեռային կամ Հիւսիսային աստղը, որ դարերէ ի վեր երկնակամարին վրայ ճամբայ ցոյց կու տայ, առաջնորդելով ծովի կամ ցամաքի վրայ չրջողները:

Հիւսիսային աստղը ճանչցողը դերծ կը մնայ կորսուելու վտանգէն, քանի որ ան իր տեղը կը մնայ անշարժ եւ անփոփոխ: Մինչդեռ, իր չուրջի աստղերը դիչերուայ տարբեր ժամերուն տարբեր տեղեր կը տեսնենք, բայց իրարու հետ իրենց ունեցած դիրքերը կը մնան նոյնը:

Հիւսիսային աստղը երկնակամարին ամէնէն նուազ փայլ ունեցող աստղերու չրջանակին մէջ կը գտնուի, այդ պատճառով շատ աւելի ճչդութեամբ հիւսիսը կը ցուցնէ, քան կողմնացոյցը:

Հիւսիսային աստղը չատ դիւրին կարելի է գտնել։

Աստեղազարդ դիշեր մը՝ երբ կողմնացոյցի օգնութեամբ դէպի հիւսիս դառնալով երկնակամարը դիտենք, հոն կը տեսնենք երկու յայտնի եւ կարեւոր համաստեղութիւններ՝ Մեծ Արջ եւ Փոքր Արջ, որոնց իւրաքանչիւրը կը բաղկանայ եօթը աստղերէ եւ որոնց կոթերը իրարու հակառակ դիրք ունին։

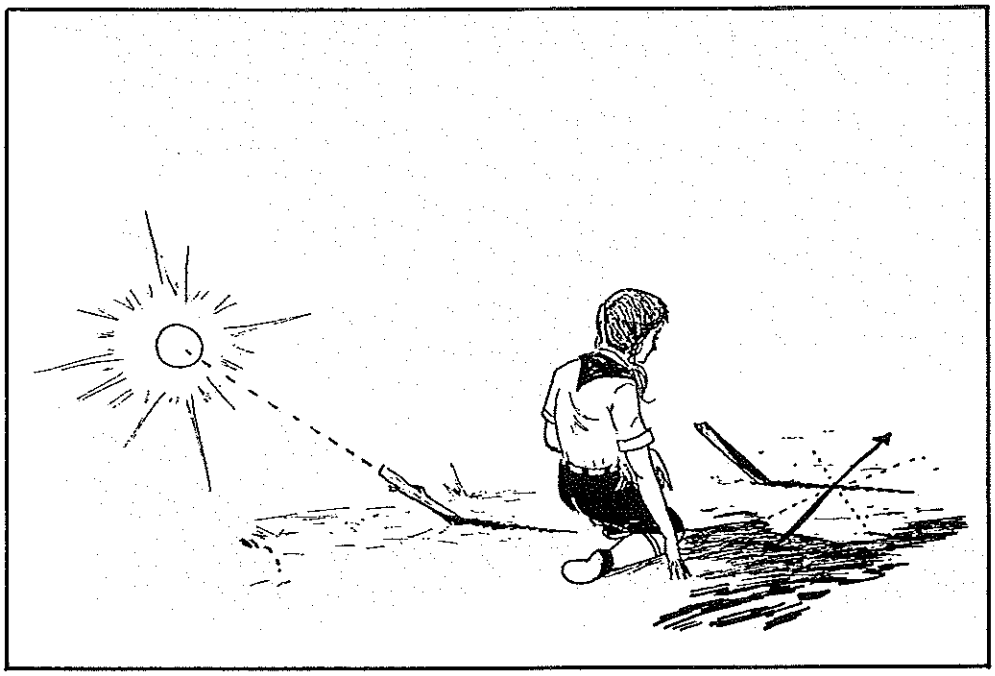
Փոքր Արջի կոթին ծայրի աստղն է Բեւեռային կամ Հիւսիսային աստղը։

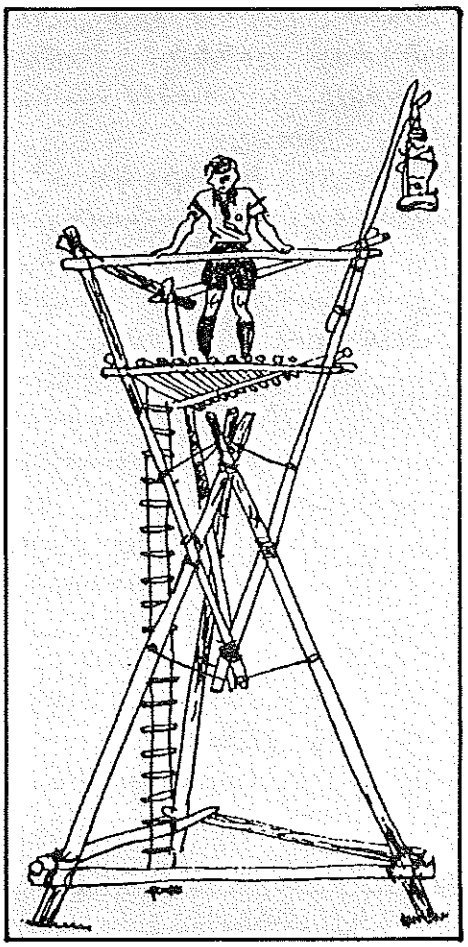
Չորս կողմերը

Չորս կողմերը՝ հիւսիսը, հարաւը, արեւելքը եւ արեւմուտքը գտնելու համար, կարելի է գործածել հետեւեալ մեթոտը.

Ուղիղ փայտի կտոր մը գետինը դնել այնպէս, որ չուք չունենայ, այսինքն՝ ուղղուած ըլլայ դէպի արեւ։ Ժամանակ մը յետոյ, երբ փայտի չուքին երկարութիւնը 15–20 սանտիմեթր ըլլայ, չուքին ուղղութիւնը արեւելք—արեւմուտք ուղղութեան վրայ կ'ըլլայ, այսինքն՝ փայտին կտորը կը գտնուի արեւմուտք, իսկ չուքին ծայրը՝ արեւելք։

Շուքին կեդրոնէն ուղղահայեաց դիծով կը ճշդուին հիւսիս եւ հարաւ կողմերը։

8.— ՓԱԹԹՈՒԱԾՔՆԵՐ, ԿԱՊԵՐ ԵՒ ՀԱՆԳՈՅՑՆԵՐ

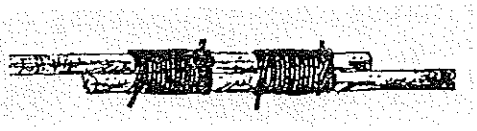
Փաթթուածքներ

Երկու առարկաներ երբ իրարու կ՝ամրացնենք, կ՝ըլլայ փաթթուածք։

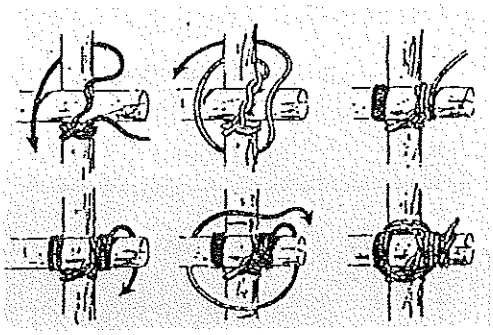
Փաթթուածքի առեն նկատի պէտք է ունենալ գերանի կամ գաւազանի, ինչպէս նաեւ պարանի հաստութիւնը։

Կան հինգ տեսակ փաթթուածքներ։

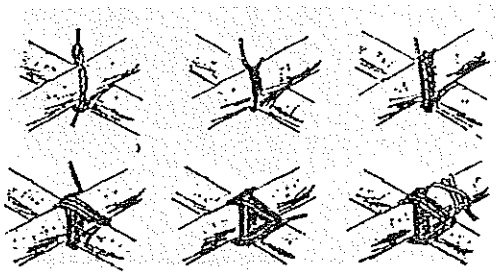
ա։– Գաւազան փաթթուածք։– *Կը գործածուի երկու ձողեր իրարու միացընելու համար։ Այսինքն՝ կարճ ձողերով երկար ձող ունենալու համար։*

բ։– Քառակուսի փաթթուածք։– *Կը գործածուի երկու գաւազաններ իրարու խաչաձեւ կապելու համար։ Գաւազանները կարելի է զետեղել իրարու համեմատ, որեւէ անկիւնի վրայ։*

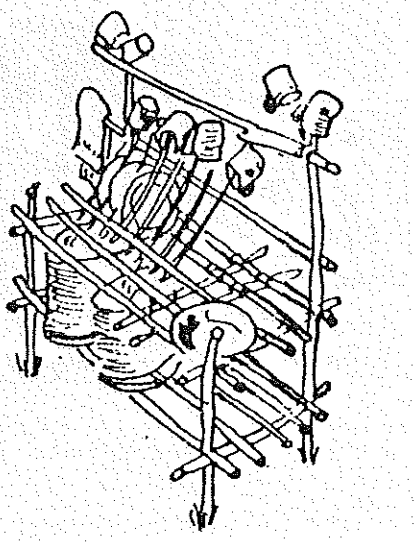

գ։– Խաչ փաթթուածք։– *Կան քանի մը տեսակներ։ Կը գործածուի, երբ գաւազանները իրարու հետ խաչաձեւ ղրուած չեն։*

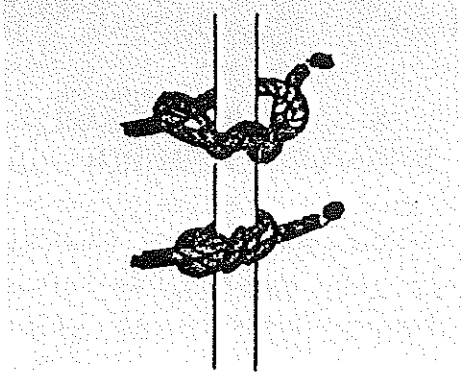

Կապեր

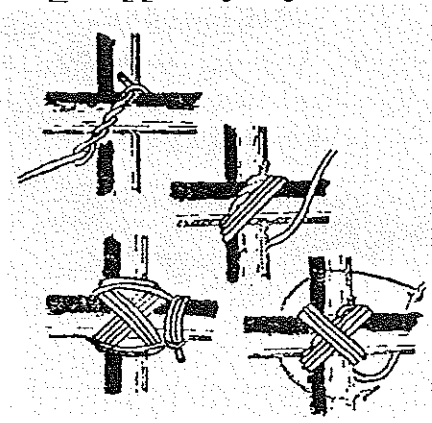
ա.– Խութ կապ.– Քիչ գործածական կապ մը, որ ընդհանրապէս կը ծառայէ հորիզոնական ձողերէ կախիչներ ունենալու համար:

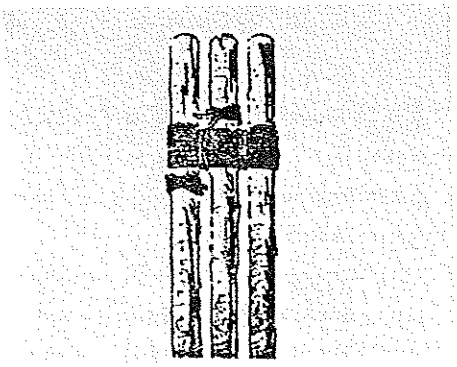
բ.– Կոճղի կապ.– Ամէնէն դիւրին սահուն օղակն է, որ կարելի է ունենալ: Պէտք է ուշադիր ըլլալ, որ պարանի ինքն իր վրայ փաթթուածքը պարանի հիւսքին ուղղութեամբ ըլլայ:

գ.– Իֆս փաթթուածք.– Քառակուսի փաթթուածքին մէկ տարբեր տեսակն է, որ սակայն կը գործածուի միայն այն տեղն, երբ հորիզոնական գաւազանի մը ուրիշ գաւազան մը կ'ամրացուի, իսկ քաշուելու ուժը ուղղահայեաց է:

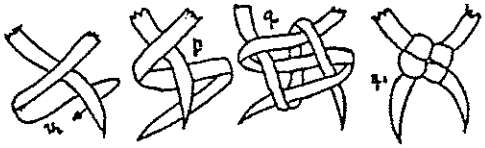

դ.– Եռոտանի փաթթուածք.– Կը գործածուի երեք գաւազաններով եռոտանի մը չինելու համար: Սակայն, կապը պէտք չէ շատ զօրաւոր քաշել, որպէսզի կարելի ըլլայ երեք գաւազանները բանալ եռոտանիի ձեւով:

Հանգոյցներ

ա.– Քառակուսի հանգոյց.– *Գործնական ու գեղեցիկ հանգոյց մըն է, որ կը գործածուի նաեւ փողկապին երկու ծայրերը իրարու կապելու համար:*

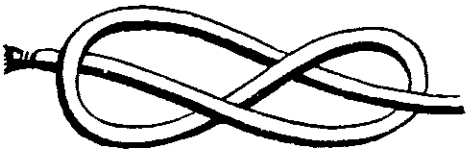
բ.– Թիւ ութ հանգոյց.– Արագ ու դիւրութեամբ կազմուող հանգոյց մը, որ կը գործածուի հետեւեալ նպատակներու համար.

1.– Պարանի մը ծայրը պաշտպանելու համար:

2.– Պարանի մը ծայրը սահուն օղակ մը չինելու համար:

3.– Պարանի մը ծայրը մեծ հանգոյց մը ունենալու համար, որպէսզի ճախարակէն դուրս չելլէ:

4.– Մագլցողներու յատուկ երկար պարանի մը մէջտեղը հաստատուն օղակ մը ունենալու համար:

9.— ՀԵՏԱԽՈՒԶԱԿԱՆ ՆՇԱՆՆԵՐ ԵՒ ՊԱՏՄԱՆՆԵՐ

Հետախուզական նշանները չատ կարեւոր են, մանաւանդ արշաւներու ժամանակ: Այս նշանները կը ծառայեն ճամբաները որոշելու եւ զանազան լուրեր տալու՝ ճամբէն անցնող սկաուտներուն:

Հետախուզական նշանները կը զարգացնեն տեսողութեան ուշադիր զննելու

եւ կեդրոնացման կարողութիւնը:

Հին ժամանակ մարդիկ կողմնացոյց չունենալով, ստեղծած են ինքնուրոյն նշանները, իրենց ճամբան չկորսնցնելու համար: Ներկայիս այդ նշանները կը գործածուին հաճոյքի եւ խաղի համար:

Հետախուզութեան ատեն պէտք է նկատի առնել հետեւեալ պայմանները.

ա.– Հետք ձգող համար

1.– Հետքը ձգել տեսանելի, բայց ոչ այնքան, որ անցորդներու կողմէ ալ նշմարուի:

2.– Հետքը ձգել ճամբուն աջ կողմին վրայ:

3.– Հետքը ձգել խնամքով, ամէնէն չաս իրարմէ 50 քայլ հեռաւորութեամբ:

4.– Հետք չի ձգել չարժական տեղերու վրայ:

5.– Նամակները թուապրել եւ տորպադրել:

6.– Հետախուզական նշանները կարելի է դնել կաւիճով, խոտերով, քարերով, տերեւներով, ծառի ճիւղերով, փայտի կտորներով, եւ այլն:

բ.– Հետեւողի համար

1.– Հետեւողը պէտք է քալէ ճամբուն աջ կողմէն:

2.– Հետեւողը նշաններուն ճիշդ իմաստը պէտք է գիտնայ եւ ըստ այնմ անոնց ուղղութիւնը նկատի առնէ:

3.– Վերջին հետեւողները պէտք է ջնջեն հետքերը եւ տեղերը ոչնչացնեն:

գ.– Նշաւիները

1. Այս ուղղութեամբ պացէք:

2.– Ապահով ճամբայ:

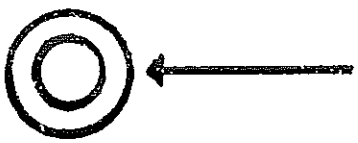
3.– Անել ճամբայ:

4.– Վտանգաւոր ճամբայ:

5.– Վերադարձէք ձեր տեղը:

6.– Վերադարձած եմ նախկին տեղս:

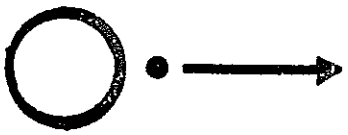
7.– Վտանգ:

8.– Բանակավայրին մէջ հիւանդ կայ:

9.– Այստեղէն այս ուղղութեամբ գացի:

10.– Այստեղէն գացի:

11.– Երեք քայլի վրայ նամակ կայ:

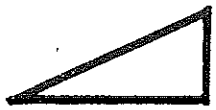
12.– Վտանգաւոր ջուր:

13.– Մաքուր ջուր:

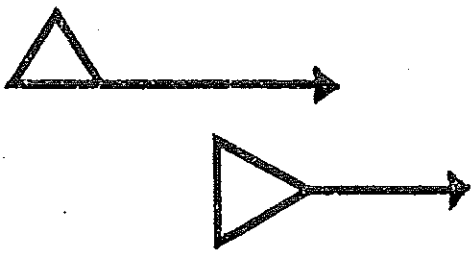
14.– Մինչեւ որոշուած տեղը չատ ճամբայ կայ: Այս ուղղութեամբ, բաւական հեռու:

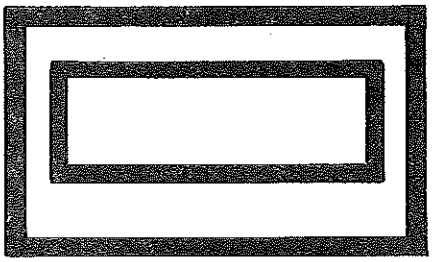
15.– Մինչեւ որոշուած տեղը քիչ ճամբայ կայ: Այս ուղղութեամբ, ոչ չատ հեռու:

16.– Դէպի բանակավայր:

17.– Հոս ինծի ապասեցէք:

10.— ԱՆՈՒԱՆԻ ԾԱՌԵՐ

Բոյսերը յառաջ կու գան, կը ծլին ու կ'աճին հողէն:

Բազմատեսակ են անոնք – այլազան խոտեր ու թուփեր, բանջարեղէններ, պտղատու եւ ոչ պտղատու ծառեր:

Բանջարեղէնները ու պտուղները մարդոց համար կենսական անուններ են:

Անուանի ծառերէն են՝ կաղնին, չոճին կամ սոճին, նոճին, նշդարին կամ նշդրենին, բարտին:

ա.– Կաղնի

Կաղնին անտառի թագաւորն է եւ շատ երկար կ'ապրի: Կոճղը ուղիղ է, մոխրագոյն, անփայլ կեղեւով, հորիզոնական թեթեւ ճեղքուածքներով: Կեղեւին բարակ մասերը կարելի է ձեռքով կեղուել: Ուղղահայեաց եւ զօրեղ կոճղը սիւնի կը նմանի: Ճիւղերը խոչոր կ'ըլլան եւ ծուռ ու մուռ: Հովը որքան ալ զօրաւոր ըլլայ, չի կրնար չարժել ոչ բունը եւ ոչ ալ պլխաւոր ճիւղերը:

Գարնան, ծառերուն մէջ, կաղնիին տերեւները վերջինը կը կանաչնան, իսկ աշնան ամէնէն ուշ կը չորնան ու կը թափին:

Ցաճախ միջատները կը փճացնեն կաղնին: Շատ կը պատահի, որ խոչոր ու առողջ թուացող ճիւղերը, ներսէն փտելով, յանկարծ, ինքնաբերաբար իյնան:

Կաղնիի փայտէն որակաւոր ածուխ կը պատրաստուի, որ լաւ կը վառի եւ ուժով կրակ կու տայ:

Կաղնիի տախտակը կը գործածուի ընտիր կահկարասիներ շինելու համար, իսկ կեղեւը կը գործածուի կաշի պատրաստելու համար:

Կաղնին 300է աւելի տեսակներ ունի:

Անուանի են Հայաստանի կաղնիները:

Ձերմակ կաղնի.– Տերեւներուն ծայրերը կլոր են:

Ունի փոքր, բայց քաղցր պտուղ մը:

Սեւ կաղնի.- Տերեւները չատ սուր են: Պտուղը լեղի է:

Մշտադալար կաղնի.- Ճիւղերը խիտ կ'ըլլան, ծուռ ու մուռ: Պտուղը փոքր գնդիկի նման է:

Վայրի կաղնի.- Գեղեցիկ է. մինչեւ 25 մեթր բարձրութիւն եւ 3 մեթր հաստութիւն կ'ունենայ: Շատ դիմացկուն փայտ ունի, որ չինութեան եւ ատաղձագործութեան համար յարգի է:

Ընտանի կաղնի.- Մեծ մասամբ թուփ է, որուն պտուղը սովորական կապիններ է:

բ.- Շոճի կամ Սոճի

Շոճին կ'աճի այն հողերուն վրայ, ուր ուրիշ որեւէ ծառ չ'աճիր: Խէժ արտադրող ծառ է, որ տեւաբար խէժ դուրս կու տայ, յատկապէս ամառը: Կոճղը կը բարձրանայ ուղղաձիգ: Տերեւները երկար ասեղներու կը նմանին, որոնցմով փունջեր կը կազմեն: Ան միշտ կանաչ է, նոյնիսկ ձմրան եղանակին:

Կեղեւը խորտուբորտ է, երկայնքին կերտուած, նախչուած, մոխրագոյնի եւ սրճագոյնի խառնուած բիծերով, բայց հոտաւէտ:

Փայտը լաւ վառելանիւթ է: Լուսաւոր բոց կ'արձակէ, անոյշ բոյրով:

Շոճին պտուղը կու տայ բարակ ճիւղերուն վրայ: Գարնան կը կանաչի, ամառը կ'ըլլայ հողագոյն, աշնան սկիզբը կը բացուի ու կը սկսի թափել պտուղը, որուն միջուկը չատ համեղ է, օգտակար եւ սննդարար:

Շոճին ընդհանրապէս եռբեք տեսակ է.

1.- Պտուղ տուող պարզ ասեղներով:

2.- Պտուղ տուող, որուն պտուղը աւելի երկար է եւ ճիւղերը ցանցառ:

3.- Պտուղ չտուող, աւելի ցանցառ եւ աւելի բարակ ասեղներով ու աւելի չուտ աճող:

գ.- Նոճի

Մշտադալար ծառ մըն է, որ ուղիղ վեր կը բարձրանայ բրգաձեւ, կարճ ճիւղերով, որոնք ծածկուած են մանր, մուգ-կանաչ թեփանման տերեւներով: Պտուղը վայրի է, խոշոր գնդիկի չափ, ձիթագոյն, նախչուն գիծերով:

դ.– Նշդարի

Մինչեւ 20 մեթր հասակ ունեցող ծառ մըն է, երկայնաձեւ, կլոր ու սրածայր տերեւներով, ողորկ՝ մոխրագոյն կեղեւով, ճերմակ ու ընտիր փայտով, որ լաւ վառելիք է եւ առաղձագործութեան համար չատ յարգի:

ե.– Բարտի

Բարձր ծառ մըն է, բրգաձեւ, նուրբ, նեղ ու սրածայր գագաթով, լերկ եւ ուղղաձիգ ոստերով եւ երկայնակոթուն դիւրաշարժ տերեւներով, որ ջրարբի տեղեր կը սիրէ: Ունի ճերմակ, կակուղ եւ թեթեւ փայտ, որ յարմար է շինութեան, բայց իբրեւ վառելիք յարգի չէ:

Տերեւները միշտ շարժուն են, որոնցմով դժուար է հովին ուղղութիւնը ճչդել:

11.— ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հինէն ի վեր մարդիկ կարիք զգացած են իրարու հետ հաղորդակցելու, որովհետեւ փոխադարձ հասկացողութիւնը անհրաժեշտութիւն մը եղած է:

Սկզբնաւորութեան, անտարակոյս, հաղորդակցութեան միջոցները նախնական էին: Օրինակ, կարգ մը ցեղախումբերու անդամները ունէին յատուկ կանչ մը, որուն միջոցով իրարու կը հասկցուէին:

Աւելի ուշ, մարդիկ սկսան հաղորդակցիլ նշաններով, գծուած՝ ժայռերու վրայ կամ քարայրներու մէջ: Այնուհետեւ, մարդիկ անհրաժեշտութիւն զգացին հաղորդակցելու հեռաւոր տարածութիւններէ:

Ափրիկեցիները իրարու հետ կը հաղորդակցէին թմբուկի ձայներով, Ամերիկայի հնդիկները ծուխով, իսկ երբ լեզուները, ապա այբուբենները առեղծուեցան, հաղորդակցութեան միջոցները զգալիօրէն բարելաւուեցան:

Մորսի ու Դրօշակախօսութիւնը

18րդ դարէն սկսեալ, Մորսի ու դրօշակախօսութիւնը դրեթէ բոլոր ազգերու կողմէ գործածուած են իբրեւ հաղորդակցութեան միջոց:

Հակառակ անոր որ այսօր նամակի դրութիւնը եւ հաղորդակցութեան այլ միջոց-

ներ հաստատուած են, մարդիկ կը չարունակեն իրարու հետ հաղորդակցիլ նշաններով։ Այսպէս, երկաթուղագծի պաշտօնեաները, նաւաստիները, բանակի զինուորները, ինչպէս նաեւ չատ մը կազմակերպութիւններ, որոնցմէ իւրաքանչիւրը ունի իրեն յատուկ հաղորդակցութեան նշանները։

Լորա Պէյտըն Փաուըլ երբ հիմնեց սկաուտութիւնը, իբրեւ հաղորդակցութեան միջոց, անհրաժեշտ զգաց որդեգրելու Մորսն ու դրօշակախօսութիւնը, սկաուտական խումբերը տեւաբար իրարու հետ հաղորդակցութեան մէջ պահելու համար։

20րդ դարուն, մանաւանդ համաշխարհային Բ. պատերազմէն ետք, հաղորդակցութեան մարզէն ներս գիտութիւնը այնքան յառաջ գնաց, որ Մորսն ու դրօշակախօսութիւնը դրեթէ դադրած են իբրեւ միջազգային հաղորդակցութեան միջոց ըլլալէ։

Սկաուտական կեանքի մէջ նշանախօսութիւնը մեծ դեր ունի, տրուած ըլլալով որ հաղորդակցութեան դիւրամատչելի միջոցն է։ Սակայն, հիմնական տարբերութեամբ մը, որ Մորսն ու դրօշակախօսութիւնը այսօր սկաուտներուն համար աւելի խաղ են, քան հաղորդակցութեան միջոց։

Նշանախօսութեան միջոցներէն ամէնէն գործածականը Մորսի նշանագրերն են։

1835ին, ամերիկացի դիանական Սամուէլ Մորս (1791–1872) հնարեց էլեքտրական հեռագիրը, որուն համար նշանագրեր ալ պատրաստեց եւ կոչեց Մորսի նշանագրեր։

Դրօշակով հաղորդակցութիւն

Մորսի նշաններով հաղորդակցելու ձեւերէն մէկը դրօշակի օգտագործումն է։

Հաղորդակցութեան համար կը գործածուի քառակուսի դրօշակ մը, 60 սանտիմեթր լայնքով։ Դրօշակը իր վրան կ'ունենայ աւելի փոքր չափով քառակուսի մը, 40 սանտիմեթր լայնքով։

Այս դրօշակը կը գործածուի թէ՛ մութին եւ թէ լոյսին։

Մութին մեծ քառակուսիին գոյնը ճերմակ կ'ըլլայ, իսկ փոքր քառակուսիին գոյնը՝ կարմիր։ Լոյսին, ընդհակառակն, մեծ քառակուսին կարմիր կ'ըլլայ, իսկ փոքր քառակուսին ճերմակ։ Դրօշակի գաւազանին երկարութիւնը 120էն 180 սանտի-

մեթր կ'ըլլայ։

Դրօշակով հաղորդակցելու համար նկատի կ'առնուին հետեւեալ կէտերը.

Դրօշակիրին հայեացքը ուղղուած կ'ըլլայ հաղորդակցութիւնը ստացողին։

Ոտքերը բացուած կ'ըլլան ուսերուն հաւասար լայնքով։

Ձախ ձեռքով կը բռնէ դրօշակի գաւազանին վարի ծայրէն, իսկ աջկէ վեր, դրօշակէն քիչ մը վար, գաւազանը կը բռնէ աջ ձեռքով։

Հաղորդակցութեան ընթացքին, լուրը ուղարկող եւ ստացող խումբերը առնուազն կ'ունենան դրօշակիր մը եւ արձանագրող մը։

Լուրը ուղարկող խումբին արձանագրողը տառ առ տառ դրօշակիրին կը կարդայ ուղարկուելիք լուրը։ Դրօշակիրը, անյապաղ, դրօշակով լուրը կը փոխանցէ ստացող դրօշակիրին։

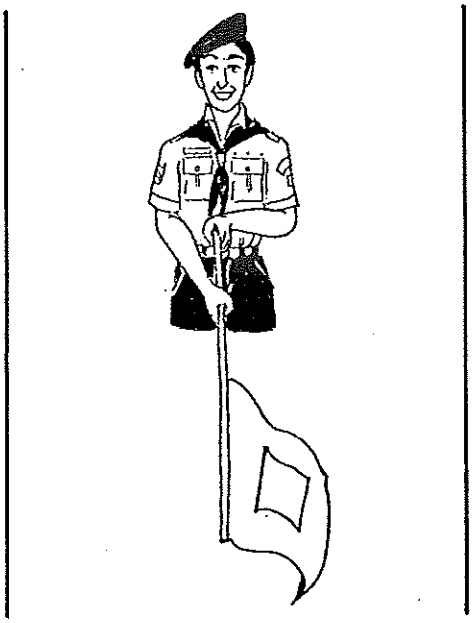
Լուրը ստացող խումբին դրօշակիրը հաղորդուած լուրին բովանդակութիւնը կը կարդայ, իսկ արձանագրողը գրի կ'առնէ։

Հաղորդակցութեան նշանները

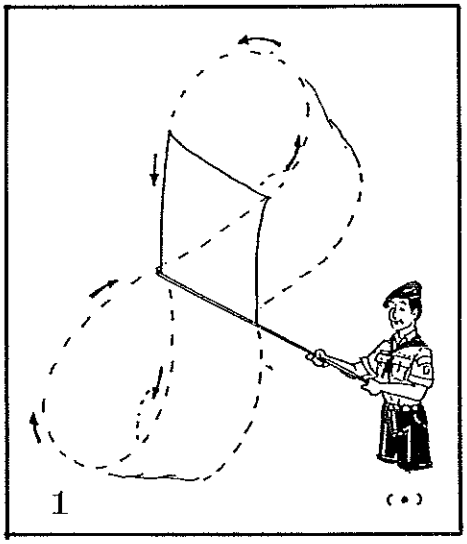
Դիմացի խումբին ուշադրութիւնը գրաւելու համար, դրօշակիրը նախ կը հաղորդէ AAAA տառերը, մինչեւ որ դիմացի խումբին դրօշակիրէն ստանայ K տառը. ապա կը սկսի հաղորդակցութիւնը։

Դիմացի խումբը իւրաքանչիւր բառը ստանալէ ետք, կը հաղորդէ E տառը, հաստատելու համար, որ բառը լրիւ ստացած է, իսկ եթէ հաղորդէ IMI տառերը, կը նշանակէ որ վերջին բառը սխալ հասկցած է ու կը ցանկայ բառին կրկնութիւնը։

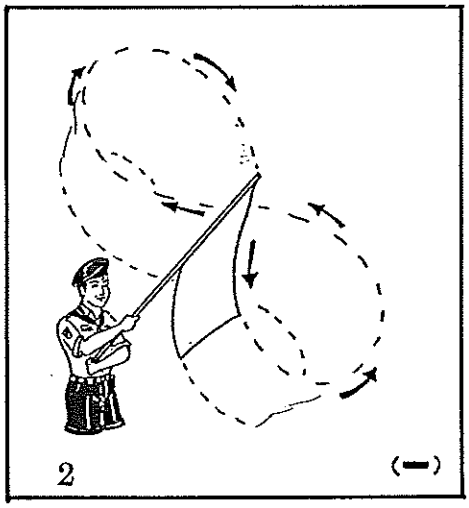
Հաղորդող դրօշակիրը եթէ պատահաբար սխալի, դրօշակը վար կ'իջեցնէ (վարի նկարը), յետոյ կը հաղորդէ EEEEEEEE տառերը, ապա դարձեալ դրօշակը վեր կը բարձրացնէ ու կը հաղորդէ ճիշդ բառը։

Հաղորդակցութեան ընթացքին կէտ նշանը ցոյց տալու համար կը կատարուի թիւ 1 նկարով ցոյց

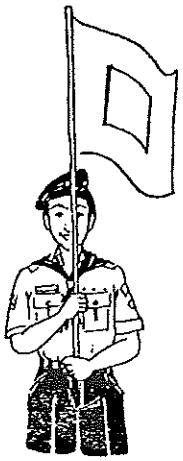

տրուած չարժումը, իսկ գիծ ցոյց տալու համար թիւ 2

նկարով ցոյց տրուած չարժումը:

Հաղորդուած իւրաքանչիւր տառէն ետք, դրօշակը կը պահուի թիւ 3 նկարով

ցոյց տրուած ձեւով, իսկ իւրաքանչիւր բառէն ետք, թիւ 4 նկարով ցոյց

տրուած ձեւով:

Հաղորդակցութիւնը վերջ կը գտնէ AR տառերու փոխանցումով, իսկ դիմացի խումբը կը փոխանցէ R տառը, որ կը նշանակէ հաղորդուած լուրը լրիւ առացած է:

12.— ԿԱՐԳԱՊԱՀԱԿԱՆ ՀՐԱՀԱՆԳՆԵՐ

Հաւաքական գործունէութեան նախապայմանը, ընդհանուրին կողմէ ընդունուած օրէնքներն են, որոնց գործադրութեան գրաւականը կարգապահութիւնն է։

Սկաուտութիւնն ալ ըլլալով հաւաքական գործունէութիւն, իր գոյութեան եւ յառաջդիմութեան նախապայմանը կը կազմէ կարգապահութիւնը։

Կարգապահ ըլլալ կը նշանակէ՝ կարգը պահել, հնազանդիլ։

Սակայն, նկատի առնելով սկաուտութեան իւրայատուկ դաստիարակչական բնոյթը, սկաուտութեան ոգին եւ փոխ-յարաբերութեան յարգոտական մթնոլորտը, կարգապահութիւնն ու կարգապահական հրահանգներու հաստատողութիւնը կը տարբերի զինուորական խիստ եւ անառարկելի մթնոլորտէն։

Այսուհանդերձ, այս տարբերութիւնը չի նշանակեր, թէ սկաուտական հրահանգները առարկելի են, այլ, ընդհակառակն, սկաուտութեան մէջ կարգապահական հրահանգներուն հիմքը կը ծառայէ հրահանգին ենթարկուելու պատրաստակամութիւնը, սրտանց, վեհանձն, պարտականութեանց գիտակից, ճիշդ ու անթերի գործ մը տանելու սկաուտին գոհունակութիւնը։

Կարգապահական հրահանգները սկաուտներու կողմէ կը գործադրուին չատ արագ, առանց իրարանցումի, յաճախ վազելով, միշտ գիտակցաբար, վեհանձնութեամբ եւ բարձր տրամադրութեամբ։

Բերանացի հրահանգներ եւ անոնց գործադրութեան ձեւերը

Հրահանգ։–

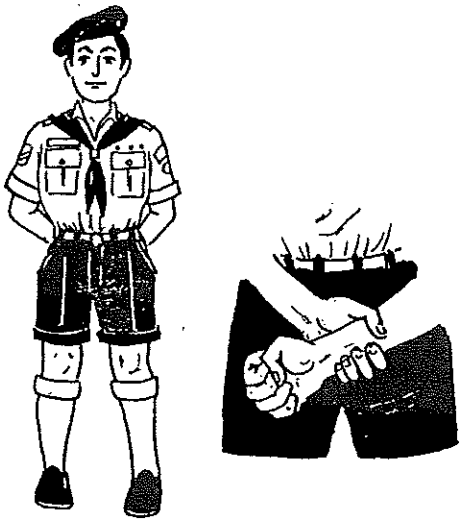
ա։– Հասակի կարգով, մի չո՛րք կազ-մէ՛։
բ։– Երկչո՛րք կազ-մէ՛։
գ։– Եռեա՛կ կազ-մէ՛։
դ։– Քառեա՛կ կազ-մէ՛։

Գործադրութիւն։–

ա։– Կազ-մէ՛ հրահանգին վրայ, սկաուտները կը շարուին իրարու եռեւէ, ամէնէն հասակաւոր սկաուտը կը կենայ հրահանգ տուողէն երեք քայլ հեռու, դէմքը հրահանգողին։

Գործադրութիւն.–

Ա՛յ ձեռքով ձախ ձեռքի դաստակը կը բռնէ, ձախ ձեռքը բռունցք եղած կը յենուի կոնքի վրայ, իսկ ձախ ոտքը 20 սանտիմեթր կողմ տանելով կը յենուի երկու ոտքերուն վրայ։

Հրահանգ.–

ա.– Պա՛տրա՛աստ։

բ.– Յո՛ւմբ, պա՛տրա՛աստ։

գ.– Ընդհանուր խո՛ւմբ, պա՛տրա՛աստ։

Գործադրութիւն.–

Պատրաստ հրահանգին վրայ, սկաուտը կը կենայ պատրաստ վիճակի մէջ, ոտքին կրունկները իրարու դպած, առաջամասը 30 աս-

բ.– Թիւ մէկը կը մնայ իր տեղը, իսկ թիւ երկուքը ձախ ոտքով կը սկսի մէկ քայլ առջեւ, աջը թիւ մէկին առջեւ եւ ձախը աջին քով, պատրաստ վիճակի մէջ. այս բոլորը երեք չարժումով։

գ.– Կապ–մէ՛ հրահանգին վրայ, թիւ երկուքը տեղը կը մնայ, իսկ թիւ մէկը աջով մէկ քայլ եւս կ'երթայ, ապա, ձախ ոտքը կը տեղաւորէ թիւ երկուքին եւեւը, իսկ թիւ երեքը ձախով առաջ կ'երթայ, ապա աջ ոտքը կը դնէ թիւ երկուքին առաջ, ձախը՝ աջին քով։

գ.– Կապ–մէ՛ հրահանգին վրայ, թիւ մէկը տեղքայլ ընելով կը դառնայ դէպի աջ, թիւ երկուքը ձախ ոտքով, փոքր քայլերով, չորս չարժումով կը կենայ թիւ մէկի ձախին, իսկ թիւ երեքը, նոյնպէս ձախով սկսելով, աւելի լայն չորս քայլերով կ'ընկերանայ թիւ երկուքին։

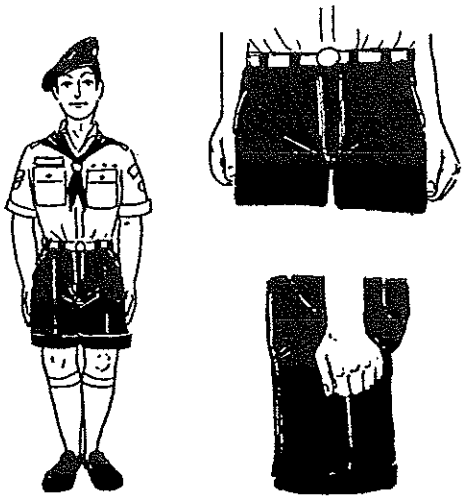
դ.– Քառեակին ձեւը ճիշդ եռեակի ձեւով է։

Հրահանգ.–

ա.– Ընդհանուր խո՛ւմբ, հանդիստ։

բ.– Յո՛ւմբ, հանդիստ։

տիճան բացուած, ողնայարը ուղիղ, դէմքը առաջ, ափերը բռունցք եղած։

Հրահանգ։–

ա։– Պատուի ա՛ռ։

բ։– Խո՛ւմբ, պատուի ա՛ռ։

գ։– Ընդհանուր խո՛ւմբ, պատուի ա՛ռ։

Գործադրութիւն։–

Պատուի ա՛ռ հրահանգը կը տրուի, երբ սկաուտը պատրաստ վիճակի մէջ է։

Պարագաներու բերումով եթէ պատրաստ դիրքի մէջ չէ, նախ կը կենայ պատրաստ եւ անմիջապէս ալ ձեռքով կու տայ բարեւը, մատները մօտեցնելով մինչեւ ճակատին ալ անկիւնը, կամ դիմարկիւն ծայրը, բազուկը 45 աստիճան կազմած, բաղդատմամբ կռնակին։

Ծանօթ։– Երդում չկատարած սկաուտը այս պարագային կէս բարեւ կու տայ։

Հրահանգ։–

ա։– Մէկէն սկսեալ թիւ տո՛ւր։

բ։– Մէկէն երկո՛ւ թիւ տո՛ւր։

գ։– Մէկէն երե՛ք թիւ տո՛ւր։

դ։– Մէկէն չո՛րս թիւ տո՛ւր։

Գործադրութիւն։–

Տո՛ւր հրահանգին վրայ, չարքի առաջին սկաուտը կու տայ մէկ թիւը, գլուխը ձախ դարձնելով եւ կտրուկ չեչտով ու անմիջապէս գլուխը կը պահէ նախկին ուղիղ դիրքով։ Նոյնը կ՚ընէ երկրորդը, երրորդը, մինչեւ վերջինը։ Միայն վերջին սկաուտը դէմքը կը դարձնէ աջ, ինչ որ կը նշանակէ թէ չարքը վերջացած է։

Հրահանգ։–

Խո՛ւմբ, հեռաւորութիւն ա՛ռ։

Գործադրութիւն։–

— Եթէ սկաուտները իրարու եռեւ չարուած են, թիւ մէկը կը կենայ պատրաստ վիճակի մէջ, մնացեալները իրենց աջ ձեռքի մատները

դնելով առջեւի սկաուտին ուսին, կը հեռանան իրենց ձեռքին երկայնքով եւ ծոծրակին նայելով կը չտկեն ուղղութիւնը։

— Եթէ սկաուտները իրարու քով չարուած են, աջ ձեռքի մատները կը դնեն քովինի ձախ ուսին վրայ եւ կ՚առնեն հեռաւորութիւնը, միեւնոյն ժամանակ դէմքը աջ դարձնելով կը չտկեն շարքին ուղղութիւնը։

— Եթէ խումբը չարուած է եռեակ կամ քառեակ ձեւով, թիւ մէկը կը կենայ պատրաստ վիճակի մէջ։ Առաջին շարքի սկաուտները աջ ձեռքով կ՚առնեն իրենց հեռաւորութիւնները հորիզոնական ձեւով, թիւ մէկի դիրքին հիմնուելով, իսկ յաջորդ շարքերը իրենց հեռաւորութիւնը կ՚առնեն աջ ձեռքով, հիմնուելով իրենց առջեւի սկաուտներուն վրայ։

Հրահանգ.–

ա.– Աջէն ուղղութիւն՝ ո՛ւռ։

բ.– Ձախէն ուղղութիւն՝ ո՛ւռ։

Գործադրութիւն.–

Ա՛ռ հրահանգին վրայ, ծայրի սկաուտը կը կենայ պատրաստ վիճակի մէջ, իսկ միւսները իրենց ձեռքով աջը կամ ձախը, նայած հրահանգին, կը դնեն մէջքին եւ արմուկով կ՚առնեն հեռաւորութիւնը, միեւնոյն ժամանակ դէմքը դարձնելով կը ճշդեն ուղղութիւնը։

Հրահանգ.–

ա.– Ձա՛խ դա՛րձ։

բ.– Ա՛ջ դա՛րձ։

գ.– Ե՛տ դա՛րձ։

Գործադրութիւն.–

ա. եւ բ.– Դա՛րձ հրահանգին վրայ սկաուտը կը յենուի դառնալիք կողմի ոտքին կրունկին եւ միւս ոտքի մատներուն վրայ, ապա կը դառնայ եւ կը կենայ պատրաստ վիճակի մէջ։

գ.– Ետ դարձի պարագային, սկաուտը յենուելով ձախ ոտքի կրունկին եւ աջ ոտքի մատներուն վրայ, ձախ կողմէն կէս շրջանակ կազմելով ետ կը դառնայ ու աջ ոտքը ձախին քով բերելով, կը կենայ պատրաստ վիճակի մէջ։

Հրահանգ.—

— Խո՛ւմբ, տեղ քա՛յլ օ՛ն։

Գործադրութիւն.—

— Օն հրահանգին վրայ, ձախ ոտքը առաջ կը տանի, ապա ետ կը բերէ, աջ ոտքին

ծունկը կը ծալէ թեթեւօրէն եւ կրունկը կը բարձրացնէ մինչեւ մատին ծայրերը, իսկ ձեռքերը թեթեւօրէն կը շարժէ։

Հրահանգ.—

— *Խո՛ւմբ, քայլ առա՛ջ օ՛ն։*

Գործադրութիւն.—

— *Օն հրահանգը կը տըրուի, երբ ա՛ջ ոտքին կրունկը բարձրացած է եւ կ'իջնէ գետին, ապա սկաուտը ձախ ոտքով կը սկսի քալել, երկու ծունկերը մեղմօրէն նոյն չափով ծալելով, սրունքը 45 աստիճան կազմելով, թեւերը բարձրացնելով մինչեւ 45 աստիճան, երկու ոտքերով համաչափ քալելով կրունկին վրայ։*

Հրահանգ.—

— *Խո՛ւմբ կա՛ց։*

Գործադրութիւն.—

— *Կաց հրահանգին վրայ, սկաուտը մտքէն կը համրէ մէկ-երկու, այսինքն՝ կ'առնէ քայլ մը եւս եւ կը կենայ ձախ ոտքին վրայ, աջը ձախին քով գետին զարնելով։*

Հրահանգ.—

—*Խո՛ւմբ տեղ վա՛ղք օ՛ն։*

Գործադրութիւն.—

— *Օն հրահանգին վրայ, սկաուտը ձախով կը սկսի տեղւոյն վրայ թեթեւօրէն ցատկռտել, արմուկը կէս ծալած, առանց պրկումի։*

Հրահանգ.—

— *Վազք առա՛ջ օ՛ն։*

Գործադրութիւն.—

— *Օն հրահանգին վրայ, սկաուտը ձախ ոտքով կը սկսի վազել, ձեռքերը առաջ եւ ետ չարժելով, չնչառութիւնը դիւրացնելու համար՝ արմուկները կէս ծալած։*

Հրահանգ.—

ա.— Ձախ չրջա՛ն օ՛ն։
բ.— Ա՛ջ չրջա՛ն օ՛ն։

Գործադրութիւն.—

ա. եւ բ.— Օն հրահանգին վրայ, առաջին սկաուտը կը դառնայ այն ուղղութեամբ, որ կը հրահանգուի եւ կը յառաջանայ, յաջորդ սկաուտը կը չարունակէ քալել չիտակ մինչեւ առաջինին այն տեղը, ուրկէ դարձած էր, ինքն ալ կը դառնայ եւ այսպէս, յաջորդաբար, մինչեւ վերջին սկաուտը։

Շարժուձեւերով հրահանգներ

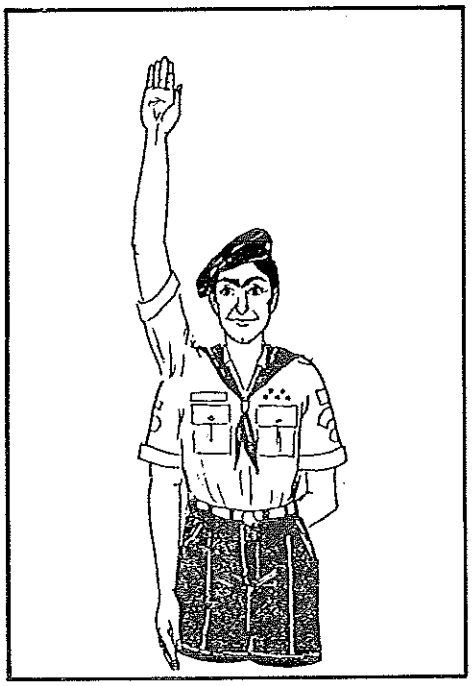
1.— Հանգիստ.— *Ազ ձեռքը վար, ափը դոց, շարժել կամ տանիլ մինչեւ ձախ ձեռքը եւ եա բերել կտրուկ ձեւով, ոտքերը բաց, հանդիստ վիճակի մէջ:*

Ծանօթ.— *Հանդիստ հրահանգը կը տրուի, երբ խումբը պատրաստ վիճակի մէջ է, կամ հաւաքուած է:*

2.— Պատրաստ.— *Ազ ափը կը դոցէ եւ ձեռքը կը բարձրացնէ վեր, ուղղահայեաց:*

3.— Միշտ պատրաստ.— *Այս հրահանգը միեւնոյն ատեն սկաուտին կրկնել կու տայ իր նշանաբանը: Ազ ափը բաց, դէպի վեր, ձեռքի ամբողջ երկայնքով դլխուն վրայ ձախ կողմէն դէպի աջ կ'իջեցնէ եւ կը զարնէ սրունքին:*

4.— Հասակի կարգով մի շարք.— *Ազ ափը բաց, ձեռքը կը բարձրացնէ առաջ, պատրաստ վիճակի մէջ:*

Խմբակային շարքեր

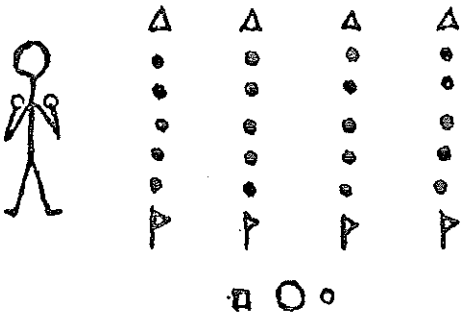
1.— Խմբակներով սեղմ շարք

Հրահանգի ձեւ.— *Երկու ափերը դոց դէպի դէմքը, ձեռքերը ծալած եւ մարմնին փակած բազուկները ուղղահայեաց դէպի վեր, ոտքերը պատրաստ վիճակի մէջ:*

Գործադրութիւն.— *Խմբակները քով-քովի խտացած ձեւով կը շարուին, իսկ*

խմբակին անդամները իրա-
րու եաեւ։

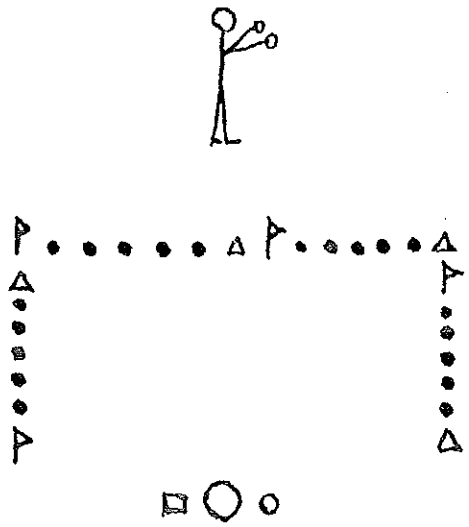
Խմբապետ ○
Փոխ Խմբապետ ○
Վարիչ Առաջնորդ □
Առաջնորդ ⚑
Փոխ Առաջնորդ ▲

2.— Պայտաձեւ շարք

Հրահանգի ձեւ.— *Երկու ափերը գոց դէպի ներս, ձեռքերը իրարու զուգահեռ դէպի առաջ եւ վեր, գլխուն բարձրութեամբ։*

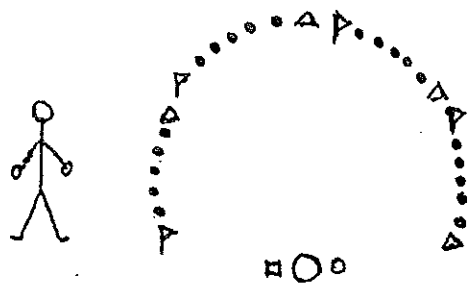
Գործադրութիւն.— *Հըրահանգողէն 5 մեթր հեռու, երկու խմբակ, դէմքերը առաջ, կը շարուին, իսկ միւս երկու խմբակները հըրահանգողին երկու կողմերը, առաջին շարքին հետ կը կազմեն 90 աստիճան անկիւն, իւրաքանչիւր խմբակին միջեւ մէկ մեթր տարածութեամբ։*

3.— Կէս շրջանակ շարք

Հրահանգի ձեւ.— *Երկու ափերը գոց, ձեռքերը վար եւ չիտակ վարէն խաչաձեւել ու շրջանակի ձեւով կենալ, ապա ձեռքերը վար, քիչ մը բաց եւ դէպի առաջ։ Երկու անգամ կրկնել։*

Գործադրութիւն.— *Խըմբակները հրահանգողի դիրքին երկու կողմերէն սկսելով կը կազմեն կէս շրջանակ մը։*

4.— Շրջաձևակաձեւ շարք

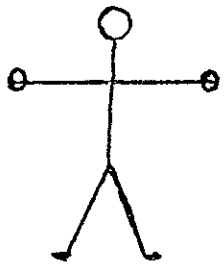
Հրահանգի ձեւ.— *երկու ափերը դոց, ձեռքերը վար իրարու վրայ շրջանակի ձեւով բանալ, վարչն ձեռքերը տանիլ դէպի ետեւ եւ շարունակաբար:*

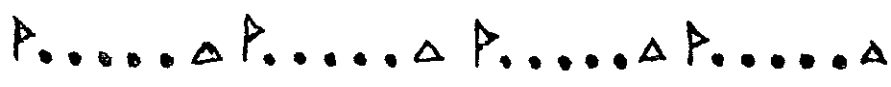
Գործադրութիւն.— *խմբակները կը շարուին հրահանգողին չուրջը, գինք կեդրոնը պահելով: Այնքան ատեն որ հրահանգողը ձեռքերը կը շարժէ, խումբը կը շարունակէ շրջանակաձեւ վազել անոր չուրջը, շրջապիծը լաւագոյն կազմելու համար:*

5.— Մէկ գծի վրայ շարք

Հրահանգի ձեւ.— *երկու ձեռքերը հորիզոնական բացած, ափերը դոց դէպի վար, ոտքերը հանգիստ վիճակի մէջ:*

Գործադրութիւն.— *խմբակները իրենց շարքերով, աջէն դէպի ձախ, դէմքերը դէպի հրահանգողին կը շարուին: Իւրաքանչիւր խմբակին միջեւ մէկ մեթր բացուածիւն ձգելով:*

6.— Հրահանգի ձեւ.— *Երկու ափերը բռունցք, կուրծքին վրայ, դէմ դիմաց իրարու կռթնած կենալ: Երբ բռունցքները իրարմէ կը հեռացուին, բազուկին հասակով, կը նշանակէ ցրուեցէք:*

Գործադրութիւն.— *Սկաուտները պատուի կը կեցնան, ապա կը ցրուին: Կամ կը ցատկեն, միեւնոյն ժամանակ ալ դառնալով, ալ ձեռքը վեր բարձրացնելով եւ հէյ կանչելով:*

7.— Հրահանգի ձեւ.— *Ձեռքով կէս բարեւ, ձեռքը բարձր:*

Գործադրութիւն.— *Խումբին անդամները նոյն ձեւը կը կատարեն եւ լուռ մտիկ կ'ընեն հրահանգողին: Այդ վիճակի մէջ կը մնան այնքան ատեն, որ հրահանգողը ձեռքը վար առած չէ:*

13.— ՄԱՐԶԱՆՔ

Մարզանքը անհրաժեշտ է մարմնին գործարանները գործունէութեան լաւագոյն վիճակի մէջ պահելու համար: Որովհետեւ, չարժումը կ'օգնէ անունդներու իւրացումին, շնչառութեան եւ, հետեւաբար, արեան շրջումի կանոնաւորութեան:

ՄԱՐԶԱՆՔԻ ՓՈՐՁԵՐ

Մարմնին զանազան մասերը զարգացնելու համար, պատկերներով ցոյց տրուած փորձերը կարելի է բաւարար համարել: Այսուհանդերձ, աւելի շատ փորձեր կատարելու կամք եւ ժամանակ ունեցողները կրնան մասնագիտական դրքոյկներէ եւ մարզիչներէ օգտուիլ եւ ձեռք բերել իրենց պահանջած կամ ցանկացած փորձերը:

Մարզանքը կատարելէ առաջ միջակէս եռք, պէտք է լուացուիլ եւ թաց ձիւքերով մարմինը չփել: Ուշադիր ըլլալու է, որ չփումին չարժումը դէպի սրտին ուղղութիւնը կատարուի:

Պատանիներու եւ դեռատի երիտասարդներու համար չարժումի փորձերը, իբրեւ ճկունութիւն տուող փորձեր, կարելի է բաւարար համարել: Երիտասարդներու եւ տարեցներու համար պէտք է ջանալ նախապատուութիւն տալ մկան չինող եւ ճարպերը հալեցնող փորձերուն:

Ուղիղ կեցուածք մը մարզիկի մը լաւագոյն յատկանիշն է: Գլուխը վեր բռնած, կուրծքը դուրս, փորը ներս քաշած, բազուկները պատերուն կպած, ոտքերուն բացուածքը ուղղանկիւն մը կազմած, ահա պատրաստի դիրքը, որ մարզանքի իւրաքանչիւր փորձէ առաջ պէտք է բռնել:

ՇՆՋԱՌՈՒԹԻՒՆ

Պատրաստի դիրքէն նախ քիչ մը դէպի առաջ ծռիլ, թեւերը վար երկնցած դիրքով եւ ձեռքին ափերը դուրս դարձուցած՝ արտաչնչել: Ապա, ձեռքերը գլուխին վրայէն վեր բարձրացնել, թեւերը պրկուած վիճակով եւ ուսերուն վրայ դարձնելով: Շարժումը չարունակել մինչեւ ուղղահայեաց դիրքի հասնիլը, միանգամայն ոտքի մատներուն վրայ վեր բարձրանալով:

Թեւերը վեր բարձրացնելու ատեն երբ հորիզոնական դիրքին կը հասնին, սկսիլ չունչ առնելու, իսկ երբ թեւերը հորիզոնական դիրքը կը թողուն, սկսիլ արտաչնչելու:

Փորձը կատարել դանդաղօրէն, չնչել քիթերու ծակերէն եւ արտաչնչել բերնէն:

Նպատակը՝ չնչառութիւնը կը դիւրացնէ, կուրծքի վանդակին ճկունութիւն կու տայ, իրանին եւ ուսերուն մկանները կը զարգացնէ:

ԻՐԱՆԸ ԼԻՈՎԻՆ ԾՌԵԼ

Ուղիղ կեցուածքի կամ դիրքի վիճակը ստանալ, երկու ձեռքերը ծոծրակին վրայ իրարու միացած եւ մարմինը կռնակին վրայ եւ ծռած: Ձեռքերը ուղղահայեաց վեր նետել, մարմինը դէպի առաջ ծռել՝ բազուկները միանգամայն վար իջեցընելով, մինչեւ որ ձեռքերուն ծայրերը ոտքի ծայրերուն դպչին: Ծունկերը պէտք չէ կոտրուին:

Դէպի եւ ծռած ատեն չընչել, իսկ դէպի առաջ ծռելու ատեն արտաչնչել:

Նպատակը՝ որովայնին դիւրաթեքութիւն կու տայ, ինչպէս նաեւ յետոյքին եւ դիմաց դնդերներուն ճկունութիւն:

ԻՐԱՆԸ ՇՐՋԱՆԱԿԱՁԵՒ ՇԱՐԺԵԼ

Ուղիղ կեցուածքի դիրքէն մեկնելով, թեւերը գլուխն ի վեր պարզուած եւ բազուկին դնդերները ականջին դպած վիճակի մէջ կռնակի վրայ ծռիլ, ապա ծռիլ դէպի աջ եւ ի վերջոյ կրկին դէպի ետ. ու այսպէս, ձեռքերուն կոն մը գծել տալ:

Ուշադիր ըլլալ, որ փորձի պահուն ոտքերը գետնին հարթ փակած ըլլան եւ ծունկը պրկուած:

Նպատակը՝ ողնայարին ճկունութիւնը եւ ծռելու կարողութիւնը կը զարգա-

ցընէ, որովայնի դնդերները պրկուած վիճակէն դուրս կը բերէ։

ՈՒՍԻ ՅՕԴԵՐՈՒ ՇԱՐԺՈՒՄ

Արմունկները դէպի առաջ, նախաբազուկը ծալուած, մատները ուսերուն փակած եւ բազուկը զուգահեռական դիրքի մէջ։

Այս վիճակին մէջ բազուկը եւ նախաբազուկը կողմնակի ուժգին կերպով բանալ ու այս շարժումը կրկնել։

Նպատակը՝ բազուկներու եւ ուսերու յօդերուն դնդերները կը զարգացնէ։

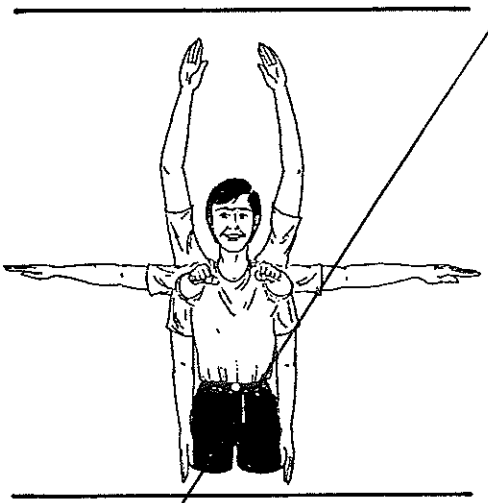
ԲԱԶՈՒԿՆԵՐՈՒ ՇԱՐԺՈՒՄ

Նախաբազուկը եռ քաշուած եւ բռունցքները կուրծքին դպած, բազուկները դէպի առաջ նետել եւ եռ բերել։

Նպատակը՝ բազուկներուն դնդերները եւ ուսերուն յօդերը ճկուն կը դարձընէ ու կը զարգացնէ։

ԲԱԶՈՒԿՆԵՐՈՒ ՇՐՋԱՆԱԿԱԶԵՒ ՇԱՐԺՈՒՄ

Նախ ոտքի մատներուն վրայ բարձրանալ, բազուկները գլխուն վրայ վեր բարձրացնելով։ Այս դիրքէն ծեկնելով՝ բազուկները չըրջանակաձեւ չարժել։ Շարժումը կատարել՝ յաճախ ուղղութիւնը փոխելով։

Նպատակը՝ ուսի յօդերն ու դնդերները կը զարգացնէ։

ԻՐԱՆԻ ԳԱԼԱՐՈՒՄ

Դիրք.— Ոտքերը քովքովի, բազուկները դէպի առաջ տարածուած եւ ձեռքին ափերը դէպի դեռին։

Դանդաղօրէն իրանը դարձընել դէպի ձախ, ձեռքերը ուսերուն բարձրութեան վրայ պահելով։ Սրունքները եւ ոտքերը պէտք չէ չարժել, իսկ ծունկի եռեւի դնդերները պահել՝ պրկուած։

Վերադառնալ դէպի դիրք վիճակը եւ չարժումը կատարել դէպի ձախ դարձնելով իրանը։

Նպատակը՝ կուրծքի վանդակի եւ իրանի դնդերնեբուն ճապուկութիւն կու տայ։

ԲԱԶՈՒԿԻ ԴՆԴԵՐՆԵՐՈՒ ՇԱՐԺՈՒՄ

Բազուկները քովընաի տարածուած, հորիզոնական դիրքով եւ կռնակը թեթեւօրէն դէպի առաջ ծռած։

Բազուկները առաջակողմէն դէպի ետեւ, չրջանակաձեւ չարժումներ կատարել։

Նպատակը՝ բազուկներուն եւ ուսին յօդերը կը զարգացնէ։

ՎԱՐԻ ԱՆԴԱՄՆԵՐՈՒ ԹԵՔՈՒՄ

Ուղիղ կենալ, ձեռքերը մէջքին, բթամատը ետին եւ մատները որովայնին կողմը։

Ոտքի մատներուն վրայ բարձրանալ, գլուխը վեր ցցած եւ ուղիղ, արմուկը եւ ուսը թեթեւ մը ետ նետուած։ Վար իջնելու ատեն բերնէն արտաչնչել, իսկ վեր բարձրանալու ատեն քիթով ներչնչել։

Նպատակը՝ սրունքին եւ ոտքերուն, ինչպէս նաեւ յօդերուն դիւրաշարժութիւն կու տայ։

ՎԱՐԻ ԱՆԴԱՄՆԵՐՈՒ ՇԱՐԺՈՒՄ

Կռնակի վրայ պառկիլ, ձեռքերը ծոծրակին տակ ծալուած եւ արմուկները դետին։ Կամ ձեռքերը դէպի ետ, դաստակները գետին դպած, ոտքին մատները երկընգուցած։

Գանդաղօրէն սրունքները վեր բարձրացնել, միասին կամ անջատ-անջատ եւ փոխն ի փոխ, առանց կռնակը եւ գլուխը չարժելու ու վար իջեցնել։

Նպատակը՝ որովայնին եւ իրանին դնդերները կը զարգացնէ։

ԲԱԶՈՒԿՆԵՐԸ ԾԱԼԵԼ

Ոտքի ծայրերուն եւ ձեռքին վրայ յենելով, մարմինը ուղիղ պրկուած պահել։

Բազուկները ծալելով վար

իջնել եւ վեր բարձրանալ, մարմինը միշտ պրկուած։

Նպատակը՝ ուսին եւ բազուկին դնդերները կը զարգացնէ։

ՄԷՋՔԻ ՇՈՒՐՋ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐ

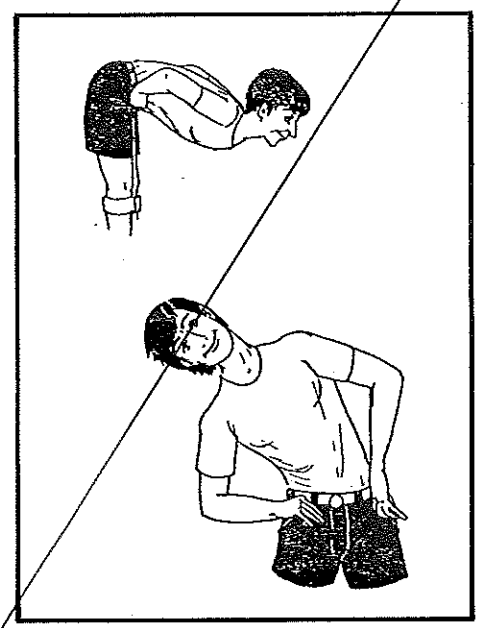
Ուղիղ կենալ, ձեռքերը մէջքին։

ա.— Առանց ոտքերը եւ սրունքները չարժելու, մէջքին վրայ ծռիլ դէպի առաջ։

բ.— Ծռիլ դէպի ետ։

գ.— Ծռիլ քովընտի, նախ ալ, յետոյ ձախ։

դ.— Մէջքին չուրջը շրջանակաձեւ չարժել իրանը, նախ ալէկոծ ձախ, յետոյ ձախէն ալ ուղղութեամբ։

ՈՐՈՎԱՅՆԻ ԴՆԴԵՐՆԵՐՈՒՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ

Կռնակի վրայ պառկիլ, թեւերը կողմնակի պարզած։

ա.— Առանց կրունկները գետին դպցնելու, սրունքները ծալել, հեծելանիւ քչելու չարժում կատարել տալով։ Շարժումներուն ընդարձակ ծաւալ տալ։ Իւրաքանչիւր սրունքով քսան անգամ կրկնել։

բ.— Երկու սրունքները բարձրացնել, ծունկերը ծալելով։ Ձեռով քակել ծունկերը եւ ոտքերը յառաջացնել դէպի գլուխ։ Դանդաղօրէն վար իջեցնել, սրունքները պրկուած պահել, առանց կրունկները գետին դպցնելու։ Հինգ անգամ կրկնել։

գ.— Սրունքները իրարու միացած դէպի վեր բարձրացնել։ Ապա դանդաղօրէն վար իջեցնել, սրունքները որքան կարելի է իրարմէ հեռացնելով։ Իւրաքանչիւր անգամին ալ կրունկները գետին չդպցնել։

դ.— Միեւնոյն չարժումը կատարել հակառակ ուղղութեամբ, այսինքն՝ նախ վեր բարձրացնել սրունքները, իրարմէ հեռու վիճակով, յետոյ միացնել օդին մէջ եւ վար իջեցնել։ Առ առաւելն

հինգ անգամ։

Այս փորձերը կատարել՝ ձեռքերը մարմնին ուղղութեամբ դէպի գլուխն ի վեր երկնցնելով։ Այս վիճակով թէեւ չարժումը աւելի դժուար է կատարել, բայց աւելի օգտակար է։

ԴԱՇՏԻ ԿԱՄ ԳԵՏՆԱՅԱՐԿ ՏԵՂԵՐՈՒ ՎՐԱՑ ՅԱՏՈՒԿ ՓՈՐՁԵՐ

1.— Տեղւոյն վրայ վազք

ա.— Ծունկերը փոխն ի փոխ կարելի եղածին չափ վեր հանելով եւ ոտքի ծայրերուն վրայ բարձրացնելով։ Տեւողութիւն՝ մէկ վայրկեան։

բ.— Ոտքերուն վրայի մասը մարմինէն 50 սանտիմեթր առաջ եւ 30 սանտիմեթր դեռնէն վեր կապուած պարանի մը դպցնելով։

Փորձերը կատարել պարանին բարձրութիւնը փոխելով, փորձին տեւողութիւնը երկարելով եւ ոտքի բախումներուն արագութիւնը աւելցնելով։

2.— Տեղւոյն վրայ Ոստումներ

Ձեռքերը մէջքին, ոտքերը իրարու կպած։

ա.— Ձեռքերը մէջքին, ոտքերը դէպի եռ ու առաջ իրարմէ զատել։

բ.— Ձեռքերը մէջքին, ոտքերը քովընակի իրարմէ անջատել։

գ.— Ձեռքերը մէջքին, ոտքերը մկրատի ձեւ չարժելով։

դ.— Ոտքերը իրարմէ անջատել, թեւերն ալ չարժելով։

Այս բոլոր ոստումներուն թիւը 50ը անցնելու չէ։

3.— Մարզախաղ կամ Դաշտային Խաղեր

Ձմարիտ մարզիկի մը յատուկ խաղերն են ասոնք, սփոր անունով ծանօթ։

Գնդակի խաղեր՝ ոտքով, ձեռքով, ձիու վրայ եւ ջուրին մէջ։ Ֆութպոլ, պասքեթպոլ, վոլիպոլ, փինկ-փոնկ, թենիս, եւայլն։

Արագ վազքեր եւ երկար վազքեր։

Ձողով ցատկել, կանգնած կամ վազելով երկարութիւն եւ բարձրութիւն ցատկել։

Գունդ, սկաւառակ եւ նիզակ նետել։

Պարաններէ վեր բարձրանալ, բազուկներէն միայն կախուելով։

Սուսերամարտ, ինքնապաշտպանութեան յատուկ

վարժութիւններ, եւայլն, եւայլն:

Վազքերով եւ ոստումներով խաղերը մարմինին ճկունութիւնը եւ չնչառութիւնը զարգացնող առաջնակարգ խաղեր են, ինչպէս նաեւ հեծելանքի նստիլը, թիակարելը կամ լողալը:

14.— ԿԵՆՍԱՆԻԹԵՐ

ՄՆՈՒՆԴ

Մնունդը աշխատանքի խթան մըն է: Առանց սնունդի կարելի չէ ապրիլ: Սննդառութեան նպատակն է՝ մարմնին կողմէ չարունակաբար վատնուած ուժերը վերանորոգել:

Մնունդին կարեւորութիւնը, սակայն, պէտք չէ մղէ կարծելու, թէ չատ ուտելով մարդ չուտ կ'աճի, կամ աւելի ուժով կ'ըլլայ: Ընդհակառակն, ստամոքսը ծանրաբեռնելով՝ մարմինը կը թուլնայ ու կը գիրնայ, կամքը եւս կը թուլնայ եւ կ'առաջնորդէ հիւանդութիւններու:

Քիչ ուտելն ալ վնասակար հետեւանքներ կ'ունենայ: Քիչ ուտողը կը հիւծի, կը տժգունի, կը տկարանայ եւի վերջոյ կը հիւանդանայ:

Ուտելու համար պէտք է հետեւիլ կարգ մը կանոններու.

* Ուտել որոշ ժամերուն:

* Ուտել դանդաղօրէն, առանց կարդալու:

* Լաւ ծամել եւ կերակուրները լորճունքով չաղել: Ակռաներուն վերապահուած աշխատանքը լաւ կատարել, այլապէս ստամոքսը մեծ յոգնութեամբ գլուխ կը հանէ:

* Եթէ չատ յոգնած էք, պէտք չէ ուտել: Ընդհակառակն, պէտք է պառկիլ ու հանգստանալ:

* Ուտելէ անմիջապէս ետք, պէտք չէ խաղալ կամ մարզանք ընել:

* Զգուշանալ չատ տաք ուտելէ եւ խմելէ:

* Կերակուրները լաւ պատրաստել եւ լաւ եփել:

Սննդառութեան չափը տարիքի եւ աշխատանքի հետ կապ ունի:

Սկաուտ մը կամ մարզիկ մը աճելու տարիքին մէջ ըլլալով, պէտք է լաւ ուտէ:

Ֆիզիքական յոգնեցուցիչ աշխատանք կատարողը աւելի առատ սնունդի պէտք ունի, քան նստած կամ մտաւորական աշխատանք կատարողը:

Ձմեռը չատ աւելի կարիք կ'ունենանք տաքութեան: Հետեւաբար, պէտք է զօրաւոր սնունդ ստանալ, իսկ ամառը պէտք է թեթեւ ուտել:

ԳԼԽԱՒՈՐ ԿԵՆՍԱՆԻԹԵՐՆ ԵՆ

ՎԻԹԱՄԻՆ A
Ա ԿԵՆՍԱՆԻԹ

— Ձկան իւղ, կաթ, կարագ, պանիր, մածուն, հաւկիթ, լեարդ, երիկամ, ուղեղ:

— Սոեպղին, լոլիկ, դդում, վարունգ, կաղամբ, հազար, կանաչ լուբիա, չոմին, դեղձ, ծիրան, կեռաս:

Ա կենսանիւթը ստացողը կ'ունենայ առողջ, փայլուն եւ ողորկ մորթ, առատ ու զօրաւոր մազեր, դեղեցիկ եղունգներ, սուր տեսողութիւն, մանաւանդ դիշերը եւ մանրէական հիւանդութիւններու դէմ զիմադրական ուժ: Ա. կենսանիւթը կը կանոնաւորէ նաեւ երեխաներուն աճը:

Ա կենսանիւթին պակասը կ'առաջացնէ աչքի, մորթի եւ մարսողական գործարաններու հիւանդութիւններ: Իսկ չատ մեծ քանակութեամբ Ա կենսանիւթը վնասակար է: Մանաւանդ դեղահատի կամ ներարկումի ձեւին տակ խտացած Ա կենսանիւթը, որ կը գործածուի իբրեւ դեղ, պէտք է առնել բժիշկին յանձնարարութեամբ, անոր որոշած դեղաչափով ու ժամանակով, այլապէս, չափազանցեալ գործածութիւնը կը յանգի գլխու ցաւի, փսխումի, ջղայնութեան, թուլնաւորումի:

ՎԻԹԱՄԻՆ B
Պ ԿԵՆՍԱՆԻԹ

— Հաւիկներ, մանաւանդ թապէս անոնց կեղեւը, ցորենի ծիլ, գարեջուրի թըթխմոր, սեւ հաց, գետնախնձոր, սոեպղին, չոմին, հազար, ոսպ, լոլիկ, նարինջ:

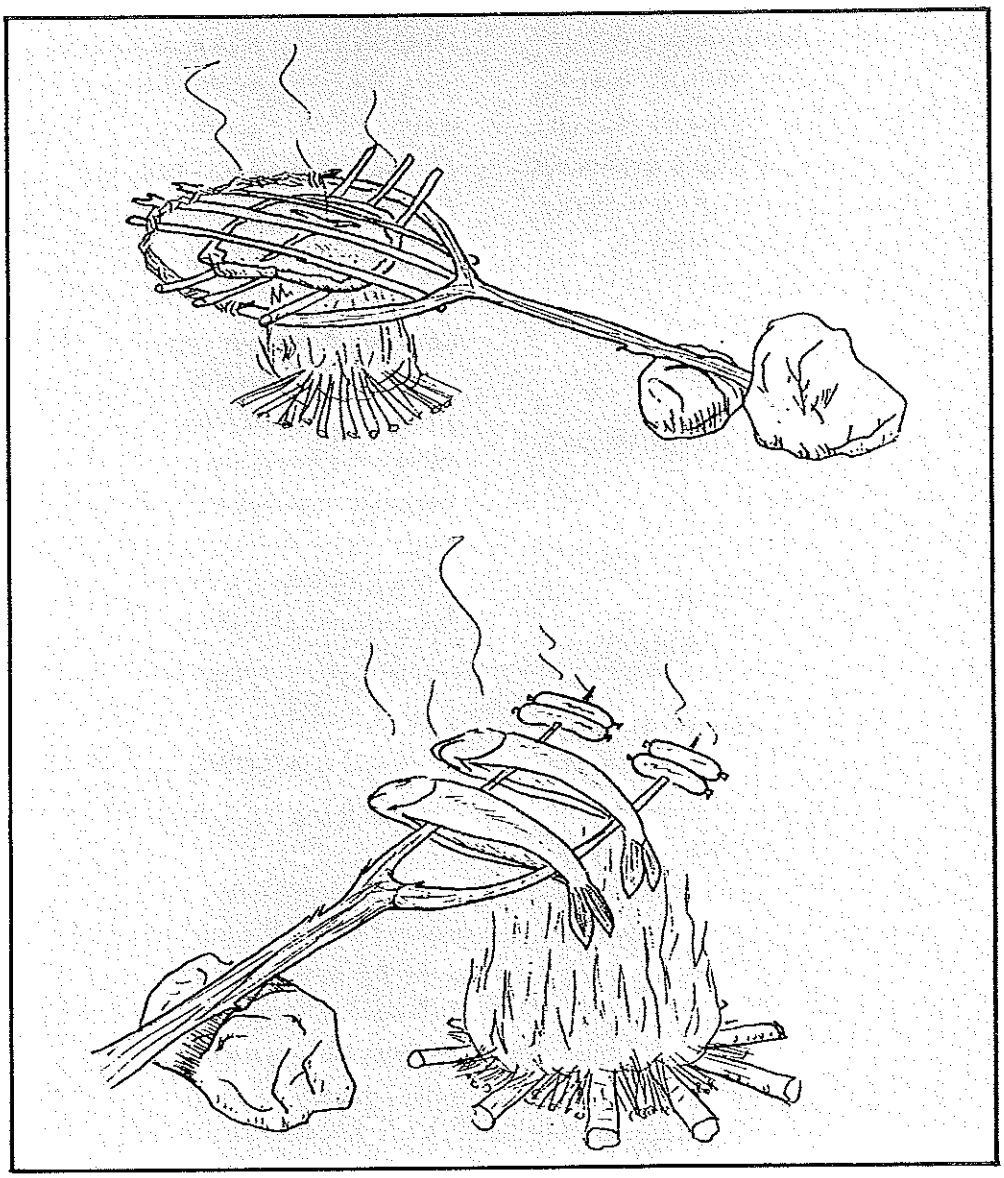
— Կաթ եւ կաթնեղէններ, կովու լեարդ, հաւկիթ,

ձուկ, թարմ միս, երիկամ:

Պ կենսանիւթը կը սրէ յիշողութիւնը եւ ըմբռնելու կարողութիւնը, կը փարատէ մտային եւ ֆիզիքական յոգնութիւնը, կը պայքարի ջղայնութեան եւ կանխահաս ծերութեան դէմ, կը կանոնաւորէ մարսողութիւնը եւ կը վանէ պնդութիւնը:

Պ կենսանիւթը անհրաժեշտ է նաեւ աղմուկին պատճառած ջղային սպառումը չէզոքացնելու համար:

Պ կենսանիւթին պակասը կ'առաջացնէ ջղային, մկանային եւ մարսողական հիւանդութիւններ:

ՎԻԹԱՄԻՆ C
Ս ԿԵՆՍԱՆԻՒԹ

— Նարինջ, լեմոն, ելակ, ձմերուկ, խնձոր, տանձ, դեղձ, սեխ, եւայլն:

— Լոլիկ, կանաչ եւ կարմիր պղպեղ, կաղամբ, վարունգ, հազար, չոմին, բողկ, ազատքեղ, եւայլն:

Ս կենսանիւթը կը չնորհէ առողջ ակռաներ եւ լինառեր, ճկուն յօդեր եւ փայլուն մորթ: Հիւանդութիւններու դէմ կ'աւելցնէ մարմնին դիմադրական ուժը եւ արագօրէն կը սպիացնէ վէրքերը:

Ս. կենսանիւթը մասնաւորաբար օգտակար է ծերերուն, որոնց մազերակներուն պատեանները կը զօրացնէ եւ առաջքը կ'առնէ ուղեղային արիւնահոսութեան եւ կաթուածին:

Ս կենսանիւթին պակասը կ'առաջացնէ արիւնահոսութիւն եւ ընդհանուր տկարութիւն:

ՎԻԹԱՄԻՆ D
Տ ԿԵՆՍԱՆԻՒԹ

— Ձկան իւղ, իւղոտ ձուկերու միս, սարտին, լեարդ, հաւկիթ, կաթ, կարագ:

—Արեւի ճառագայթ:

Տ կենսանիւթը անհրաժեշտ է առողջ ոսկորներ եւ ակռաներ ունենալու համար:

Տ կենսանիւթին պէտք ունին մասնաւորապէս մանուկները, յղի կիները եւ կաթ տուող մայրերը:

Տ կենսանիւթն ալ, խտացեալ ձեւով, դեղահատի կամ ներարկումի միջոցաւ, կը գործածուի իբրեւ դեղ, որուն չափազանցեալ գործածութիւնը կը նիհարցնէ, կը տկարացնէ եւ, ի վերջոյ, կը թունաւորէ մարմինը:

Տ կենսանիւթին պակասը կ'առաջացնէ ոսկրաթեքութիւն եւ մկանային չզաճգուիւն:

ՎԻԹԱՄԻՆ E
Է ԿԵՆՍԱՆԻՒԹ

— Բուսական իւղեր, ցորենի ծիլ:

— Փիչ քանակութեամբ կը գտնուի նաեւ թարմ միսի, լեարդի, հաւկիթի, բրինձի եւ հազարի մէջ:

Է կենսանիւթը, որ կը կոչուի նաեւ ամլութեան կենսանիւթ, պ կենսանիւթին հետ միասնաբար կը կանոնաւորէ ջղային գրութիւնը:

Է կենսանիւթին պակասը կիներու մօտ կը պատճառէ յաճախակի վիժումներ, իսկ այրերու մօտ՝ սերմի տկարութիւն:

ՎԻԹԱՄԻՆ K
Ք ԿԵՆՍԱՆԻԹ

— Առատ է բուսական սերնդներու, մասնաւորաբար կանաչեղէններու եւ լեարդի մէջ։

Ք կենսանիւթը կ'աւելցընէ արեան լերդանալու յատկութիւնը եւ Մ կենսանիւթին հետ կը զօրացնէ մազերակները։

Ք կենսանիւթին պակասը վտանգաւոր արիւնահոսութիւն կը պատճառէ։

15.— ՆԱԽՆԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՐԵՒԱՀԱՐՈՒԹԻՒՆ

Արեւահարուածը կը պատահի տաք օրերուն, առանց հովանիի, արեւի տակ անջուր ճամբաներէ երկարատեւ քալելու միջոցին։ Մարմինը չափէն աւելի կը տաքնայ օդէն, քալելէն եւ ջուրի պակասէն։

Պէտք է ջանալ արեւի տակ գլուխը բաց չքալել, մարմնին տալ ջուրի անհրաժեշտ պահանջը եւ չատ չյոգնիլ։ Գտնել չուք տեղեր եւ հանգստանալ, յաճախ պաղ ջուրով լուացուիլ։

Արեւահարուածեան նշաններն են՝ քալուածքի դժուարութիւն, արագ չնչառութիւն, բազկերակի թեթեւ, բայց արագ զարկ, մորթի գոյնի փոփոխութիւն՝ տըժգոյն կարմրիլ կամ կապտանալ, գլխապտոյտ, ցաւի զգացում եւ կամաց-կամաց ոտքերու կմոտում։

Արեւահարը նաեւ կը կորսնցնէ իր գիտակցութիւնը եւ վար կ'իյնայ։

Նախնական Օգնութիւն.— Ենթական պէտք է տանիլ չուք տեղ մը եւ երկնցնել, քակել մարմինը սեղմող կապերը եւ կոճակները, ամբողջ մարմինը թրջելով ու հովահարելով զովացնել եւ ոտքերը վեր բարձրացնել։

ԲԵՐՆԷՆ ԹՈՒՆԱՒՈՐՈՒՄ

Թոյն կ'ըսուի այն նիւթերուն, որոնք երբ մարդու մը մարմնին մէջ մտնեն, անոր մահուան պատճառ կ'ըլլան։

Թունաւորուողը սոսկալի ցաւեր կ'ունենայ, բերանն ու կոկորդը կ'այրին, բազկերակը քիչ կը զարնէ եւ ոտքերը կը դողան։

Նախնական օգնութիւն.— ~~Բերնէն թունաւորումի պա-~~

FIRST AID FOR INTERNAL POISONING

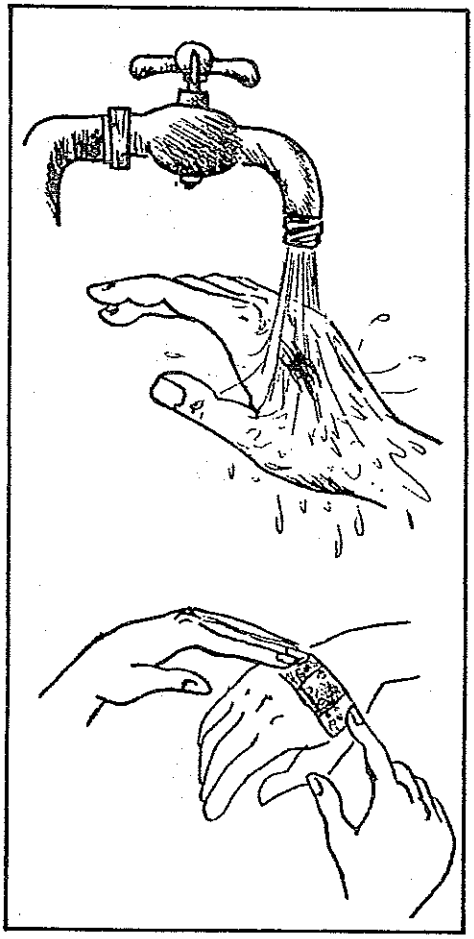
1. Immediately take any poison containers to a telephone. Call the poison control center toll free at 1-800-222-1222, or your local emergency center at 911, or an operator, and follow the instructions you are given.

2. Treat the victim for shock and monitor breathing. Do not give anything by mouth unless you are told to do so by medical professionals.

3. Save any vomit (use a bowl, cook pot, or plastic bag). It will help a physician identify the poison and give the right treatment.

ՎՀՐՔ

Վհրքը մորթին վնասուիլն է կամ մորթի հիւսուածքներուն ոչնչանալը։

Վհրքերու տեսակներն են՝

1.— Քերթուած.— *Յաճախ բուժում չունի եւ միայն ջուրով ու օճառով պէտք է լուալ։ Նոյնիսկ վիրակապի կարիք չկայ։*

2.— Մակերեսային վէրք. *Մորթին վրայ յոռոջացած ճեղքուածքն է եւ թեթեւ արիւնահոսութիւն կ'ունենայ։*

Պէտք է լուալ հականեխիչ լուծոյթով, ապա հականեխուած լաթով վէրքը ծածկել եւ փաթթել պանուածով։

3.— Խոր վէրք.— *Ճեղքուածքը շատ խոր կ'ըլլայ եւ կրնայ երակին կամ ջիղերուն վնասել։*

Ընդհանրապէս ձեռքով սեղմելով կարելի է դադրեցնել արիւնահոսութիւնը։

4.— Կէտային վէրք.— *Օրինակ՝ փամփուշտին տեղը, որ երեւութապէս փոքր կտրուածքի կը նմանի, բայց շատ խոր կ'ըլլայ եւ հաւանաբար պատռած կ'ըլլան երակը, ջիղը կամ մկանները։*

Մաքուր եւ հականեխուած լաթով պէտք է ծածկել վէրքը, ապա փաթթել պանուածով եւ բժիշկին լուր տալ։ Այս վէրքը յաճախ ուժեղ արիւնահոսութիւն կ'ունենայ։

ՎԷՐՔ ՄԸ ԴԱՐՄԱՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ Ի՞ՆՉ ՊԷՏՔ ՉԷ ԸՆԵԼ

1.— Չգործածել ծծող տեսակի լաթ կամ բամպակ, որովհետեւ կը փակի վէրքին վրայ եւ դժուար է վերցընել:

2.— Վէրքին վրայ չդնել վլասթիքէ կամ նայլոնէ իրեր, որոնք կրնան արգելք ըլլալ մորթի չնչառութեան, ինչ որ վնաս է առողջութեան:

3.— Վէրքը դարմանելու համար չգործածել ադամա լաթեր, որովհետեւ միքրոպները կրնան աւելնալ:

Ի՞ՆՉՊԷ՞Ս ՊԷՏՔ Է ՀՈԳ ՏԱՆԻԼ ՎԷՐՔԵՐՈՒՆ

1.— Մաքուր պահել վէրքը, որպէսզի չմունաւորուի վիրաւորը:

2.— Իւրաքանչիւր վէրք դարմանել առանձին-առանձին:

3.— Վէրքը նախ դոցել մաքուր լաթով, ապա փաթթել պանտաժով: Հարկ եղած պարագային, դարձեալ դործածել նոյն պանտաժը:

4.— Պանտաժը փաթթել այնպէս, որ վէրքին վրայ փաթթուած բոլոր մասերը հաւասար ճնշում ունենան:

Ի՞ՆՉ ՊԷՏՔ Է ԸՆԵԼ, ԵԹԷ ԱՉՔԻՆ ՄԷՋ ՈՐԵՒԷ ՆԻՒԹ ՄՏՆԷ

1.— Ամէն բանէ առաջ լուալ ձեռքերը:

2.— Կամաց մը վար քաշել աչքին վարի մասը եւ մաքրել մաքուր անձեռոցով:

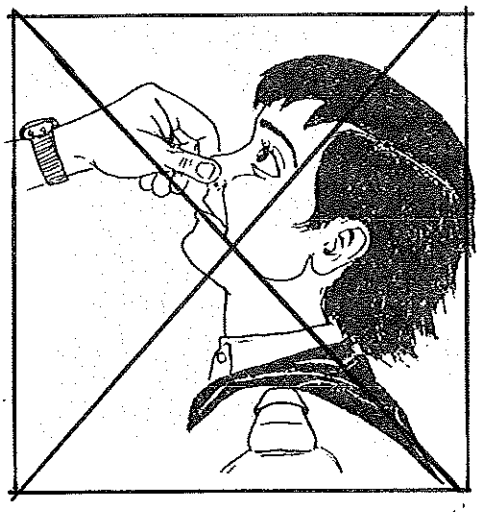
3.— Աչքին վերի մասը վերցնել եւ մաքրել նոյն ձեւով:

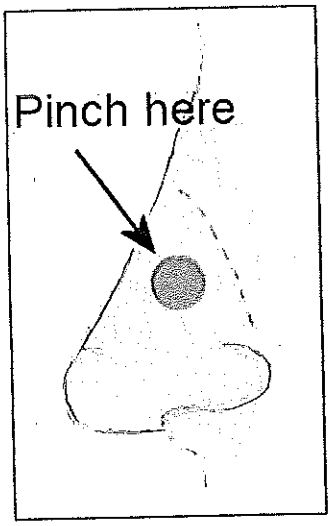
4.— Երկու պարագաներուն ալ եթէ նիւթը դուրս չելաւ, պարզ ջուրով լուալ աչքը:

5.— Եթէ որեւէ նիւթ կաթելի չեղաւ հանել, լուր տալ բժիշկին:

Ի՞ՆՉ ՊԷՏՔ Է ԸՆԵԼ, ԵԹԷ ՔԻԹԸ ԱՐԻԻՆԻ

~~1.— Նստեցնել պլուխը քիչ մը հետեւ ծռած:~~

NOSEBLEED

A nosebleed can look bad, but it will usually stop in just a few minutes.

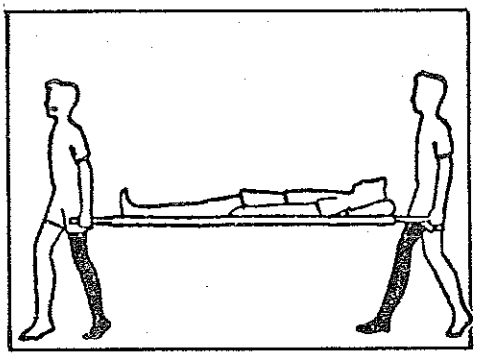
FIRST AID FOR NOSEBLEED

Have the victim sit up and lean forward to prevent blood from draining into his or her throat. Pinch the nostrils together to maintain pressure on the flow. Apply a cool, wet cloth to the victim's nose and face.

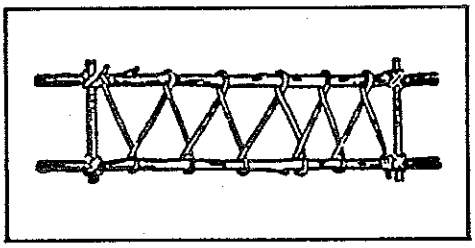
If bleeding is severe or if there are other injuries to the face and head, position the victim to keep blood out of his airway. Treat for shock and call for help.

ՀԻՒԱՆԴԸ ՓՈԽԱԴՐԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ԿԸ ԳՈՐԾԱԾՈՒԻ ՊԱՏԳԱՐԱԿ

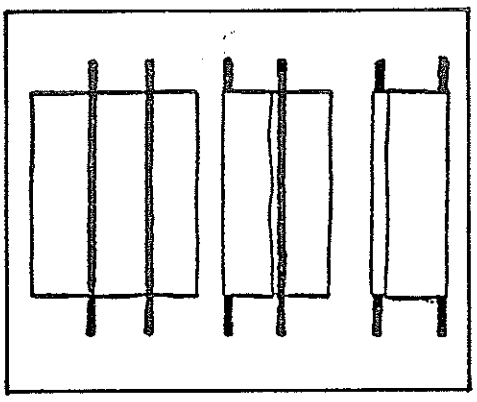
Պատգարակ

Թոկով պատգարակ

Ծածկոցով պատգարակ

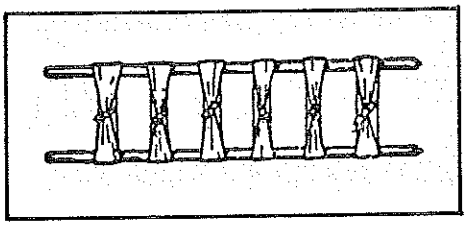
Ի՞ՆՉ ՊԻՏԻ Է ԸՆԵԼ, ԵԹԷ ԱԿԱՆՋԻՆ ՄԷՋ ՆԻՒԹ ՄԸ ՄՏՆԷ

1.— *Գոցուած ականջին կողմին վրայ ծռել գլուխը։ Մտած նիւթը պէտք է հանել ինքնիրեն, ինքնաբերաբար։*

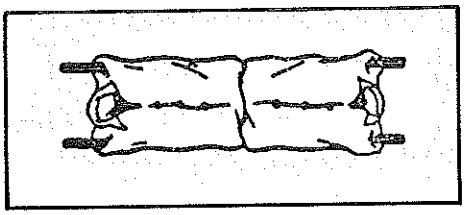
2.— *Եթէ ինքնաբերաբար չելլէ, երբեք չփորձել հանել, որովհետեւ կը վնասուի ականջի ճամբան կամ թմբուկը։ Հետեւաբար, պէտք է բժիշկին տանիլ։*

3.— *Եթէ միջատ մը մտած է ականջին մէջ, քիչ մը ձէթ կաթեցնելով կարելի է սատկեցնել։ Յաւը կը դադրի եւ սատկած միջատը կարելի է դուրս հանել։*

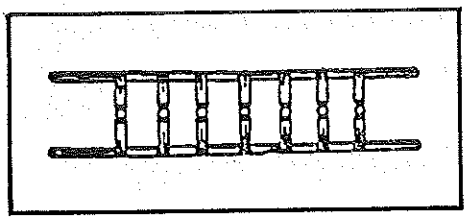
Փողկապով պատգարակ

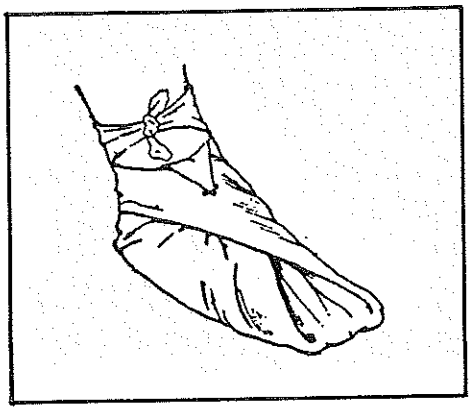
Շապիկով պատգարակ

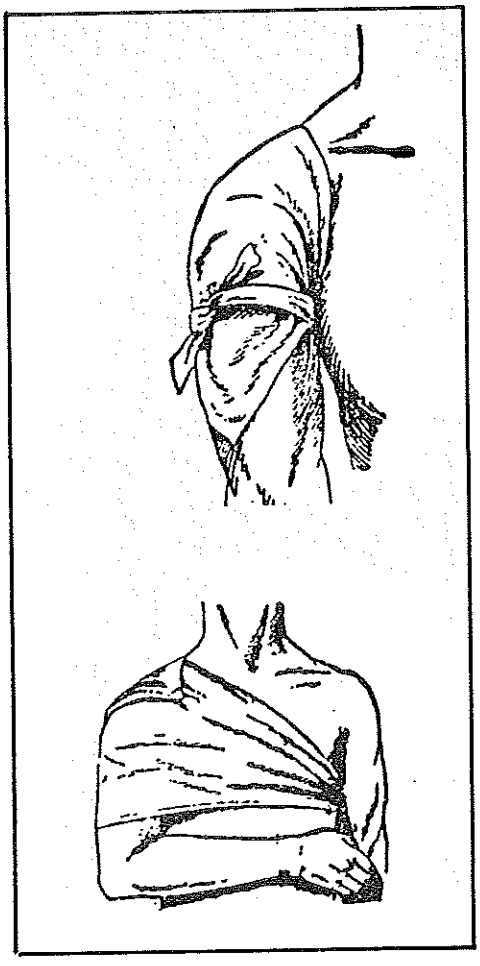
Գոտիով պատգարակ

Ոտքի վիրակապ

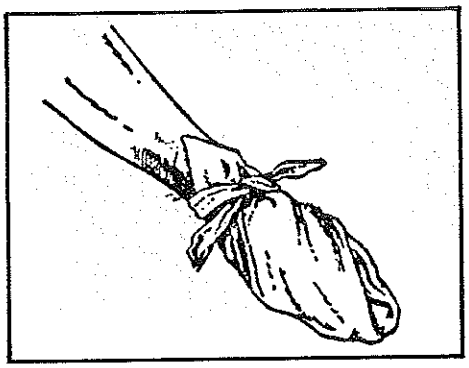

Ուսի վիրակապ

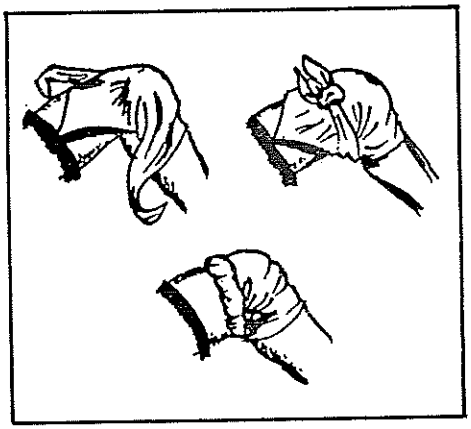

ՎԻՐԱԿԱՊԵՐ

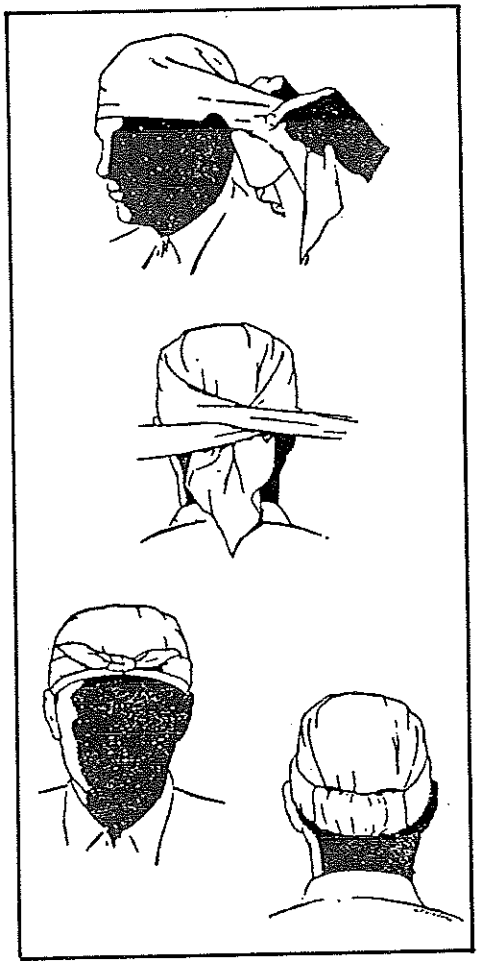
Ձեռքի վիրակապ

Ծունկի վիրակապ

Գլխու վիրակապ

16.— ԽՄԲԱԿԱՅԻՆ ԴՐՈՒԹԻՆ

Սկաուտուհիները հիմնուած է պատանի-պարմանուհիները դաստիարակելու եւ ընկերային յարաբերութիւնները սերտացնելու նպատակով:

Արդարեւ, սկաուտուհիները կը ձգտի լաւագոյն անհատներ պատրաստելու, լաւագոյն հասարակականուհիներ ունենալու համար:

Սկաուտական խումբի մը մաս կազմող անդամներուն մօտէն հետեւելու, անոնց յառաջդիմութիւնը հետաքննդելու, մանաւանդ իւրաքանչիւր անդամը բաժնեկից դարձնելու համար խումբի աշխատանքներուն, հիմնուած է խմբակային դրութիւնը:

Խմբակային դրութիւնը աշխատանքի մը հասկացողութիւնն է, աշխատանքի լաւագոյն արդիւնաւորման միջոցառումը, ուր չեչտուած են կարգապահութիւնը եւ սկաուտական օրէնքները եւ ուր աշխատանքը հաւասարապէս բաժնուած է բոլորին:

Խմբակային դրութիւնը նաեւ դաստիարակութեան լաւագոյն միջոցն է, ուր սկաուտը կը զարգանայ եղբայ-

րական փոխ-յարաբերութիւններու, իրարօգնութեան եւ ինքնազարգացման ճամբով:

ԽՄԲԱԿԱՅԻՆ ԴՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԱՒԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ա.— Սկաուտական նպատակները իրագործելու լաւագոյն կերպն է:

բ.— Խումբ վարելու յարմարագոյն միջոցառումն է:

գ.— Կը թոյլատրէ, որ ընկաւտները իրենք իրենց կազմակերպուին:

դ.— Սկաուտին մէջ կը զարգացնէ պարտականութեան եւ պատասխանատուութեան զգացումը:

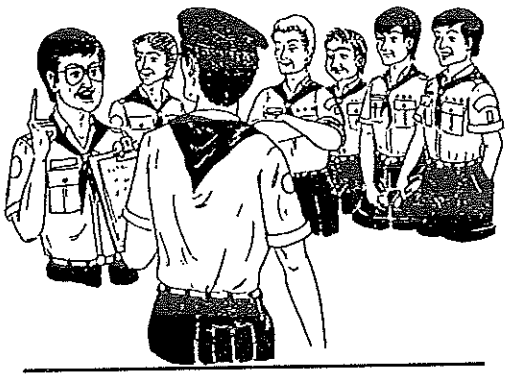
ե.— Սկաուտին կը վարժեցնէ որոշումներ առնելու եւ աշխատանք տանելու:

զ.— Սկաուտին կը ներշնչէ միասնաբար որոշումներ առնելու եւ միասնաբար աշխատելու ոգին:

է.— Սկաուտին կը մղէ յարգելու իր խոստումը եւ դաւանանքը:

ԽՄԲԱԿ

Սովորաբար կ'ըսուի թէ սկաուտական խումբ մը բաժնուած է խմբակներու: Մինչդեռ, չորս խմբակներու միացումով է որ կը կազմուի խումբ մը:

Իւրաքանչիւր խմբակ կը բաղկանայ նուագապոյնը 7 կամ 8 սկաուտներէ, որոնք կը կազմեն ընտանիք մը, միաւոր մը, որ կրնայ դրծել առանձինն եւ օրինաւորապէս խորհրդանշել սկաուտութիւնը:

Խմբակը կ'ունենայ կենդանիի մը անունը, անոր համապատասխան կանչը եւ դրօշակը:

Կ'ունենայ իր թոթեմը — խորհրդանշանը —, որ խմբակին անունը ներկայացնող կենդանիին պատկերն է, որ կը գետեղուի ճեռնափայտին անցուած եռանկիւն դրօշակին վրայ, որուն սկաուտները կը գուրգուրան եւ կը յարգեն, որովհետեւ ան խորհրդանիշն է իրենց աշխատանքին եւ գոյութեան:

Կ'ունենայ ճեռային աշխատանքներու յատուկ գործիքներ, արշաւի եւ բանակումի լման գոյքեր եւ առանձին պիւտճէ:

ՏԻՊԱՐ ԽՄԲԱԿ

Խմբակը խումբի մը չորս սիւներէն, այսինքն՝ չորս խմբակներէն մէկն է։

Լաւ խումբ կազմելու նախապայմանը տիպար խմբակներ ունենալն է։

Տիպար խմբակը կը բնորոշուի իր սկաուտներով։

Օրինակ, «Առիւծ» խմբակին եթէ ըսուի տիպար խմբակ է, որովհետեւ՝

Խմբակին իւրաքանչիւր սկաուտը պատիւ կը պպայ «Առիւծ» խմբակին անդամ լլլալով, հպարտութեամբ կը կրէ ուսէն կախուած խմբակին նշանը, լաւ պիտակ խմբակի ղեկավարին նշանակութիւնը, իր ներկայութիւնը անմիջապէս զգալի կը դարձնէ, երբ լսէ խմբակին կանչը, ձեռային աշխատանքներով զեղեցկօրէն կը

ԺՈՂՈՎԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Խմբակը առաջին ժողովին կ'որոշէ իր անունը, կանչը եւ ղեկավարին գոյնը։

Կը ճշդէ իւրաքանչիւր սկաուտին պարտականութիւնը եւ պատասխանատուութիւնը խմբակէն ներս։

Հերթական ժողովներով կը պատրաստէ յայտագիրները դաստիարակչական ձեռնարկներուն, հանդիպումներուն, խաղերուն, ձեռային աշխատանքներուն, արշաւներուն, բանակումներուն, եւ այլն։

Խմբակը իր ժողովներուն առնապրութիւնները կամ տեղեկութիւնները կը փոխանցէ խումբի աստիճանաւորական ժողովին։

զարդարէ խմբակին յատկացուած անկիւնը, վայրը, մաքուր կը պահէ իր տարազը, պարտաճանաչ կ'ըլլայ իր պարտականութիւններուն եւ պատասխանատուութիւններուն հանդէպ, միասնական ոգիով կը գործէ եւ կը յարգէ սկաուտին խոստումն ու դաւանանքը:

17.— ԽՄԲԱԿԱՅԻՆ ՊԱՇՏՕՆՆԵՐ

Խմբակին մէջ առաջադրուած են հետեւեալ պաշտօնները.—

ա.— Առաջնորդ
բ.— Փոխ առաջնորդ
գ.— Քարտուղար
դ.— Գանձապահ
ե.— Գոյքապահ
զ.— Յարաբերութեան եւ տեղեկագրութեան պատասխանատու
է.— Գիտելիքներու պատասխանատու
ը.— Խաղերու պատասխանատու
թ.— Զեռարուեստի պատասխանատու
ժ.— Երաժշտութեան պատասխանատու
ժա.— Կարմիր խաչի պատասխանատու
ժբ.— Լուսանկարիչ
ժգ.— Խոհարար
ժդ.— Պահակ

Ա.— ԱՌԱՋՆՈՐԴ

Առաջնորդը առնուազն պէտք է ըլլայ Ա. կարգի սկաուտ:

Առաջնորդին պարտականութիւններն են՝

1.— Խմբակը ներկայացընել խումբի աստիճանաւորական ժողովին:

2.— Պատրաստել խմբակի ժողովներուն օրակարգերը, գործադրելի յայտագիրները եւ վարել ժողովները:

3.— Աստիճանաւորական ժողովին եւ խմբապետին կողմէ տրուած աշխատանքի ուղղութիւնները եւ հրահանգները փոխանցել խմբակին եւ գործադրել:

4.— Դիմել աստիճանաւորներու խորհուրդին, եթէ դժուարութիւններու դէմ յանդիման գտնուի, կամ օգնութեան եւ ցուցմունքի կարիք զգայ:

5.— Նախանձախնդիր ըլլալ միշտ բարձր պահելու խմբակին պատիւը:

6.— Կազմակերպել եւ վարել խմբակային հաւաքոյթներ:

7.— Ուշադիր հետեւիլ խմբակի գործադրած յայտագիրներուն, բծախնդիր

ըլլալ, որ անոնք միօրինակ չդառնան եւ միչտ ջանալ ճոխացնել նորութիւններով:

8.— Իբրեւ մեծ եղբայր կամ քոյր օգտակար ըլլալ խմբակի անդամներուն, նաեւ, ի հարկին, անոնց ոչ սկաուտական աչխատանքներուն:

9.— Ներկայանալի հագուածքով, աչխատասիրութեամբ, վեհանձնութեամբ եւ խմբակի անդամներուն տեսակէտները յարգելով՝ միշտ սկաուտի օրինակ ըլլալ:

10.— Քաջալերել նորեկ կամ տկար սկաուտները եւ համբերատար ոգիով անոնց ցուցմունքներ տալ:

11.— Ձգտիլ տալ, որ սկաուտները իրենք իրենց դաստիարակուին:

12.— Օգտագործել խմբակի իւրաքանչիւր անդամին կարողութիւնը եւ անոր համապատասխան աչխատանք յանձնել:

13.— Ստեղծել խմբակային ոգի, աչխատանքները հաւասարապէս բաժնելով եւ սերտ յարաբերութիւններ ստեղծելով խմբակի բոլոր անդամներուն հետ:

14.— Դատողութեան մէջ արդար ըլլալ, երբեք խորութիւն չդնել խմբակի անդամներուն միջեւ, չահիլ անոնց համակրանքն ու վստահութիւնը:

15.— Հետամուտ ըլլալ եւ քծախնդրօրէն գործադրել տալ սկաուտին խոստումը եւ դաւանանքը:

16.— Աչխատիլ օրէ օր խմբակը աւելի լաւ կազմակերպել, աւելի օրինաւոր դարձնել, երբեք չդոհանալ խմբակը տեղ մը հասցուցած ըլլալով, որովհետեւ սկաուտութեան մէջ տեղ մը հասնիլ դոյութիւն չունի, ընդհակառակն, կայ միչտ աւելի բարձրանալու, աւելի լաւին, աւելի կատարեալին հասնելու ձգտում:

Բ.— ՓՈՔ ԱՌԱՋՆՈՐԴ

Փոքր առաջնորդը առնուազն պէտք է ըլլայ Բ. կարգի սկաուտ:

Առաջնորդը կ'ընտրէ իր փոքր առաջնորդը, որ կը վաւերացուի խմբապետին կողմէ:

Փոքր առաջնորդին պարտականութիւնները են՝

1.— Օգնել առաջնորդին, պատրաստելու համար խմբակի ժողովները օրակարգերը եւ գործադրելի յայտագիրները:

2.— Նորեկ սկաուտներուն բացատրել նորընծայի գիտելիքները:

3.— Դաստիարակչական աշխատանք տանիլ:

4.— Ըլլալ միշտ կարգապահ եւ օրինակ՝ խմբակի անդամներուն:

5.— Առաջնորդի բացակայութեան՝ ղեկավարել խմբակը եւ ներկայացնել խումբը աստիճանաւորական ժողովին:

Գ.— ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ

Քարտուղարին պարտականութիւնները են՝

1.— Ժողովներուն ատուգել անդամներուն ներկայութիւնը:

2.— Ժողովներուն մանրամասն եւ ճշգրիտ տեղեկագրութիւնները պատրաստել:

3.— Խմբակի աշխատանքներուն արձանագրութիւնները կատարել յատուկ տետրակի մը մէջ, համապատասխան պատկերներով եւ գծագրութիւններով:

Դ.— ԳԱՆՁԱՊԱՀ

Գանձապահին պարտականութիւնները են՝

1.— Անդամավճարներուն գանձումը կատարել:

2.— Պատրաստել ձեռնարկներուն նախահաշիւները:

3.— Պատրաստել խմբակին ամէն ամսուայ հաշուեկշիռը:

Ե.— ԳՈՑՔԱՊԱՀ

Գոյքապահին պարտականութիւնները են՝

1.— Նոթատետրի մը մէջ պահել խմբակի գոյքերուն ցանկը, գնման կամ ստացման թուականը եւ գինը:

2.— Ապահով տեղ մը պահել գոյքերը եւ պատասխանատու ըլլալ:

3.— Խմբակային արշաւներուն եւ բանակումներուն, խումբի ընդհանուր գոյքապահին հետ գոյքերու յանձնումին եւ գործածութեան անհրաժեշտ կարգադրութիւնները կատարել:

4.— Գոյքերու յանձնումին եւ վերստացման արձանագրութիւնները պահել:

Զ.— ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՏԵՂԵԿԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ

Պարտականութիւնները են՝

1.— Կապ պահել խումբի միւս խմբակներուն հետ եւ հետամուտ ըլլալ ներդաշնակ գործունէութեան:

2.— Ընդունիլ այցելու օտար սկաուտները եւ գոհացում տալ անոնց հետաքրքրութիւններուն:

3.— Նախաձեռնարկ ըլլալ եւ կազմակերպել խմբակի այցելութիւնները թանգարաններ, ցուցահանդէսներ, գիտաշխատանոցներ, տեսարժան վայրեր, եւ այլն:

4.— Խմբակի աշխատանքներուն մասին տեղեկագրութիւններ տալ խումբի աստիճանաւորական ժողովին, անհրաժեշտ պարագային նաեւ մամուլին:

Է.— ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐՈՒ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ

Պարտականութիւնն է՝

Օժանդակել նորեկ սկաուտներուն, անոնց ուսուցանելով եւ գործնապէս բացատրելով սկաուտական գիտելիքները:

Ը.— ԽԱՂԵՐՈՒ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ

Պարտականութիւնն է՝

Միշտ նոր խաղեր բերել խմբակին, որոնք ոչ միայն ֆիզիքապէս օգտակար ըլլան սկաուտներուն, այլ եւ անոնց մտային զարգացման:

Թ.— ՁԵՌԱՐՈՒԵՍՏԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ

Պարտականութիւնն է՝

Ձեռային արուեստներ սորվեցնել սկաուտներուն եւ հետեւիլ անոնց գործնական աշխատանքներուն, անհրաժեշտ սրբագրութիւնները կատարելով եւ ցուցմունքները տալով:

Ժ.— ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ

Պարտականութիւնն է՝

Երգեր, կանչեր եւ նուագել սորվեցնել սկաուտներուն եւ խարոյկահանդէս վարել:

ԺԱ.— ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ

Այս պաշտօնը կը տրուի Բ. կարգի սկաուտին:

Պարտականութիւնները են՝

1.— Ունենալ կարմիր խաչի յատուկ պայուսակ կամ տուփ, միջը անհրաժեշտ դեղերով եւ նախնական դարմանումի պիտոյքներով:

2.— Հարկ եղած պարագային նախնական դարմանում կատարել:

3.— Միշտ ուշադիր ըլլալ պակսող դեղերուն եւ դարմանումի պիտոյքներուն եւ ամբողջացնել նորերով։

ԺԲ. ԼՈՒՍԱՆԿԱՐԻՉ

Պարտականութիւնն է՝

Արշաւներու, բանակումներու, ճեռնարկներու եւ հաւաքոյթներու ընթացքին լուսանկարել եւ նկարները պահել խմբակի յատուկ յիշատակի albումին մէջ։

ԺԳ.— ԽՈՀԱՐԱՐ

Պարտականութիւններն են՝

1.— Ճաշացուցակ ունենալ եւ օրը օրին, ճշդուած ժամերուն ճաշ պատրաստել։

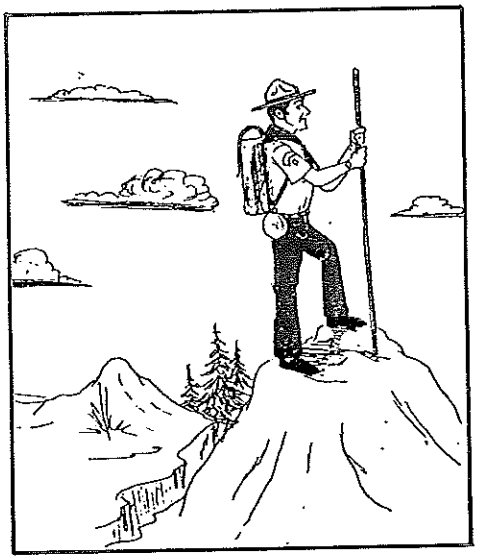
2.— Ուշադիր ըլլալ պահանջի համեմատ ուտեստեղէն ապահովելու եւ անվնաս պահելու։

ԺԴ.— ՊԱՀԱԿ

Պարտականութիւնն է՝

Հսկել խմբակի բանակավայրին։

ԱՐԽԻՒ

Խմբակին արխիւային տեսրակներն են՝

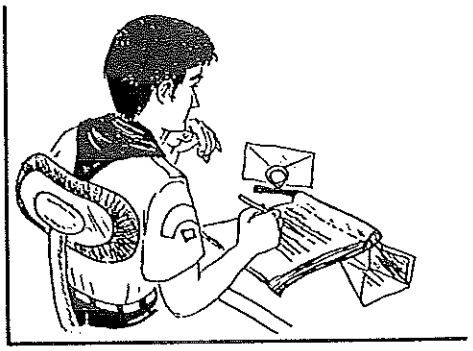
Ա.— ԱՌԱՋՆՈՐԴԻ ՏԵՏՐԱԿ

Առաջնորդի տեսրակին մէջ առաջնորդը կ'արձանագրէ՝

1.—Կատարուելիք աշխատանքին թուականը, օրը, ժամը եւ մանրամասնութիւնները։

2.— Կատարուած աշխատանքը ժամը ժամին։

3.— Երգերը եւ կանչերը։

4.— Իւրաքանչիւր սկաուտի մասին իր նկատողութիւնները:

5. Խմբակին գործադրած յայտագիրը աւելի հաճելի դարձնող սկաուտական նորութիւնները:

Բացի առաջնորդէն, ոչ ոք իրաւունք ունի գործածելու առաջնորդին տետրակը, որ կը մնայ առաջնորդին մօտ:

Խմբապետութիւնը քննական այցելութեան ընթացքին, նկատի կ'ունենայ միայն առաջնորդին տետրակը:

Բ.— ԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՏԵՏՐԱԿ

Ատենագրութեան տետրակին մէջ քարտուղարը կ'արձանագրէ խմբակի ժողովներուն ատենագրութիւնները, որոնցմէ օրինակ մը կը փոխանցուի խումբի աստիճանաւորական ժողովին:

Ատենագրութեան տետրակը կը մնայ քարտուղարին մօտ:

Գ.— ՆԵՐԿԱՑՈՒԹԵԱՆ ՏԵՏՐԱԿ

Ներկայութեան տետրակին մէջ կ'արձանագրուին խմբակի անդամներուն անունները եւ կը նշանակուի իւրաքանչիւրին ներկայութիւնը կամ բացակայութիւնը:

Ներկայութեան տետրակը կը մնայ քարտուղարին մօտ:

Դ.— ՏԵՂԵԿԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՏԵՏՐԱԿ

Տեղեկագրութեան տետրակին մէջ տեղեկագրութեան պատասխանատուն կ'արձանագրէ խմբակին կատարած աշխատանքները, որոնցմէ օրինակ մը կը փոխանցուի խումբի աստիճանաւորական ժողովին:

Տեղեկագրութեան տետրակը կը մնայ քարտուղարին մօտ:

Ե.— ԳՈՅՔԱՊԱՀԻ ՏԵՏՐԱԿ

Խմբակի ունեցած գոյքերուն արձանագրութեան նոթատետրն է:

Գոյքապահի տետրակը կը մնայ գոյքապահին մօտ:

Զ.— ԳԱՆՁԱՊԱՀԻ ՏԵՏՐԱԿ

Գանձապահի տետրակին մէջ գանձապահը կ'արձանագրէ խմբակին եկեմուտքի հաշիւները:

Գանձապահի տետրակը կը մնայ առաջնորդին կամ փոխ առաջնորդին մօտ:

Է.— ՀԱՍՑԷՆԵՐՈՒ ՏԵՏՐԱԿ

Հասցէներու տետրակին մէջ կ'արձանագրուի խմբակի իւրաքանչիւր անդամին անունը, մականունը, հասցէն եւ հեռաձայնի թիւը: Կ'արձանագրուին նաեւ օժանդակներու հասցէներն ու հեռաձայնի թիւերը, որոնք որեւէ ժամանակ կրնան օգտակար ըլլալ խմբակի կարիքներուն:

Հասցէներու տետրակը կը մնայ առաջնորդին կամ փոխ առաջնորդին մօտ:

18.— ՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ ԿՐՕՆՔԻ ՄՈՒՏՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ ՊԵՏԱԿԱՆԱՑՈՒՄԸ

Հայաստանի մէջ քրիստոնէական կրօնքը առաջին տարածողները եղան Քրիստոսի աշակերտներէն Թադէոս եւ Բարթողիմէոս առաքեալները, որոնք ունեցան հետեւորդներ, բայց ի վերջոյ նահատակուեցան:

Այնուհետեւ, Հայաստան մուտք գործեցին քրիստոնէութիւնը հայ ժողովուրդին մէջ տարածող բազմաթիւ քարոզիչները:

250 թուականին, Հայոց Խոսրով Ա. Թագաւորը պաշտօնապէս ապաննուեցաւ: Հայոց սպարապետը՝ Արտաւազդ Մամիկոնեան, ազատեց գահաժառանգ Տրդատը եւ Հռոմ ղրկեց: Հայաստան մնաց Սասանեան պարսիկներու իշխանութեան տակ:

Տրդատ 37 տարի մնաց հռոմէացիներու երկիրը, ուր ստացաւ բարձր ուսում: Հռոմէական բանակին մէջ բազմաթիւ կռիւներու մասնակցեցաւ, քաջ եւ հուժկու էր, մենամարտեցաւ հսկաներու դէմ եւ բոլորին ալ յաղթեց:

Սակայն, Տրդատի միակ ցանկութիւնը Հայաստան վերադառնալ եւ հօրը գահին վրայ նստիլ էր:

Հռոմի Դիոկղետիանոս կայսրը զնահատելով Տրդատի քաջութիւնը եւ Հայաս-

տանը Սասանեաններու դեռիչխանութենէն ազատելու համար, բանակ մը տուաւ Տրդատին:

287 թուականին, Տրդատ իր բանակին հետ ճամբայ ելաւ դէպի Հայաստան: Նախ մտաւ Կեսարիա: Իր հօրը սպաննող Անակի որդին՝ Գրիգորը, Կեսարիոյ մէջ բարձր ուսումի տիրացած չերմեռանդ քրիստոնեայ մըն էր: Գրիգոր իբրեւ քարտուղար, Տրդատի բանակին մէջ մտաւ, որպէսզի Հայաստան երթայ եւ քրիստոնէութիւնը քարոզէ:

Տրդատ պարտութեան մատնելով պարսիկները, հռչակուեցաւ հայոց Տրդատ Գ. թագաւոր եւ Հայաստան վերստին անկախացաւ:

6 տարի յետոյ, 293ին, պարսիկներու Ներսեհ շահը ուզեց դարձեալ Հայաստանը միացնել Իրանի եւ պատերազմ յայտարարեց Հռոմէացիներու եւ հայերու դէմ, բայց բոլոր կռիւներուն չարաչար պարտուեցաւ: Ի վերջոյ, 297ին, Մծբնի մէջ ստորագրուած դաշնագրով, պարսիկները ճանչցան Հայաստանի անկախ թագաւորութիւնը:

Տրդատ թագաւոր իր յաղթանակներուն համար երընկայի մէջ չքահանդէսներ սարքեց եւ թարմ ծաղկեփունջեր ու ոստեր դրաւ Անահիտ դիցուհիի արձանին վրայ: Հրամայեց որ իր հետ եղողներն ալ նոյնը ընեն:

Գրիգոր չկատարեց թագաւորին հրամանը, որովհետեւ հեթանոս չէր, այլ հաւատացեալ քրիստոնեայ էր: Տրդատ զայրացաւ եւ երբ իմացաւ որ իր հօրը սպաննող Անակին որդին է, հրամայեց Արտաշատի խոր Վիրապը նետել, ուր ծանր յանցանքներ գործողները կը նետէին: Հոն նետուողը չէր կրնար դուրս ելլել եւ անօթութենէն հիւծուելով՝ կը մեռնէր:

Գրիգորի խոր Վիրապ նետուելէն ետք, Տրդատ թագաւոր չարունակեց իր բարեգործութիւնները երկրէն ներս եւ ամրացուց Հայաստանի սահմանները: Սակայն, տեսնելով որ քրիստոնեաներուն թիւը հետզհետէ կը չատնայ, մանաւոր հրովարտակով հրահանգեց ժողովուրդին, որ հաւատարիմ մնայ իր պապենական աստուածներուն:

Տրդատի հալածանքներուն հակառակ, քրիստոնէութիւնը կը տարածուէր հայ ժողովուրդին մէջ: Նոյնիսկ արքայական պալատին մէջ, Գրիգորի քարոզներուն իբրեւ հետեւանք, դաղտնաբար քրիստոնեայ դարձած էին

Տրդատի կինը՝ Աշխէն թագուհին եւ քոյրը՝ Խոսրովիդուխտ:

Գրիգոր Խոր Վիրապի մէջ մնաց 13 տարի, մինչեւ 301 թուականը: Ան դիմացաւ բոլոր չարչարանքներուն ու չմեռաւ: Աւանդաբար կ'ըսուի, որ բարեպաշտ քրիստոնեայ կին մը ամէն օր կտոր մը հաց կը նետէր Խոր Վիրապ:

301 թուականին, Հայաստանի մէջ քրիստոնէութիւնը սկսան տարածել խումբ մը մոլեռանդ քրիստոնեայ կոյսեր, գայեանէ կոյսի գլխաւորութեամբ: Անոնք ամէն տեղ կը մտնէին եւ կը քարոզէին նոր կրօնը:

Կոյսերուն մէջ կը գտնուէր չատ գեղեցիկ Հռիփսիմէ կոյսը: Անոնք Հռոմէն փախած էին, որովհետեւ Հռոմի կայսրը ուզած էր ամուսնանալ Հռիփսիմէի հետ, բայց ան մերժած էր եւ չէր ուզած հեթանոս կայսեր կինը դառնալ: Տրդատ թագաւոր եւս հրապուրուելով Հռիփսիմէի գեղեցկութենէն, ուզեց հետը ամուսնանալ: Հռիփսիմէ կոյսը հայոց թագաւորին ալ մերժեց:

Կոյսերը առանց վախի չարունակեցին քարոզել իրենց հաւատքը: Տրդատ թագաւոր զայրացած, հրամայեց բոլորն ալ սպաննել: Հրամանը կատարուեցաւ եւ կոյսերը նահատակուեցան Հայաստանի մայրաքաղաք Վաղարշապատի մէջ:

Այնուհետեւ, Տրդատ թագաւոր խղճի խայթ ունեցաւ, խորապէս տխրեցաւ եւ տկարացաւ: Մոռնալու համար իր վիշտը, միշտ որսի կ'երթար: Օր մըն ալ, արքայական կառքը գլորուեցաւ որսի ճամբուն վրայ եւ Տրդատ թագաւոր գետին իյնալով, ծանրօրէն վիրաւորուեցաւ: Բոլոր տեսակի դարմանումները օգուտ չունեցան: Թագաւորին վիճակը օրէ օր վատթարացաւ:

Թագաւորին քոյրը՝ Խոսրովիդուխտ, երազին մէջ տեսաւ, որ հրեշտակ մը իրեն կ'ըսէ, թէ թագաւորը միայն Գրիգորի ձեռքով կրնայ բուժուիլ: Բայց ոչ ոք կը հաւատար, որ Գրիգոր կըրնար ողջ մնալ Խոր Վիրապին մէջ: Երազը քանի մը անգամ կրկնուեցաւ: Ի վերջոյ, Ամատունի իշխանը գնաց եւ Խոր Վիրապէն հանելով Գրիգորը, բերաւ Վաղարշապատ, արքունի պալատ:

Տրդատ թագաւոր բուժուեցաւ Գրիգորի ձեռքով եւ դարձաւ նախկին քաջ ու իմաստուն թագաւորը:

Բուժուելէն ետք, Տրդատ թագաւոր տեսնելով որ քը-

քրիստոնէութիւնը տարածուած է իր երկրին մէջ, նաեւ խորապէս ազդուելով Գրիգորի քարոզներէն եւ անսահման հաւատքէն, 301 թուականին քրիստոնէութիւնը հռչակեց Հայաստանի պետական կրօնք:

Աշխարհի մէջ Հայաստան առաջին երկիրը եղաւ, որ ընդունեց քրիստոնէութիւնը պետական կրօնք, իսկ Տրդատ Գ. առաջին քրիստոնեայ թագաւորը:

Տրդատ թագաւորէն ետք է որ Հռոմի Կոստանդիանոս կայսրը քրիստոնէութիւնը հռոմէական կայսրութեան մէջ պետական կրօնք հռչակեց:

Տրդատ թագաւորի եւ Գրիգորի ջանքերով, քրիստոնէութիւնը տարածուեցաւ նաեւ Հայաստանի դրացի աղուան եւ վրացի ժողովուրդներուն մէջ:

Հայաստան եղաւ նաեւ քրիստոնեայ առաջին երկիրը, որ կռուեցաւ Եգիպտոսի եւ Ասորիքի հռոմայեցի իշխանապետին դէմ, որովհետեւ ան փորձեց արգելք հանդիսանալ քրիստոնէութեան տարածման: Քրիստոնեայ հայ ժողովուրդը կռուեցաւ իր հաւատքին համար եւ պարտութեան մատնեց հեթանոս իշխանապետը:

Քրիստոնէութեան պետական կրօնք հռչակուելէն ետք, Տրդատ թագաւոր Վաղարշապատի մէջ գումարեց համաժողով, ուր Գրիգոր ընտրուեցաւ կաթողիկոս եւ տասնեակ մը նախարարներու եւ իշխաններու հետ գնաց Կեսարիա, ուր ձեռնադրուեցաւ Հայաստան աշխարհի հայրապետ եւ եղաւ ամենայն հայոց առաջին կաթողիկոսը:

Վերադարձին, Գրիգոր կաթողիկոս Տարօնի մէջ խորտակեց Անահիտի, Վահագնի եւ Աստղիկի մեհեանները եւ հիմը դրաւ Ս. Կարապետ եւ Ս. Առաքելոց եկեղեցիներուն ու քրիստոնեայ մկրտեց իրեն ընկերացող նախարարներն ու իշխանները:

Վաղարշապատ մուտքին, թագաւորը, նախարարները, իշխանները, բանակը եւ ժողովուրդը մեծահանդէս դիմաւորեցին Գրիգոր կաթողիկոսը, որ քրիստոնեայ մկրտեց բոլոր զինք դիմաւորողները:

Այնուհետեւ, քրիստոնէութիւնը ամրացաւ Հայաստանի մէջ եւ դարձաւ ազգային կրօնք:

Մեր ժողովուրդը դարերէ ի վեր Նաւասարդի աւանդական տօնը կը կատարէր Աշտիշատի մէջ, ուր կային

հին հայոց գլխաւոր աստուածները: Գրիգոր կաթողիկոս այս սովորութեան փոխարէն հաստատեց Վարդավառի համազգային տօնակատարութիւնը:

Գրիգոր կաթողիկոս տեսիլքով ցոյց տրուած վայրին վրայ կառուցանել տուաւ Ս. Էջմիածնի Մայր Տաճարը, որ դարձաւ հայոց մայրավանքը եւ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսութեան կեդրոնը:

Գրիգոր կաթողիկոս Հայաստան աշխարհը լուսաւորեց քրիստոնէութեան լոյսով եւ կոչուեցաւ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ:

19.— ՀԱՅ ՏԱՌԵՐՈՒ ԳԻՒՏԸ

Հայ գրականութիւնը Հայաստանի մէջ չատ հին պատմութիւն ունի:

Աշխարհի մէջ ան ամէնէն հին ու հարուստ գրականութիւններէն մէկն է:

Քրիստոսէ առաջ մինչեւ 6րդ դար, Հայաստանի թագաւորները իրենց ռազմական եւ չինարարական գործունէութեան մասին յիշատակարաններ արձանագրել տուած են սեպագիր տառերով, որոնց գործածութիւնը մեծ տարածում գտած է մեր երկրին մէջ:

Մեզի հասած են 500 սեպագիր արձանագրութիւններ, որոնցմէ ոմանք փորւած են ահռելի բարձրութեամբ ժայռերու վրայ:

Այնուհետեւ եւս, հայերը մինչեւ հայ տառերու գիւտը (5րդ դար), ունեցած են գիրու գրականութիւն, սակայն անոնց նմոյշները մեզի հասած չեն: Այսուհանդերձ, գոյութիւն ունեցած գրականութեան մասին կարեւոր եւ մեծարժէք վկայութիւններ ունի մեր պատմահայրը՝ Մովսէս Խորենացին:

Մինչեւ 5րդ դար, գրուած է Խորենացիի «Հայոց Պատմութիւն» գրքին մէջ, կային մեհենական եւ գրոյցներու մատեաններ, կալուածագիրներ, եւայլն, ինչպէս նաեւ ժողովրդական անգիր բանահիւսութիւն: Տիգրանակերտ եւ Արտաչատ մայրաքաղաքներու մէջ կային թատրոններ, ուր յունարէն թատերախաղերուն հետ կը տրուէին նաեւ հայերէն լեզուով գուսանական ներկայացումներ:

4րդ դարու սկիզբը, 301 թուականին, քրիստոնէութիւնը պետական կրօնք դառնալէ ետք, նոյն դարու վերջաւորութեան եւ 5րդ

դարու սկիզբներուն հայութեան համար ստեղծուեցաւ քաղաքական եւ ընկերային այնպիսի վիճակ մը, որ անհրաժեշտութիւն դարձաւ վճռական միջոցներ ձեռք առնել՝ հայերէն դիր ու գրականութիւն ստեղծելու համար:

Արդարեւ, 4րդ դարու վերջերուն, Հայաստանը տկարացաւ եւ կորսնցուց իր պետական ամբողջականութիւնը:

387ին, Բիւզանդիոնը եւ Պարսկաստանը դաշնագրով Հայաստանը բաժնեցին երկու մասի: Բիւզանդական բաժնին մէջ հայկական պետութիւնը դադրեցաւ գոյութիւն ունենալէ, իսկ պարսկական բաժնին մէջ հայկական պետականութիւնը չարունակեց պահել իր կիսանկախ գոյութիւնը:

Սակայն, պարսիկ բռնակալները կ'ուզէին ոչնչացընել հայկական ռազմական ուժը, որպէսզի հայերը անկախութեան ձգտում երբեք չունենան: Ուստի, դիւրացընելու համար իրենց հետապնդած նպատակը, առաջին հերթին որոշեցին քրիստոնէութեան փոխարէն հայոց մէջ տարածել իրենց դրադաշտական կրօնքը:

Հայ ժողովուրդի քաղաքական չահերը, ընդհակառակն, կը պահանջէին, որ քրիստոնէութիւնը աւելի արմատացուի: Ատոր համար պէտք էր հայերէն դիր ու գրականութիւն, որպէսզի Աստուածաշունչը հայերէնի թարգմանուէր եւ ժողովուրդի լայն զանգուածները կարենային կարդալ եւ հասկըննալ: Որովհետեւ, քրիստոնէութիւնը տարածողներուն քարոզները եւ եկեղեցական արարողութիւնները կը կատարուէին յունարէն եւ ասորերէն լեզուներով:

Հայ գիրի ու գրականութեան ստեղծումը մեծ նշանակութիւն պիտի ունենար նաեւ Հայաստանի ներքին կապերն ու ուժերը ամրապնդելու համար: Այդ իսկ պատճառով, հայերէն լեզուով գրականութիւն ստեղծելու գործը պետական նշանակութիւն ստացաւ:

Վռամշապուհ թագաւորը, հայոց կաթողիկոս Սահակ Պարթեւ հայրապետի աջակցութեամբ՝ նախաձեռնարկ եղաւ եւ մայրաքաղաք Վաղարշապատի մէջ ժողով գումարեց, օրակարգի միակ նիւթ ունենալով հայ տառերու ստեղծումը:

Ժողովին, Վռամշապուհ թագաւորը յայտնեց, թէ Դանիէլ անունով ասորի եպիսկոպոսի մը քով հայերէն նշանագրեր կան: Վահ-

րիճ անունով պալատական մը ղրկեց եւ բերել տուաւ այդ նշանագրերը: Մեսրոպ Մաշտոց վարդապետ նկատեց, որ այդ տառերը չէին բաւեր հայկական բառերուն հնչիւնները ճշդրտօրէն արտայայտելու: Թերի էին եւ անգործածելի: Ուստի, Հայերէն տառեր ստեղծելու պարտականութիւնը վստահեցաւ մեծ դիւտարար Մեսրոպ Մաշտոցին, որ յամառ աշխատանքով ղլուխ բերաւ այդ պատմական գործը:

Մեսրոպ Մաշտոց գնաց ժամանակի գիտութեան կեդրոնները, Եդեսիա, Ամիդ, Սամոսատ, ուսումնասիրելու համար այդ քաղաքներու գրադարաններուն մեծաքանակ ձեռագիր մատեանները:

Երկարատեւ գիտական հետազօտութիւններէ ետք, ան հանճարեղ ճշդութեամբ յայտնագործեց հայերէն լեզուի հնչիւններուն համակարգը, ստեղծեց համապատասխան տառեր եւ 406ին վերադարձաւ Հայաստան:

Վաղարշապատ հասնելուն, Մեսրոպ Մաշտոց արժանացաւ հանդիսաւոր վարդապետութեան: Թագաւորը, կաթողիկոսը, պալատականները եւ ժողովուրդը զինք դիմաւորեցին մայրաքաղաքէն դուրսը ու մեծ չուքով եւ ցնծութեան աղաղակներով տարին պալատ: Ամբողջ օրեր ժողովուրդը ապրեցաւ տօնական խրախճանքի մէջ:

Հայերէն տառերու ստեղծումը բուռն ոգեւորութիւն բերաւ հայ ժողովուրդի եւ մտաւորականութեան մէջ: Հայաստանի բոլոր չրջաններուն մէջ դպրոցներ բացուեցան, օտար լեզուները վերցուեցան եւ ուսուցուեցան հայերէն գրել ու կարդալ, եւ այսպէս, մեր լեզուն աւելի զեղեցկացաւ, աւելի հարըստացաւ:

Հայոց հին լեզուն գրաբարը կը, որ իր հարստութեամբ եւ չէր մնար հին յունարէնէն: Այդ իսկ պատճառով, Մեսրոպ Մաշտոց եւ իր աշակերտները մեծագոյն ճշդութեամբ յունարէնէ գրաբարի թարգմանեցին առաջին առիթով Աստուածաշունչը, որ կոչուեցաւ Թագուհի թարգմանութեանց: Յունարէնէ եւ ասորերէնէ գրաբարի թարգմանեցին բազմաթիւ գիրքեր, մեծ մասամբ կրօնական, ու այսպէս սկիզբը դրուեցաւ թարգմանչական եւ գրական ստեղծագործական եռուն գործունէութեան ու ատոր համար 5րդ դարը կոչուեցաւ Ոսկեդար:

Մովսէս Խորենացի իր ու-

սուցիչին՝ Մեսրոպ Մաշտոցի մասին կ'ըսէ, թէ մտքով՝ ստեղծող, խօսքով՝ պայծառ, գործով՝ համբերող, սիրով՝ անկեղծ, ուսուցանելու մէջ՝ չձանձրացող, ան ամէնէն գործօն դերը կատարեց:

Մեսրոպ Մաշտոց մեր գիր ու գրականութեան հիմնադիրը եղաւ եւ հայերէնի առաջին ուսուցիչը: Ան Եդեսիոյ մէջ հայ տառերը ստեղծելէն անմիջապէս ետք, Աստուածաչունչէն թարգմանեց Սողոմոնի առակներէն հատուած մը: Իր թարգմանած առաջին նախադասութիւնն էր՝

« Ճանաչել զիմաստութիւն եւ զխրատ, իմանալ զբանս հանճարոյ»:

Հայ տառերու գիւտը եւ հայերէն գրականութիւնը հայ ժողովուրդի պատմութեան մէջ մշակութային, քաղաքական եւ հասարակական հսկայական նշանակութիւն ունեցաւ: Շնորհիւ մեր սքանչելի գիրին ու գրականութեան, հայ ժողովուրդը զերծ մնաց օտար ժողովուրդներու մէջ ձուլուելէ, դարերով պոյատեւեց ու պիտի պոյատեւէ:

*

**

Մեսրոպ Մաշտոց ծնած էր 361ին, Տարօն գաւառի Հացեկաց գիւղը: Հայաստանի մէջ նախակրթութիւնը ստանալէ ետք, ուսումը կատարելագործած էր Եդեսիա: Մայրենի լեզուէն բացի, կը տիրապետէր պարսկերէն, յունարէն եւ ասորերէն լեզուներուն:

Նախապէս գինուորական էր եւ քարտուղար՝ արքայական պալատի մէջ: Յետոյ ձեռնադրուեցաւ վարդապետ եւ եղաւ քարոզիչ: Սահակ Պարթեւ հայրապետի վախճանումէն ետք, 6 ամիս վարեց կաթողիկոսական տեղապահի պաշտօնը:

Հայ տառերու գիւտարար անմահանուն վարդապետը՝ Ս. Մեսրոպ Մաշտոց, վախճանեցաւ 440 թուականի Փետրուարին եւ թաղուեցաւ Էջմիածնի մօտ, Օշական գիւղի եկեղեցիին մէջ:

20.— ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Հայ տառերու ստեղծումէն հազիւ 22 տարի անցած, 428ին, վերջ դուաւ հայոց Արշակունիներու թագաւորութիւնը եւ Հայաստան կորսնցուց իր կիսանկախ վիճակը:

Հայաստան սկսաւ կառավարուիլ Պարսկաստանի արքունիքին կողմէ նշանակուած պարսիկ մարզպաններով, որոնք նախ մեղմ, ապա սկսան դաժան քաղաքականութիւն վարել: Ծանր տուրքեր կը դանձէին հայ ժողովուրդի բոլոր դասակարգերէն: Նաեւ՝ հրովարտակով կը պարտադրէին Պարսկաստանի պետական գրադաչտական կրօնքը, բռնի կերպով հայերը կրօնափոխ դարձնելու եւ հետզհետէ պարսիկներու մէջ ձուլելու համար:

438ին, Իրանի գահը բարձրացաւ մոլի գրադաչտական Յազկերտ Բ., որուն միակ նպատակն էր իրեն հպատակ ժողովուրդները գրադաչտական դարձնել եւ առանց որեւէ դժուարութեան քայքայել բիւզանդական կայսրութիւնը եւ տիրապետել Փոքր Ասիոյ:

Ան իր խորհրդական Միհր Ներսեհին հրամայեց նամակ մը ղրկել հայ նախարարներուն, որպէսզի անմիջապէս ուրանան քրիստոնէութիւնը եւ ընդունին գրադաչտական կրօնքը:

Հայ նախարարները, Արտաչատի մէջ, Յովսէփ կաթողիկոսի նախագահութեամբ ժողով գումարեցին եւ որոշեցին հաւատարիմ մնալ քրիստոնէութեան:

Պատասխան-նամակին մէջ, հայ նախարարները, ի միջի այլոց, գրեցին.

«Ո՛չ հուր, ո՛չ սուր եւ ո՛չ թուր մեզ չեն կրնար հեռացընել մեր հաւատքէն. քեզմէ՝ տանջանք, մեզմէ՝ համբերութիւն, քու սուրդ՝ մեր պարանոցները»:

Յազկերտ Բ. երբ կարդաց պատասխան-նամակը, սաստիկ զայրացաւ եւ հրամայեց, որ հայ նախարարները Պարսկաստանի մայրաքաղաքը՝ Տիզբոն գան եւ բացատրութիւն տան:

Տիզբոնի մէջ, հակառակ Յազկերտ Բ.ի ջանքերուն, հայ նախարարները դարձեալ մերժեցին ուրանալ իրենց կրօնքը: Բայց երբ Յազկերտ Բ. սպառնաց աքսորել զիրենք եւ Հայաստանը աւերել, հայ նախարարները խորհրդակցեցան եւ վերադառնալու ու իրենց հայրենիքը պաշտպանելու համար, որոշեցին երեսանց ուրանալ իրենց կրօնքը:

Հայաստան վերադարձին, հայ նախարարներուն ընկերակցեցան խուռմբ մը պարսիկ կրօնաւորներ՝ մոգեր, որպէսզի քանդեն հայոց եկեղեցիները եւ անոնց տեղ կանգնեցնեն տաճարներ:

Նախարարներու ուրացու-

մը լսելով, խորապէս վըրդովեցաւ հայ ժողովուրդը, որ արդէն մարզպաններու գործադրած բռնութիւններուն եւ կեղեքումներուն դէմ ատելութեամբ ու վրէժխնդրութեամբ լեցուած էր:

Հայաստանի մէջ, մոգերը առաջին հերթին փորձեցին մտնել Անգղ գիւղի եկեղեցին, քանդել խորանը եւ տեղը ատրուչան մը կանգնել:

Կիրակի օր էր: Եկեղեցւոյ մէջ կը պատարագէր մեծանուն հայրենասէր վանանդեցի Ղեւոնդ Երէցը, որ իր քարոզին մէջ բուռն արտայայտութիւններ ունեցաւ մոգերու դէմ: Ներկայ հաւատացեալ ժողովուրդը քարերով ու գաւազաններով յարձակեցաւ մոգերուն վրայ, եւ չթողուց որ անոնք իրագործեն իրենց նպատակը:

Հայ նախարարները Շահապիւանի մէջ ժողով գումարելով, որոշեցին եւ ուխտեցին պաշտպանել իրենց կրօնքն ու հայրենիքը:

Սպարապետ Վարդան Մամիկոնեան կազմեց իր բանակը եւ առաջին հերթին յարձակելով Բագրեւանդի վրայ, ուր հաւաքուած էին պարսիկ զինուորներն ու մոգերը, ցիր ու ցան ըրաւ բոլորն ալ ու փախցուց մինչեւ Պարսկաստան:

Բագրեւանդի մէջ, Վարդան Մամիկոնեան հանդիպում մը ունեցաւ Սիւնեաց Վասակ իշխանին հետ, որ Շահապիւանի ժողովին ներկայ չէր եղած: Յայտնեց անոր ժողովին որոշումը: Վասակ խոստացաւ ենթարկուիլ սպարապետ Վարդանի հրամանին:

Այդ օրերուն, պարսիկները յարձակեցան աղուաններու երկրին վրայ: Վարդան Մամիկոնեան օգնութեան հասաւ աղուաններուն եւ փառաւոր յաղթանակ մը տարաւ պարսիկ բանակին դէմ:

Յազկերտ Բ. կատաղած, նախ փառաւէր Վասակ Սիւնիին չռայլ խոստումներ տալով, յաջողեցաւ իր նպատակին օգտագործել:

Վարդան սպարապետ իր չուրջը հաւաքեց ուխտապահ նախարարները: Հայոց բանակին թիւը 66,000 էր:

Յազկերտ Բ. 300,000 զինուորներով եւ փիղերով մտաւ Հայաստան:

Աւարայր գիւղին մօտ, Տղմուտ գետի ափերուն վրայ, 451 թուականին, տեղի ունեցաւ հայ եւ պարսիկ վճռական ճակատամարտը:

Վասակ Սիւնին դաւաճանեց եւ անցաւ պարսիկնե-

րուն կողմը: Վարդան Մամիկոնեան իր քաջ նախարարներով ու զինուորներով հերոսաբար կռուեցաւ ու նահատակուեցաւ:

Հայոց բանակը գոհ ոտաւ 1036 հոգի: Պարսիկ զինուորներէն սպաննուեցան 3544 հոգի եւ 9 զօրավարներ:

Հայոց բանակը քաշուեցաւ Հայաստանի խորերը եւ չարունակեց կռիւը: Տայոց Զորի մէջ պարսիկները պարտուեցան եւ բազմաթիւ դիակներ ձգելով պատերազմի դաշտին վրայ, նահանջեցին:

Պարսիկներու համար կռիւը չարունակելը այլեւս անօգուտ էր ու վնասաբեր: Յազկերտ Բ. հրամայեց դադրեցնել պատերազմը:

Հայաստան ուղարկուած պարսիկ նոր մարզպանը յայտարարեց, որ հայերը ազատ են պաշտելու իրենց կրօնքը:

Վասակ Սիւնի պարսիկներու կողմէ տարուեցաւ եւ բանտարկուեցաւ ու բանտին մէջ ալ որդնոտելով՝ մեռաւ:

Հայոց պատմութեան մէջ Աւարայրի ճակատամարտը կոչուեցաւ Վարդանանց պատերազմ, որ մղուեցաւ պարսիկներու լուծը թօթափելու եւ հայկական պետականութիւնը վերականգնելու համար:

Հայրենիքի ու հաւատքի համար նահատակուած Վարդան Մամիկոնեան սպարապետը ու իր 1036 զինակիցները սուրբ կոչուեցան հայոց եկեղեցիին կողմէ եւ քրիստոնէութիւնը դարձաւ ազգային կրօնք:

Սրբոց Վարդանանց պատերազմը հայ ժողովուրդի պատմութեան փառաւոր դրուագներէն մէկն է, որ ազատագրական պայքարի խորհրդանիշ դարձաւ եւ, դարերէ ի վեր, ամէն տարի կը յիշուի իբրեւ ազգային տօն: